

პრსენალი

გაზეთი
2009 წლის 12-25

№ 12 (81). 12 - 25 ივნისი, 2009. ჯავახი ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

**ვაზიანის
სწავლების
მოლოდინი და
უძებავები...**

**ქართული
იარაღი
ახლო
ნარსულიდან**

1425
2009

**სამხედრო
მოქალაქის
ჯარში**

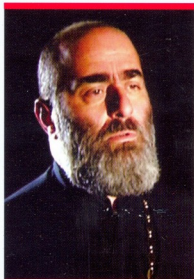
**რუსული
პიდროავიაციის
ქართული ფესვები**

ვინ დასაიერნებს
პრეზიდენტის
კანცელარიას:
ჯაშუები თუ
პორვენეები?

13

სამომლო,
ერთგულაბა,
მორჩილაბა,
თავბანირაბა,
ეროვნული ღირსება
— ჯარისკაცბაბა
მღვდლაბა
უნდა მიიბანოს

18

პირველად საქართველოში —
COOPERATIVE
LONGBOW/LANCER
2009

6

ქართული იარაღი
უახლესი წარსულიდან...

10

ჯოჯოხეთად
ქცეული
სამოთხე

36

ინფორმაციული
ოპი
გაკეღლაბა

42

სარჩები

- 4 **ქალაქი**
ახალი ამბები
- 6 **სნაველა**
პირველად საქართველოში – COOPERATIVE LONGBOW/LANCER 2009
- 10 **სამაგლეო იარაღი**
ქართული იარაღი უახლესი ნაწარმებიდან...
- 13 **საემსახურებო**
ვინ დადგინდება პრეზიდენტის კანცელარიაში:
ჯამბუჯი თუ მოჩვენებები?
- 15 **გამანადგურებელი**
ფრთხილად! ომის სახიფათო ნარჩენები
- 18 **ჯარი და რწმენა**
სამშობლო, ერთგულება, მორჩილება, თავგანწირვა,
ერთგულთა ღირსება – ჯარისკაცებამდე
მღვდელმა უნდა მიიბრუნოს
- 20 **ქართული კონსტიტუცია**
რუსული ჰიდროავიაცია ქართული ფესვებით...
- 27 **იარაღი**
რევოლუციური საარტილერიო სისტემა
- 31 **საემონტაჟო**
საგანგებო ოპერაციები: შოკ-ვალის მტერნი
- 34 **რეპონი**
კავკასიური მოვლენების მიმოხილვა...
- 36 **ბარონი**
ჯოჯობათა ქველთი სამოთხე
- 40 **სიხლუ შიარაღაზანი**
სერიული AK-130 ჰაერში გამოიყენება
- 41 **ინდოეთის არმიის ტანკი ARJUN-ი**
შიარ-ში
- 42 **ინფორმაციული ომი გრძელდება**
საზღვაო იარაღი
- 44 **საზღვაო ნადგები – წყალქვეშა მოულტონელი საფრთხე**
გამოგზავნილი
- 49 **ბულგარეთის არმია რეფორმების გზაზე დგას**
ქრუსტილი
- 52 **არსენადგორდი**
არსენალის იარაღის მალაზია

რედაქციის სვეტი

დამთავრდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსისა და „პარტნიორი“ ქვეყნების ფიცილით გამართული სწავლებები ეზიანში.

ცოტა ხნით რუსეთი დაქვემდებარდა, რადგან მოსკოვში „ადმიანქნეს“, რომ ეზიანში მომზადებული ქართველი და ალიანსის სამხედროები არ აპირებდნენ კრემლზე დესანტირებას.

მაგრამ ეს სიმშვედელე „ქარიშხლის წინ სიმშვედელე“ ჰგავს, რადგან რუსეთი ჩრდილო კავკასიაში გრანდიოზული მასშტაბის სამხედრო სწავლებას გეგმავს.

რა მოჰყვება ამ ახალ რუსულ პოტენციურ საფრთხეს, ნაადრევია დაპარაკი. თუმცა რუსეთის გენშტაბის უფროსმა ისე გააანაღა საინფორმაციო ომი, ქართულმა არმიამ ავეისტოს ომის შემდეგ აღიდგინა ძალები და ახლა უფრო უკეთესად შეიარაღებულია...

ირაკლი ალბაძევილი
გიორგი შორაშვილიანი

ყარდება!
გამოიწერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუკითხავად
მასალების გადაბეჭდვა
აუკრძალვია

გადაცემულია დასაბეჭდად
08.06.2009

გაზეთ „კვირის პალიტრის“
დამატება ©
რედაქციის მისამართია:
თბილისი, იოსებძის ქ. №49,
ტელ: 38-37-47
სარეკლამო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvirispalitra.com

საქართველოს
პარლამენტი
ქრნალი გამოცემის
ორ კვირაში ერთხელ
პარასყევს

ვინესულაზა ეჭვი მიიტანეს

როგორც ცნობილია, ვენესუელამ რუსეთისგან გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები იყიდა, რაც ადასტურებს აშშ-ის შეშფოთებას, რომ ეს შეიარაღება კოლუმბიის რეპლეუციური შეიარაღებული დაჯგუფებებისთვის არის განკუთვნილი. აშშ-ის ხელისუფლთა მონაცემებით, 2007 წელს ვენესუელის ძალიან თანამდებობის პირებმა დაჯგუფებას ასეთი შეიარაღება შესთავაზეს.

აშშ-ის ხელმძღვანელობის აზრით, გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების მიწოდება შეამბოხებისთვის ქვეყანაში ძალიან ახალ ტალღას აავსებს, რადგან უკანასკნელ წლებში კოლუმბიის სამთავრობო შეიარაღებული ძალების შეიარაღებაში დიდი რაოდენობით ამერიკული წარმოების თვითმფრინავები და შეუღლოფრენები შევიდა. ისინი ჯუნგლებში მაიმობოხეთა გასანადგურებლად გამოიყენება.

აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის წარმომადგენლის განცხადებით, რუსეთში ნაიყიდი გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები თანამდროვე სისტემა და საჭიროა მათი გადაადგილების გაკონტროლება „შესაძლო დიფრსიების“ თვითდან ასაცილებლად.

აშშ არ განიხილავს ვენესუელას როგორც სამხედრო მუქარას, თუმცა მაინცა, რომ შეამბოხეთათვის შეიარაღების მიწოდება რეგიონში ხანგრძლივად უსაფრთხოებას უმუქრება.

2009 წლის აპრილში ვენესუელის პრეზიდენტმა უგო ჩავესმა განაცხადა, რომ მართლაც იყიდეს რუსეთისგან გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები. ასეთივე შეიარაღება გამოიყენეს კარაკასში აღდგომულ სახელმწიფო, რომელი სისტემები შეიძინა ვენესუელის არმიამ, ამის თაობაზე წინააღმდეგობრივი ხმები ვრცელდება. უწინააღმდეგობით აზრით, ეს მოძველებული „სტრელა“ უნდა იყოს.

„როსობორნიექსპორტში“ ეს ინფორმაცია უარევეს და განცხადებს, რომ ვენესუელის დელეგატომ აღდგომულ „იგლას“ ტიპის კომპლექსს წარადგინეს, რაც ვენესუელას ჯერ კიდევ ადრე ჰქონდა ნაყიდი. მიუხედავად ამისა, თვითავალი ინფორმაციის თანახმად, უკანასკნელი რამდენიმე წლის განმავლობაში რუსეთმა ვენესუელას დაახლოებით 4 მძრდ დოლარის ღირებულების პროდუქცია მიწოდებდა. ძირითადად, თვითმფრინავები, შეუღლოფრენები, ასევე სახრილი იარაღი.

შეგახსენებთ, რომ 2008 წლის მარტში ამერიკელი სამართალდაცველების მოთხოვნით ტაილანდში დააპატიმრეს რუსი მქარბე ვიქტორ ბუტი, რომელსაც აშშ-მა ბრალად დასდო იარაღთა ვაჭრობა. ვაშინგტონს ასევე მაინცა, რომ ის დაკავშირებულია კოლუმბიელი პარტიზანებისათვის შეიარაღების მიწოდებასთან.

უკრაინის არმია შეიარაღებაში მიიღო ახალი ტანკი

მაღე უკრაინის არმიის შეიარაღებაში შევა ახალი ტანკი „ოპოლიტი“, რომელიც ხარკოვის ქარხანასა და პოროხოვის საკონსტრუქტორო ბიუროში დამუშავდა.

ქვეყნის არმიამ უკვე არის ორი ასეთი ტანკი. „ოპოლიტი“ უკრაინელი სპეციალისტების უნიკალური ნამუშევარია: ტანკმშენებლობის ისტორიაში პირველად მოხერხდა V-სებური ძრავის გამოყენება და მისი პორზონტალურად დაყენება, რამაც შესაძლებელი გახადა ტანკის სიმაღლის გაზრდა.

ერთი ტანკის ღირებულება დაახლოებით 3,4 აშშ დოლარს შეადგენს.

„ოპოლიტი“ შეიარაღებულია 1250-მილიმეტრიანი, შეთანწყვლებული 7,62-კალიბრისა და 12,7მმ-იანი საზენიტო ქვემოცილის ტანკის დიხელის ძრავას სიმძლავრე 120 ცხ. ძალიან ამაღლა, ტანკი აღჭურვილია ნაუიგაციური უზრუნველყოფის სისტემით, რომელიც თანამგზავრებიდან „გლიონასი“ და GPS-ი სიგნალებს იღებს.

ტოკიო თანამგზავრ-ჯაშუშების დაჯგუფებას გააძლიერებს

იაპონიის ხელისუფლებამ მოიწონა რაკეტების გაშვების ადრეული გაფრინების თანამგზავრული სისტემების განვითარების გეგმა. ეს გადაწყვეტილება მას შემდეგ მიიღეს, რაც გამოქვეყნდა ცნობა ჩრდილო კორეის მიერ მოქმედების შორი რადიუსის რაკეტის გამოცდის შესახებ. სისტემის შექმნას დადებითი შეფასება მისცა კონსოლის ათვისების საქმეში

ექსპერტთა ჯგუფმა, რომელსაც ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი ტარო ასო ხელმძღვანელობს.

1989 წლიდან, ჩრდილოკორეული მოქმედების შორი რადიუსის რაკეტის გამოცდის შემდეგ, იაპონიამ ოთხი თანამგზავრ-ჯაშუშში გაუშვა, მაგრამ რაკეტების გაშვების განზიარების გამო, ასევე თვითავალი ფუნქციონის მიერ ჩატარებულმა ბირთვულმა გამოცდებ-

მა იაპონია აიძულა, განაახლოს სადაზვერუო თანამგზავრული სისტემები.

იაპონელები გაზრდიან ფორთოვადებათა ინტენსივობას სახიფათო რეგიონებში, გააუმჯობესებენ გამოსახულების ხარისხს, ასევე გააფრთხილონ ინფორმაციის გადაცემის სიქარეს. გარდა ამისა, ტოკიოს განზრახული აქვს შორი აღმოჩენის ახალი სენსორების შექმნა.

რუსეთი ბალორუსიაში ორ არმიას გაზზაჰნის

2009 წლის სექტემბრის დამდეგს რუსეთი ბელორუსიაში ორ არმიას გაზზაჰნის. არმიები მონაწილეობას მიიღებენ მასშტაბურ სამხედრო სწავლებებში, სახელწოდებით „ზაჰადა“. წინასწარი გეგმით, სწავლებები დაიწყება 8-ში და დამთავრდება 20 სექტემბრის.

4 თვის რუსეთის თავდაცვის სამინისტრომ კავკასიაში, ვოლგასა და ლადოგაზე მანევრების ჩატარების შესახებ ცნობა გაუვრცელა. როგორც რუსი სამხედრო ჩინოსნები აცხადებენ, მსხვილმასშტაბიანი სწავლებების სერია ქვეყნის შეიარაღებული ძალების „განახლების ფორმებში გაიმართება“.

18 თვის ნიჟეგოროდის ოლქის პოლიგონ მულინოში დამის სროლებს ჩატარებენ ახალი ტიპის სატანკო და მორტომსროლელი ბრიგადები. 29-10 თვის ჩატარდება სწავლება ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის ყველა ბრიგადის, შუი ზღვის ფლოტისა და კასპიის ფლოტილის მონაწილეობით. 10 აგვისტოდან 28 სექტემბრამდე ერთობლივ სწავლება „ლადოგაში“ მონაწილეობას მიიღებენ ლენინგრადის სამხედრო ოლქის, ციმბირის სამხედრო ოლქის, ჩრდილოეთისა და ბალტიის ფლოტების მიელი შემადგენლობა.

2009 წლის თებერვალში მიღებული ვადაწვევტილების თანახმად, სწავლება „ზაჰადაში“ მხოლოდ 5000 რუს სამხედრო მოსამსახურეს უნდა მიეღო მონაწილეობა.

2009 წლის თებერვალში მიღებული ვადაწვევტილების თანახმად, სწავლება „ზაჰადაში“ მხოლოდ 5000 რუს სამხედრო მოსამსახურეს უნდა მიეღო მონაწილეობა.

აშშ-ის არმიას მესამე თაობის 1200 გამანადგურებელს მიანვლიან

2020 წლისთვის აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში მესამე თაობის დაახლოებით 1200 საბრძოლო თვითმფრინავი იქნება, თვით F-22 RAPTOR-ისა და F-35 LIGHTNING II-ის ჩათვლით. აშშ-ის თავდაცვის მინისტრის თქმით, 15-20 წლის განმავლობაში მიმდინარე თავდაცვითი პროგრამების წყალობით აშშ შეინარჩუნებს ყველა ნებისმიერ საერაულ მოწინააღმდეგეზე უპირატესობას.

აულ მოწინააღმდეგეზე უპირატესობას.

2009 წლის აპრილის დასაწყისში ქვეყნის თავდაცვის სამინისტრომ გამოაქვეყნა ფინანსური ხარჯების გეგმა, რომელიც ითვალისწინებს ძვირადღირებული ვადაიარაღების პროგრამების შემცირებას და ზოგიერთის მილიანად დახურვას.

კერძოდ, პენტაგონის განზრახული აქვს უარი თქვას ძვირადღირებულ გამანადგურებელ F-22-ების შეყიდვებზე და სახსრები უპილოტო საფრენი აპარატების წარმოებისკენ მიმართოს. პროგრამა F-35, რომელშიც აშშ-ის გარდა, კიდევ რამდენიმე სახელმწიფო მონაწილეობს, უნდა დამატებითი ფინანსირებას მიიღებს.

სხვათა შორის, მესამე თაობის გამანადგურებლებზე რუსეთშიც მუშაობენ. ქვეყნის ვიცე-პრემიერის განცხადებით, საბრძოლო თვითმფრინავი, პირობითი ნიშნით **ПАК ФА** („საფორნტო ავიაციის პერსპექტიული კომპლექსი“), 2009 წელს პირველად აფრინდება ცაში, 2010 წელს კი მისი სერიული წარმოება დაიწყება.

პარალელურად, რუსეთის ავიამშენებლებს განზრახული აქვთ ანალოგიურ რუსულ-ინდურ პროექტზე მუშაობა. გამანადგურებლებს დაამუშავებენ სხვადასხვა მოდიფიკაციაში. პერსპექტივაში, რუსული **ПАК ФА**-ის წარმოება, შესაძლოა, ბრაზილიაშიც დაიწყოს მძლავრ ავიასამშენებლო კომპანია **EMBRAER**-ში.

„კოოპერატივ ლანსერი“ და „კოოპერატივ ლონგბოუ“, მიხედვად რუსეთის მცდელობისა, ჩაშლილიყო, მშვიდობიანად და გემის მიხედვით დასრულდა. ერთვანი სწავლების განმაჯიბრებელი ქართველმა სამხედროებმა სხვა ქვეყნის ჯარისკაცებთან ერთად მნიშვნელოვანი ოპერაციების ჩატარების ტექნიკა დახვეწეს.

NATO-ს ფიციტ გამართული სამტაბო და სავლე სწავლებები „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ პროგრამის ფარგლებში ჩატარებულ სწავლებათა იმ სერიის გაგრძელებაა, რომელიც ცნობილია BEST EFFORT-ის სახელწოდებით. ამ პროგრამის ფარგლებში ბოლო სწავლება 2005 წელს უკრაინაში გაიმართა. ახალი სახელწოდებით კი, ანუ როგორც COOPERATIVE LANCER/ LONGBOW, სწავლება პირველად 2006 წელს ჩატარდა, მით შორის 2008 წელს სომხეთშიც. ამიტომ გასაკვირი იყო რუსეთის პროტესტი, მაგრამ ის ფაქტი, რომ რუსეთი ყველაწარად ქონადალდეგება საქართველოსა და NATO-ს დაახლოებას, ცხადს ხდის, რატომ დაიწყო

მუქარა ჩრდილოელმა მებრძოლმა ამ სწავლებების გამო. სწავლებების დაგეგმვის კონფერენციებზე 5 ქვეყნით მუტი მონაწილე იყო წარმოდგენილი, თუმცა მხოლოდ 14 ქვეყანა ჩაერთო წვრთნებში. საერთაშორისო, სომხეთმა სწორედ რუსეთის ზეწოლით გადაიფიქრა მონაწილეობა.

„პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ სწავლება სამტაბო წვრთნებით დაიწყო.

COOPERATIVE LONGBOW-ს სამტაბო სწავლების მიზანი მრავალწლოვანი ბრიგადის დონეზე სავლე ოპერაციების დაგეგმვა და სამშვიდო

31 მაისს ვაზიანის სამხედრო ბაზაზე სავლე სწავლების შესამდე ფაზის ფარგლებში Cooperative Longbow/ Cooperative Lancer 09-ზე აკრედიტებული ფურნალისტებისთვის მედიადელ გაიმართა, რომლის ფარგლებშიც ფურნალისტებისთვის ბაზის მახლობლად და იქვე მდებარე პოლიგონზე მოწოდებულ ჩეკოინტებზე (საკონტროლო-გამშვები საგუშაგო) რამდენიმე საჩვენებელი ოპერაცია ჩატარდა. საჩვენებელ მოქმედებებში БТР-80-ის ტიპის ოთხი ჯავშანტრანსპორტი

ტიორი და КрАЗ-ის მარჯის ათამდე სატვირთო ავტომობილი მონაწილეობდა. ფურნალისტები ტრანსპორტში განაწილეს, მედიისთვის გამოყოფილი ორი ჯავშანტრანსპორტიორი სხვადასხვა ტელეკომპანიის ოპერატორებს დაუთმეს. ფოტოკორესპონდენტები და ფურნალისტები კი სატვირთო მანქანებში განაწილდნენ. ეს უკანასკნელები ბაზიდან ჯავშანტრანსპორტიორების გასვლის შემდეგ რამდენიმეწუთიანი ინტერვალთ გავიდნენ. პირველი ჩეკოინტი ბაზიდან ორიოდე

კილომეტრის მოშორებით მდებარე სამხედრო ქლაქთან მოეწყო, რომელზეც გამაული ტრანსპორტისა და მასში მსხდომი პირების შემოწმება უნდა მომხდარიყო. ჩეკოინტზე გამაული გზა ცალმხრივად იყო მოწოდებული და ერთი მხრიდან იმპროვიზებული საგუშაგოს ჯავშანტრანსპორტიორი იცვდა, მორიდან კი გზას ორი КрАЗ-ი დობავდა, რომელთა შორის სატრანსპორტო საშუალებას გასვლა მხოლოდ ლათინური S-სებრი ტრაექტორიით მიმობრების შემთხვევაში შეეძლო. სა-

ბო მისიის წარმართვა იყო. სწავლებაში NATO-ს წევრი 8 ქვეყანა მონაწილეობდა პარტიზორ ქვეყნებთან ერთად. სწავლებაში ჩართული იყვნენ საერთაშორისო წითელი ჯვრის ორგანიზაციაც და გაეროც. როგორც ცნობილია, დახლოებით ასეთივე სქემით მიმდინარეობს აუღანეთში ISAF-ის პროგრამა.

მრავალეროვნული ბრიგადის დაკომპლექტება საინტერესოა იყო ორგანიზებული, — ყოველ დანაყოფში, იქნებოდა დაზვერვა, ლოჯისტიკა თუ სხვა დანაყოფი, ყველა ქვეყანა, თანაბრად იყო წარმოდგენილი. საშტაბო სწავლების ერთ-ერთი მიზანიც ეს იყო, სამხედროებს ერთად მუშაობა უნდა ესწავლათ პირობითად ჩამოყალიბებულ მრავალეროვნულ ბრიგადას ქართველი სამხედრო, მეთოთხე ქვეითი ბრიგადის მეთაური მაიორი გივი კალანდაძე ხელმძღვანელობდა, თავად სწავლებას კი ბრიგადის გენერალი ჯოჯია სეარეზე, რომელიც მადრიდის NATO-ს შტაბს წარმოადგენდა.

სცენარის მიხედვით, ბრიგადა სამშვიდობო ოპერაციას ატლანტის ოკეანეში პირობითად წარმოდგენილ კონტინენტზე ასრულებდა. ყოველ დილით მრავალეროვნული ბრიგადის მეთაური გივი კალანდაძე ბრიფინგებს წარმარ-

თავდა, რომლის განმეულობაშიც სხვადასხვა განყოფილებიდან ინფორმაციის მიღება-განახლება ხდებოდა. ბრიფინგებს თვალს ადევნებდა NATO-ს მადრიდის შტაბის წარმომადგენლობა, იქიდან გამომდინარე, რომ COOPERATIVE LONGBOB/LANCER 2009 სწორედ NATO-ს მადრიდის შტაბის ხელმძღვანელობით მიმდინარეობდა. საშტაბო

წვრთნების განმეულობაში გარკვეული ინსცენირებაც მოხდა. შტაბში პირობითად ორი დაპირისპირებული მხარე წარდგა. ისინი ამ არარსებულ კონტინენტზე კონფლიქტის წამოშვები მხარეები იყვნენ. ბრიგადის შტაბს მოლაპარაკება უნდა წარუძმართა მათ შორის და შეთანხმებამდე უნდა მიეყვანა. ასეთი სწავლებები, როდესაც სხვადასხვა

გუსაგოზე თავდასხმის შემთხვევაში საცეცხლე მხარდაჭერის გასაძლიერებლად და დაუმოწინაღობელი სატრანსპორტო საშუალებების გასაჩერებლად სატვირთო მანქანებზე თითო მეტევი-ამფრქვევე იჯდა. პერიმეტრზე საგუსაგო ტყის კალაშნიკოვის PKM-ს ტიპის ტყვიამურქვევეებით შეიარაღებული ჯარისკაცები იცავდნენ.

საგუსაგოზე მისული ფურნალისტების პირველი სატვირთო მანქანა სამხედროებმა თავისუფლად გაატარეს და საჩვენებელი ოპერაციის ფარგლებ-

ში მხოლოდ მეორე სატვირთო ავტომობილის შემოწმება დაიწვეს, რომელშიც ასევე ფურნალისტები ისხდნენ. პირველი მანქანიდან მძღობიო გადმოიყვანეს, რომელსაც მანქანის გაჩერების შემდეგ გასაღების ამოღება და მისი საქართველოს მიწის წინ დადება, შემდეგ კი მანქანიდან აწვეული ხელებით გადმოსვლა უბრძანეს. პარალელურად სამხედროებმა მანქანას ალფა შემოარტყეს და მანქანიდან რიგრიგობით ფურნალისტების გადმოყვანა დაიწვეს, რომლებიც იმ მომენტში საჩვენებელი ოპ-

ერაციის სცენარის მიხედვით მოქალაქეების როლს ასრულებდნენ. მანქანიდან გადმოყვანილი პირები გვერდზე გააკეცდნენ და რიგრიგობით ჩხრეკდნენ. თანაც ოპერაციის საჩვენებელი ფუნქციიდან გამომდინარე, ყველა მოქმედება ფურნალისტებისთვის მაქსიმალურად თვალსაჩინოდ ხდებოდა.

ოპერაციის დასრულების შემდეგ ფურნალისტები რამდენიმე კილომეტრის მოშორებით მდებარე პოლიგონზე მოწვიობლ მეორე ჩეკპოინტზე

ქვეყნის სამხედროები ერთობლივად ასრულებენ სამშვიდობო მისიებისათვის დამახასიათებელ ამოცანებს, ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ხდება ერთობლივი მუშაობის გამოცდების შესქენა, რაც NATO-ს მისიებისათვის მთავარ კომპონენტს შეადგენს. ამიტომაც იყო მნიშვნელოვანი, რომ შტაბის ყველა რგოლში ყველა ქვეყანა თანაბრად ყოფილიყო წარმოდგენილი, მათ შორის სწავლების საზოგადოებასთან ურთიერთობის ოფისშიც, სადაც ტელეკომპანია „საქართველოს“ გადაღებული ვიდეო ექსკლუზიურად მუშაობდა. სამშტაბო სწავლებაში მხოლოდ ოფიცერთა შემადგენლობა მონაწილეობდა. უმეტესობამ საკვლე სწავლების დაწყების წინააღმდეგ საქართველოვა. ძირითადად, ინსტრუქტორებად ამერიკის შეერთებული შტატების, საბერძნეთის, კანადის, ბულგარეთის, იტალიისა და პოლანდიის შეიარაღებული ძალების წარმომადგენლები იყვნენ. საკვლე სწავლებების დროს ამ ქვეყნებს ინგლისიც დაემატა.

საუკრძალოდ სწავლების შტაბის დამოკიდებულმა აფილანტივმა და უცხოურ მედიასთან, მედიისთვის სპეციალურად მოწყობილ საინფორმაციო დღე, სადაც ჟურნალისტებს განუბარტეს, რა ტიპის

წვრთნებს გულისხმობდა COOPERATIVE LONGBOW 2009. სამშტაბო სწავლებების განმავლობაში გადაღებული ვიდეომასალა პერიოდულად სპეციალურ ვებგვერდებზე იდებოდა. სწავლების შტაბმა ინფორმაციის გამჭვირვალობა მაქსიმალურად უზრუნველყო. ამის თვალსაჩინო მაგალითი იყო რუსეთის ოფიცის მანინსტროს ტელევიზიის „მედიის დღეზე“ მონატიყება, თუმცა რამდენად მიზანშეწონილი იყო ქართულ სამხედრო ბაზაზე ამ ტელევიზიის დაშვება, სხვა საკითხია. COOPERATIVE LONGBOW 2009 19 მაისს დასრულდა. ქართველ სამხედროებს საქმიანობისათვის სიკვლეები გადაეცაო.

„COOPERATIVE LANCER 2009“

„COOPERATIVE LANCER 2009“ არის საკვლე სწავლება, რომელიც სხვადასხვა საბრძოლო ამოცანის შესრულების ტექნიკის დახვეწას ისახავს მიზნად. საკვლე სწავლებების პროცესში შედგენილია იმეგრად, რომ გათვალისწინებულია საერთაშორისო სამშვიდობო მისიების დროს ძილებული ის გამოცდილება, რაც NATO-ს წევრი ქვეყნების შეიარაღებულ ძალებში დაგროვდა. შესაბამისად, თითოეული საკვლე

სწავლება სპეციფიკურ ამოცანებს შეიცავდა.

სწავლების მონაწილეობა ჩამოსვლა საქართველოში 19 მაისიდან დაიწყო. ამ დროისათვის დასრულდებოდა სამშტაბო სწავლებები.

COOPERATIVE LANCER 2009 21 მაისს დაიწყო. საკვლე წვრთნებს სამშტაბო სწავლების მსგავსად ბრიგადის გენერალი ჯოჯინა საერაზე ხელმძღვანელობდა. COOPERATIVE LANCER 2009 სამ ეტაპად დაიგემა. პირველ ეტაპზე ჯარისკაცების ინდივიდუალურ მომზადებას დაეთმო ყურადღება. რას გულისხმობდა ასეთი ამოცანები? მაგალითად, ნაღმები და მათთან ბრძოლის მეთოდები. ცნობილია, რომ სამშვიდობო მისიების დროს ტერორისტები ხშირად იყენებენ ხელნაკეთ ახაფეთქებელ საშუალებებს. ამიტომ მნიშვნელოვანია ის ტექნიკა და საშუალებები, რასაც ტერორისტები იყენებენ. პირველ ეტაპზე სამხედროებს შეასწავლეს, რა ტიპის ნაღმებს იყენებდნენ და როგორ უნდა აღმოაჩინონ დანადგარი ტერორიზმი. შემდეგი ინდივიდუალური მომზადება საკვლე პარიობებში პირველადი სამედიცინო დახმარების აღმოჩენა და დაშვებულის ევაკუაციაა. ამ ტიპის სწავლებებში შედიოდა აგრე-

გამართანენ. სადაც მანქანის ჩხრეკისა და საგუშაგოთა თვალახსნის იმიტაცია უნდა მომხდარიყო. წინა შემთხვევის მსგავსად, აქაც ჩეკპოინტიდან გამომაკად გზა სატვირთო ავტომობილის პიონდა გადაკეტოლი, რომლის ძარბაზეც მეტევიამფრქვევე იჯდა. სპეციალურად მოწყობილი სანგრებიდან და თხრილებიდან წრეულ პერიმეტრს ჯარისკაცები აკონტროლდებდნენ. იქვე მდებარე გორაკიდან მიმდინარე პროცესის სწავლების ხელმძღვანელობა და მეთაურები აკვირდებოდნენ.

მეტი რეალობისთვის სამხედროებმა ჩეკპოინტზე გამაჯალი მხოლოდ მეორე მანქანა შეამოწმეს. მის მძღოლს მანქანის გზიდან გადაყვანა და გასაღების ამოღება და აწეული ხელებით გადასვლა უბრძანეს. მძღოლის ხელით მანქანაში არსებული ყველა ნივთის გადაძილების შემდეგ (ამ დროს ორ ჯარისკაცს ის მიზანში ჰყვდა ამოღებული) ის დეტალურად განჩრიკეს. შემოწმება მანქანასაც ჩაუტარდა. საინფორმაციო ოპერაციის შემდეგომ ეტაპს საგუშაგოზე თვალახსნის იმიტაცია წარმოად-

გენდა. სამოქალაქო ტანსაცმელში ჩაცმული ოცამდე პირი, რომლებიც რატომღაც ლოზუნგად „გამათუშეთი, გამოუშეთი“ გაიძახოდნენ, საგუშაგოსთან მივიდნენ. მათი ქმედებები აშკარად აგრესიული იყო და ამას საგუშაგოდან პაიროს რამდენიმე გამაფრთხილებელი გასროლა მიჰყვა. თუმცა ამან შეამბოხებები არ შეაჩერა და სამხედროებისგან უკვე მიზანმიმართული ცეცხლის გახსნის შესახებ გაფრთხილების მიუხედავად, განაგრძობდნენ საგუშაგოსთან სახიფათო მანიძილე

სიულად განწვიბილ მოსახლეობათან ურთიერთობა და ჩხრეკის ამოცანების შესრულება (როგორც ადამიანების, ისე ტრანსპორტის ჩხრეკა). ასეთ საველ სწვლებებში ქართული და უცხოელი სამხედროები ერთად მონაწილეობდნენ.

COOPERATIVE LANCER 2009-ის მეორე ეტაპზე ყურადღება ათულის დონეზე მოქმედებას დაეთმო, რაც გულისხმობდა ისეთი ამოცანების შესრულებას, როგორცაა ოპერაციები დასახლებულ პუნქტებში, კონეირება, პატრულირება, საცეცხლე მოშაფება და ა. შ. კონეირებისას კოალიციური მანქანებს **HUMMER**-ებს იყენებენ, ავღანეთში **NATO**-ს ძალები კი სხვადასხვა უცხოურ ჯგუშმანქანას. ვაზიანში გამართულ საველ სწვლებებში გამოყენებულ იქნა ჯგუშანტრანსპორტირები (**BTP-80**-ები). განსაკუთრებული ყურადღება სწორედ კონეირებას დაეთმო. ცნობილია, რომ როგორც ვრაჟში, ისე ავღანეთში, ლოჯისტიკურ ოპერაციებს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ლოჯისტიკურ კოლონებს ტერიორისტები ხშირად ესხმიან თავს და ამიტომ საჭიროა ჯარისკაცებმა კოლონი ავადმჯივლებს ეველა დეტალი საფუქვლიანად შეისწვლონ.

საველ სწვლების მესამე ეტაპზე კი უკვე ამოცანებს მრავალეროვნული ბრიგადა შეასრულებს მნიშვნელოვანია, რომ მესამე ეტაპზე რამდენიმე ამოცანა ინსტრუქტორებმა გააერთიანეს და კომპიონიციური ამოცანები დაუსახეს ჯარისკაცებს. მაგალითად, სამხედროები კონეირების დროს (კონეირების ოპერაცია) აგრესიულად განწვიბილ ბრბოს შებედა (ურთიერთობა აგრესიულად განწვიბილ ბრბოსთან). ამ დროს მათ მიედეს ოპერატიული ინფორმაცია, რომ ამ ტერიტორიაზე დამნაშავეები არიან, მათ კი უნდა იპოონ ისინი და დააკაონ (ოპერაცია დასახლებულ პუნქტში). დაკავების ოპერაციის დროს მათ დაჭირების ევაკუაცია უნდა მოახდინონ (დამაუბებლებს ევაკუაცია) და კონეირება განაგრძონ. ასეთ სწვლებების დროს წვრთნებში მონაწილე პირადმა შემადგენლობამ არ იცოდა, მონაწილედგე რას მოიმიქმედებდა. სწვლებები მოულოდნელობებით იყო აღსავე.

კარგი იქნება, თუ ასეთი პრინციპის საველ სწვლებები ხშირად გამართება ქართულ შეარადებულ ძალებში, რადგან ეს ხელს უწვოს კონსულ სიტუაციებზე ჯარისკაცების რეაგირების პრინციპების დახვეწას. **COOPERATIVE LANCER 2009** მედიისათვის განკუთვნილი დღით დამთარდა. ამ დროს, პოლიგონზე საცენებელი წვრთნის მსვლელობისას, კანადელი სამხედრო მოსამსახურე მსუბუქედ დაიჭრა ხელში. მას სასწვლო ყუშბარა უნდა აუფეთქებინა და ქარის გამო ვერ შეამჩნია, პატრუქზე წაკიდებულ ცეცხლი დეტონატორს რომ უახლოვდებოდა და სასწვლო ყუშბარა ხელში აუფეთქდა. ინციდენტის შესახებ სწვლებების შტაბის საზოგადოებასთან ურთიერთობის ხელმძღვანელმა ლუის აპარისიომ კომენტარი დაუყოვნებლოვ გააკეთა და ჟურნალისტებს განუცხარტა, რა მოხდა. კანადელი სამხედრო მოსამსახურე ლუეშაურის კლინიკაში გადაიყვანეს.

ასეთი იყო საქართველოში „პარტნიორობა მშვიდობისათვის ეგედი“ პირველად დაგეძმილი და ჩატარებული **NATO**-ს მასშტაბიანი სწვლებები. სწვლებების წარმატებით დასრულებამ ჩრდილოდ აგრესორს კიდევ ერთი გზახელი გაუჭზავნა. **NATO**-ს სწვლებები საქართველოში 1-ელ ივნისს დასრულდა.

გიორგი თუხარელი
ტელეკომპანიი „საბართველო“
სპეციალურად
„არსენალისთვის“

მიაზლოებას. პირადი შემადგენლობის გადმიერების მონხით საგუშბაოზე მყოფი სამხედროების ჩეკოინტის უკან მყოფი სატვირთო ავტომობილებიდან ოცამდე ჯარისკაცი დაეძმატა.

სწორედ მაშინ ერთ-ერთმა მემბოზემ თვითნაკითი ასაფეთქებელი მონეობითობა ააბოქმედა, მეორემ კი შვიი საკამოდო კოჭი გაუშვა. მეტი რეალობისთვის კი რამდენიმე მეტრის მონეობითი მეორე აუფეთქება მოხდა. საგუშბაოზე მდგომმა ჯარისკაცებმა მემამოხვეებს მლიერი ცეცხლი გაუხსნეს

და უკან დახვეა დაიწვეს. მათ სატვირთო მანქანებზე მყოფი მეტყევიამორქვეები გადამლობა ცეცხლმა ფარავდნენ. ჯარისკაცებმა სატვირთო მანქანებისკენ დაიხიეს და მირიგი შემოტყევის თავიდან ასაცილებლად გადაჯგუფდნენ. მლიერმა ცეცხლმა აუფეთქებას გადარჩენილ მემამოხვეებს გადარჩენის შანსი არ დაუტოვა. ლევედონი თანხმად, აუფეთქების შედეგად ერთი ჯარისკაცი დაშედა. მას პირველად დახმარება ადგილზევე ჩატარდა, მაგრამ დაზიანებები მშიმე აღმოჩნდა და

მისი შეუღმფრნით ევაკუაცია გადაწვდა. რამდენიმე წუთში UH-1H „იროკოზი“ განჩნდა, რომლის დასაჯვლოში ადგილის პერიმეტრზე ჯარისკაცები განლაგდნენ. დამაუბებელი შეუღმფრნით მიათავსეს, რომელიც პოსპიტლობსკენ გაფრინდა. დაჭირლის ევაკუაციას სულ რამდენიმე წუთი დაეჭირდა. მიუხედავად იმისა, რომ ოპერაცია საწვრთნელი იყო, საკმაოდ რეალურად გამოიყურებოდა და პროფესიონალურად შესრულდა.

თეიმურ კულუაშაშვილი

ქართული იარაღი უახლესი ნაკსულიდან...

ГАЗ-66-ის ბაზაზე შექმნილი „დეტა-1“ პანკისის ხეობასთან

გასული საუკუნის ოთხმოციანი წლების ბოლოს საქართველოში ქართული იარაღის წარმოება დაიწყო, მაგრამ მალევე შეწყდა. რა და როგორ ხდებოდა იმ პერიოდში, ამის თაობაზე ბატონ მამუკა გოგოლაძის ვსასაბრეჟო თადარიგის ვიცე-პოლკოვნიკი მამუკა გოგოლაძე 1993-2007 წლებში მსახურობდა თავდაცვის სამინისტროში, სამხედრო წარმომადგენლის, შემდგომში, ხარისხისა და ტექნიკოლოგიის სამმართველოს უფროსად.

რა ნიშნავს სამხედრო წარმომადგენლობა?

— სამხედრო წარმომადგენლობის სამმართველო 2003 წლის მისში შეიქმნა. ის ჯერ საქართველოს თავდაცვის მინისტრის მოადგილეს სამხედრო აღმწევნებლობის დარგში ემორჩილებოდა, ხოლო 2003 წლის ოქტომბრიდან შეიარაღების მთავარ სამმართველოში გადავიდა. სამმართველოს ჯერ ორგზის სსრკ-ის სახელმწიფო ლაურეატი ბორის ჭყონია, ხოლო შემდეგ ჯერ საბჭოთა, შემდეგ კი ქართული სამხედრო მიღების ცნობილი საუციალისტი პოლკოვნიკი მხვიელ ლორთქიფანიძე ხელმძღვანელობდა. სამმართველოს ფუნქციებში შე-

დიოდა საქართველოში წარმოებული შეიარაღების საბრძოლო მასალებსა და სხვა მატერიალურ-ტექნიკური ქონების დამზადების ხარისხის გაკონტროლება წარმოების სხვადასხვა ეტაპზე და მისი ტექნიკური მიღება.

როდის დაიწყო ქართული იარაღის წარმოება?

— ოთხმოციანი წლების ბოლოს, საბჭოთა იმპერიის ნგრევისას, უკვე ნათელი იყო, რომ საქართველოს თავისი შეიარაღებული ძალები სჭირდებოდა და ფელაფური უნდა გაეფუტულიყო მისი შექმნისათვის. მოგუხსენებთ, ჯარი უპირველესად შეიარაღება. იარაღის წარმოების კულტურა კი საქართველოში, ფაქტობრივად, უკრულეს დროიდან შეწყდა. ცეცხლსასროლ იარაღს გულისხმობ. ამიტომაც იმ დროს ნახვერად ლეგალური და გასამხედროებული ფორმირებები და მათი ხელმძღვანელები ვეულაფურს აკუთმბდნენ, რომ დასაშვები თუ ნახვერად დასაშვები მთილით ემუგით იარაღი და შეიარაღებინათ იმდროინდელი ჯარის ჩანასახი. თვდაპირველად, მათ რუსი ოფიცრები ამარაგებდნენ, ბუნებრივია, საფასურის სანაცვლოდ, მაგრამ ეს საკმარისი არ იყო. საჭირო გახდა სხვა ზომების მიღება. მაგალითად, ზოგაერთი საშუალო სკოლიდან ამოიღეს ჩამოწერილი, ამორტიზებული იარაღი და მოღერნაზება გაუკეთეს. რა თქმა უნდა, ასეთი იარაღი ნაკლებსანდო იყო, მაგრამ სულ არაფერს ჯობდა. ვერდა ამისა, იმდროინდელი მილიციის არსენალში ბგერი ცეცხლსასროლი აუ-

ტომატური იარაღი ინახებოდა. განზრახული ჰქონდათ მათთვის საუციალურად დამზადებინათ „აფერის“ ტიპის ავტომატური იარაღი, რომელც 9 მმ-იანი მაკაროვის ვაზნებზე იყო გათვლილი. გადაუცათ მილიციისთვის, ხოლო იქიდან ამოღებული იარაღი თავდაცვისათვის მოჭმარათ. მიუხედავად იმისა, რომ რამდენიმე ასეული „აფერის“ ტიპის ავტომატური იარაღი დამზადდა და იმ პერიოდში უშიშროების კომიტეტი ჯერ კიდევ მუშაობდა, პრაქტიკულად, ქართული მილიცია განიარაღდა. მისახლეობისგანაც ამოიღეს სანადირო თითგები, რომელთა ნაწილი მოგვიანებით დააბრუნეს, ნაწილი კი მათთვის ეს.

როცა ეს შეიარაღებული ფორმირება ლეგალური გახდა, რამდენიმე საწარმოს რაც შეიძლება ბგერი და ხარისხიანი იარაღის გაკეთება დაეკლდა. ყურადღება განსაკუთრებით გამახედალ ავტომატურ ცეცხლსასროლ იარაღ AKM-ზე. ვეულაფური გაკეთდა, გარდა ლულისა, მაგრამ ჯობდა, პირითი ყოფილიყო, რადგან ავტომატში ვეულაზე მნიშვნელოვანი ლულაა.

AKM-ს სერიულად ანარმოებდნენ?

— არა, მცირე რაოდენობით გამოუშვეს. სულ მალე ნათელი შეიქმნა, რომ საქართველოს სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნებისთვის უფრო მღღერი იარაღი სჭირდებოდა და არა ნახვერად კუსტარული ცეცხლსასროლი საშუალებები. პირველი ქართული სერიული იარაღი — ხელის ტანკაწი-

ვიცე-პოლკოვნიკი მამუკა გოგოლაძე და პოლკოვნიკი მხვიელ ლორთქიფანიძე

ნაღმდევო ყუმბარსატყორცნი საბჭოთა PFG-7-ის ანალოგი იყო, მაგრამ პრინციპული კონსტრუქციული განსხვავებით. თამამად შეიძლება თქვას, რომ ბევრი პარამეტრით არათუ ჩამორჩებოდა, არამედ აღემატებოდა კიდევ საბჭოთა ანალოგს. პირველ ეტაპზე ქართული ყუმბარსატყორცნის შედარებით სუსტი მხარე მისი შიდა ზედაპირის მაღალხარისხიანად დამუშავება იყო, მაგრამ შემდგომ ესეც გამოსწორდა. მისში 16 წელი შესრულებდა ამ იარაღის გამოშვებიდან და მისი ინტენსიური ექსპლუატაციის მიუხედავად, დღემდე მწყობრშია და პირნათლად ასრულებს თავის დანიშნულებას.

1993 წელს, როდესაც სოჭის ხელშეკრულებას მოაწერეს ხელი, ქართული არმია პრაქტიკულად არტილერიის გარეშე დარჩა და ეს ფუნქცია ძილიანად ქართულ ყუმბარსატყორცნებს დაეკისრა. იმ თვითმფრინავით, რომლითაც სახელმწიფოს იმდრინდელი მეთაური ედუარდ შევარდნაძე ჩაფრინდა, ამ იარაღის ერთ-ერთი ბოლო პარტია წაიღეს, 1994 წელს კი იარაღის წარმოება რატომღაც შეწყდა.

— ამის მიზეზად რა დასახილდა?

— ვერაფერს გეტყვით, ვც იმდროინდელ ხელმძღვანელობას ეკვლინება.

— მაინც რამდენი ყუმბარსატყორცნი გამოიშვებ?

— დაახლოებით 1000-ზე მეტი, მას მოკვება რამდენიმე ათეული 82 მმ-იანი ჯგუთ წოდებული ბატალიონის ნაღმსატყორცნი. უფრო სწორად, დაახლო-

2001წ. საფრანგეთი, ლე-ბურვეს ავიაკოსმოსურ გამოყენაზე ქართული დელეგაცია Cy-25KM „სკორპიონს“ წარადგინეს

ებით 300 ცალი, მაგრამ ნაღმსატყორცნი ინტენსიურად არ გამოყენებულა აფხაზეთის ომში; ის უფრო შორეულ ეტაპზე იქნა ათვისებული და სერიულ წარმოებაში ჩაშვებული; იყო I20მმ-იანი საბოლოო ნაღმსატყორცნიც, NATO-ის სტანდარტის კალიბრების მქონე.

— რამდენად ხარისხიანი იყო ეს იარაღი?

— ჩვენ პროფესიონალი არტილერიისტები გვყავს და ეს აგვისტოს ომშიც ცხადყო. მაგალითად, არტილერიისტი გენერალ-მაიორი ემზარ ჭოჭუა, რომელიც მამინ კურიებადა ამ საქმეს, და ფრონტზე მყოფი მებრძოლები მაღალ შეფასებას აძლევენ ამ იარაღს. ბუნებრივია, ახალი ათვისებული იყო და პატარ-პატარა ხარვეზები ექნებოდა. როგორც კი შენიშნა გამოითქმებოდა, მამნივე მუდლილით და ადგილზევე ეცნობოდათ,

რადგან ჩვენთვის ყველა ინფორმაცია მნიშვნელოვანი და ძვირფასი იყო. დასანანია, რომ 1994 წელს პრაქტიკულად შეწყდა ქართული ცეცხლსასროლი იარაღის წარმოება.

— როგორ ხდებოდა იარაღის წარმოება?

— კლასიკური გზით, როგორც მიღებულია მთელ მსოფლიოში. ამ წარმოებას კურიებადა არა მარტო სამოქალაქო ხელმძღვანელობა, არამედ სამხედროც. ამან მნიშვნელოვანწილად იარაღის ხარისხიანობაც განაპირობა. იმ პერიოდში ჩვენ გვყავდა ბევრი სპეციალისტი, რომლებითაც, ალბათ, მსოფლიოს ბევრი ქვეყნის თვითდაცვალით მრეწველობა იამყებდა, ჯერჯერობით, თავს შეეცავეს მათი გაკრების დასახილულებსაგან, მაგრამ იქედია, შორე დრო და ყველა მათგანს მიაგებენ დამსახურებულ პატივს.

— საუბარი ქარხანაზე რას იტყვით?

— საუბარი ქარხანაში აკედნენ და ახლაც არის საიმისო პირობები, რომ იაოგოს Cy-25-ის ტიპის მოიერიშე თვითმფრინავები. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ეს თვითმფრინავები ისრაელიდან კოლექტების დახმარებით აღიჭურვა თანამედროვე სანავიგაციო და დამხმარების საშუალებებით. თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ Cy-25KM-ს კარგა ხანს არ ეყოლება რეალური კონკურენტი. ვკვლისხმობ „სკორპიონს“ პროექტს. Cy-25 უნიკალურია სიციცხლისუნარიანობით. ერთ-ერთი აუღანეთში 64-ჯერ დაზიანდა ბრძოლაში, მაგრამ პილოტის პროფესიონალიანობის წყალობით მისი დასმა მაინც მოხერხდა. სხვათა შორის, ეს ეჭვმკლარი საუბარიც იმის თხრობადა. საქართველოში ექმნილი მაღალხარისხიან ჯავშან-

„დეტალი“ შექმნილი ქართული 9 მმ-იანი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი

ქართული წარმოების იარაღისა და აღჭურვილობის საგამოფენო სტენდი ბუქარესტში. 1999წ.

ფილტვებსაც და ტანკის დამცვე აქტიურ ჯავშნებსაც.

— ინარმოვებოდა თუ არა ქართული ჯავშანფილტვები და რა სახის?

— მეტალურგიული ინსტიტუტის სპეციალისტებმა შეიმუშავეს თანამედროვე ტიპის კრამიკული ტყვიავაუმტარი ფილტვი. ამ ჯგუფს საქართველოს სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, აკადემიკოსი, პოლკოვნიკი, ვახტანგ გორგასლის მესამე ხარისხის ორდენის კავალერი გვიო თავაძე ხელმძღვანელობდა. ჯგუფში აუთანდელი ზეადგიანი, ნიკოლოზ იაკობიძე, გვიო გოგოლაშვილი და სხვა სპეციალისტები შვიდობდნენ. ფილა დიდი გამძლეობით გამოირჩეოდა, გამოცდებზე არაერთი უცხოელი სპეციალისტი გაუოცებია. სამწუხაროდ, დაფინანსების უქონლობის გამო ჯავშანფილტვების სერიული წარმოება არ მოხერხდა. მცირე რაოდენობით მზადდებოდა ინდივიდუალური დაცვის ჯავშანფილტვები VIP-პერსონაჟებისთვის. სწორედ ასეთი ჯავშანფილტვი ეცვა საქართველოს ამჟამინდელ პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილს, როცა პარლამენტის შენობაში ვარდებით „შევიდა“.

— რას წარმოადგენდა ტანკის აქტიური ჯავშანი?

— ეს იყო ტანკის დამცვეი ჯავშანი. მის შექმნაში პოლკოვნიკი ებიაშვილი მონაწილეობდა. ტანკის დამცვეი ჯავ-

შანი მხოლოდ საგამოცდო ეგზემპლარების სახით დამზადდა. მიუხედავად დიდი ეფექტიანობისა, დაუფინანსებლობის გამო ეს პროექტიც ვერ განხორციელდა.

— როგორ შეიქმნა „კოდორი“?

— ქართველ მეცნიერთა პირმშობა PPG-7-ის მსხვერვადი მოქმედების გასროლა „კოდორი“. ის 1993-94 წლებში შექმნა ნიჭიერმა ინჟინერმა ალექსანდრე ჯინჯიხაძემ. ამ საქმეშიც დაუფინანსებლობამ შეგვეშალა ხელი. ანალოგიური გასროლები რუსეთში

2000-იან წლებში გაუშვა სერიულ წარმოებაში.

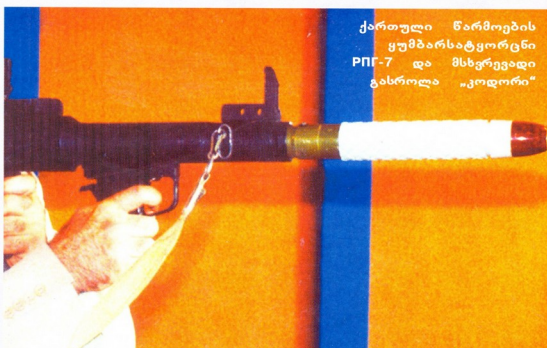
— სად მიმდინარეობდა შემდგომი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოები?

— საქართველოში არსებობდა საბრძოლო ტექნიკის სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაცია, შემდგომში სახელმწიფო სამეცნიერო-ტექნიკური ცენტრი „დელტა“. მას სახელმწიფო პრემიის დიპლომატი გვიო ლეკიშვილი ხელმძღვანელობდა. GA3-66 და „ნივის“ ტიპის ბაზაზე სწორედ აქ შეიქმნა ჯავშანფილტვობილიები „დელა-1“-ისა და „დელა-2“-ის ექსპერიმენტული ეგზემპლარები.

— თქვენი აზრით, შეუძლია თუ არა საქართველოს, გახდეს იარაღის მწარმოებელი ქვეყანა და თავისი ნაწარმი გაიტანოს მსოფლიო ბაზარზე?

— როდესაც ვლადიმერ იარაღის წარმოებაზე რეალურად უნდა შევფასოთ ჩვენი შესაძლებლობები. მაკალითადა, AKM-ის ტიპის იარაღის წარმოება არარენტაბელურია, მაგრამ არის მთორე კომპონატი — საბრძოლო მასალები, მაგრამ მათი მხოლოდ საკუთარი მოხმარებისთვის წარმოება ძალიან ძვირი დაჯდება და ეკოლოგიურადაც გაუმართლებელი იქნება. რაც შეეხება იარაღის მსოფლიო ბაზარს, ის დღეს გადუფებულია... როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართული საბრძოლო ტექნიკის წარმოება, პრაქტიკულად, შეწყდა. უპირატესობა მიენიჭა საზღვარგარეთული საბრძოლო ტექნიკის შექმნას, რომელსაც ყველაასეთის ცნობილი სკანდალები ახლდა თან.

თათბი მგზავნიშვილი

ქართული წარმოების ყუმბარსატორცნი PPG-7 და მსხვერვადი ტანკოლა „კოდორი“

ვინ დასაიროვს პრეზიდენტის კანცელარიას? ჯანუხები თუ მოჩვენებები?

(გაგრძელება. დასწების ობ.
„არსენალი“ №11)

მას შემდეგ, რაც სიმონ კილაძის დაბატონებისა და აღიარებითი წყნების ოფიციალური ვერსიის უკვე გვეცნიათ, უპირინი იქნება, თუ წვენ მიერ სხვადასხვა წყაროდან მოპოვებულ ფაქტებსაც დეტალურად გვეანალიზებთ და მხოლოდ ამ ორი ინფორმაციის შეჯერების შემდეგ გავკეთებ დასკვნას.

ვინ არის სიმონ კილაძე, ანუ „ჯანუხის“ მცირე დღიე

სიმონ კილაძის დაბატონების შემდეგ საქართველოს მასშხიდიო მისი ბიოგრაფიული მონაცემები გავრცელდა, სადაც ბევრი უზუსტობა იყო. ჩვენ შევეცადეთ ჯანუხის ბრალდებით გასამართლებელი კილაძის შესახებ ინფორმაცია მის კურსელებსა და ყოფილ თანამშრომლებში მოგვეძებინა. საინტერესო ცნობები მოგვაჩვენებს მისმა ყოფილმა სტუდენტებმა.

მცირე დღიე: სიმონ კილაძე დაიბადა 1958 წელს, სამურის რაიონის სოფელ წაღულში. ჰყავს მეუღლე და ორი შვილი.

1987-1992 წლებში სწავლობდა თბილისის ოფუნე ჯეაბაძეების სახელობის სხე-ელმწიფო უნივერსიტეტის ოურიდიული ფაკულტეტზე, სამართალმცოდნეობის სპეციალობით. ობუს დასრულების შემდეგ, 1992 წელს, მადლო ოერისტის კვლითიყავა.

წლების მანძილზე მუშაობდა თბილისის საჯარო ქარხანაში, ბოლოს — ერთ-ერთი სამაქროს საინსტრუქტო რაქონის უფროსად.

1992-1995 წლებში სიმონ კილაძე საქართველოს პარლამენტის აპარატის პოლიტიოლოგისა და დემოკრატიული აღმშენებლობის ინსტიტუტის ჯერ მეცნიერი თანამშრომელი იყო, შემდეგ კი ამ ინსტიტუტის სწავლული მღვანეა.

1996-2004 წლებში საქართველოს პარლამენტის კვლითი სამსახურის მთავარ სპეციალისტად მუშაობდა. „კარდების რეოლუციის“ შემდეგ ის დაქინაურეს და საქართველოს პრეზიდენტის პრესსამსახურის მასშხიდის მინისტრინგისა და ანალიზის განყოფილების უფროსად დანიშნეს.

2004 წლის 17 ობლისდან 2006 წლის 28 მარტამდე (ანუ დაბატონამდე) სიმონ კილაძე საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციის პრესსა და საზოგადოებასთან

ურთიერთობის სამსახურის მთავარ მრჩეველ-კონსულტანტად მუშაობდა.

2006-2007 წწ. წელსადი გაატარა №7 საპრობილეუმი.

2007 წლის გაზაფხულიდან მუშაობს ერთ-ერთ არასამთავრობო ორგანიზაციაში.

წლების მანძილზე სიმონ კილაძე „საქართველოს დამლობატობის ისტორიის“ საელექციო კურსს კითხულობდა საქართველოს დიბლომატიურ აკადემიაში და როგორც დეადმინიუ ბეერ დღეს ცნობილ უკრაინისტს უკითხავდა ლექციებს. ისინი სიმონ კილაძეს ახასიათებენ როგორც განალიზებულ და გაწონასწორებულ პირუნებას.

90-ან წლებში საქართველოს დამლობატობის ისტორიის საკითხებზე აქვეყნებდა სამეცნიერო-პოპულარულ სტატიებს, მათ შორის საქართველოს სახელმწიფო უმმართვეობის სამინისტროს უწყებრივ გაზეთ „სრულიად არასადიუმლოს“ ფურცლებზე. ეს სისხლის სამართლის საქმე მალზე რეზინანსული იყო. ოთავდ განსაჯეთ განაზმარე ხდება, რომ ერთდროულად ქვეყნის პრეზიდენტს, მისი ადმინისტრაციის უფროსსა და შინაგან საქმეთა მინისტრს გაეკეთებინათ კომენტარი ერთი პირის დაკავების ფაქტზე?

ჩვენ მიერ მოპოვებული ინფორმაციით,

კილაძე ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე თბილისში განლაგებულ სხვადასხვა ქვეყნის საელჩოებს, ოფიციალური ხელშეკრულების საფუძველზე, აწვდიდა ქართული პრესის დაჯავსტებს. ისინი ანაზღაურებას კილაძის საბანკო ანგარიშზე რიცხავდნენ. საელჩოებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მომხმარებელი ამერიკის შეერთებული შტატების საელი იყო. წამოიდეგეთრა შოკის მოტყვევლი იქნებოდა ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტისთვის „რომელიად ქვეყნის ავტრის“, რომელიც მათთან თანამშრომლობდა, დაკავება.

„დემოკრატიის შეკურად“ წოდებულ ქვეყნის უცხო სპეცსამსახურების ავტრების გამოვლენის შხრთავც მონიანავე პოზიციებში უნდა სქონოდა, თინაც საქართველოს დამოუკიდებლობის (1991 წლის 9 აპრილი) შემდეგ ჯანუხის გამოვლენის პირველი შმთხვევა რთავით მძულუნა ხომ არ იყო? ისე, „კარდების რეოლუციის“ შემდეგ, ცოტა არ იყოს, დაგვიანდა ჯანუხის გამოვლენა — წელიწად-ნახევარი ისე გავიდა, ამ მხრე საამაჟო არაფერი გვეჩინა. ობუკა ჩვენმა „ოქონად სპეცსამსახურებმა“ მინც ხომ „ოქავიკცეს“ და რომელიდაც უცხო ქვეყნის (კურიოზია, მაგრამ ქვეყანა, რომლის სასარგებლოდაც ეს „ავტრე“ მუშაობდა, დღესაც დაღვრე-

ლია) ვაშუში გამოეჩინეს, თანაც სად, პრეზიდენტის კანცლარიაში, მეტიც, მის ადმინისტრაციაში. მერე და მერე კი იძრეულა „აგენტების“ დაკვირვის ფაქტებმა.

კილასი დაკვირვებას რომ დიდი „პიარ-აქციები“ მოჰყვა, ეს ყოველ თემიც სასამართლო პროცესი, რომელიც ვაშუშობის ბრალდება უნდა დამტკიცებულიყო, იმდენად ვეულებოდა და სწრაფად იმართდა, თითქოსდა კაცს სივარულს ქურდობას ედევნებინ. პროცესზე არც მასმედიის წარმომადგენლები დაუშვეს, თუ ვინ ბრალდებულს და მისი ავოკატიც ბედს შერიგებოდნენ.

ვიმინსკის გზით, ანუ როცა აღიარება მტკიცებულებათა დედოფალია

ანდრე ვიმინსკი (1883-1954 წწ.) საბჭოთა დიქტატორ იოსებ სტალინის მარჯვენა ხელი იყო. სწორედ ვიმინსკი ხელმძღვანელობდა 30-იანი წლების სისხლიანი რეპრესიების სასამართლო განჩინებულ „გაზრდების“ პროცესს. ის 1935-1939 წლებში საბჭოთა კავშირის პროკურორი იყო და ბუხარინის, რაკოვის, კამენევის, ზინოვიევისა და სხვათა რეზინანსულ საქმეებზე სახელმწიფო ბრალდებულად გამოიდგა.

ანდრე ვიმინსკის სახელს უკავშირდება საბჭოთა მართლმსაჯულების ყველაზე „მწილი“ თეორია — ექსპონანტილის აღიარებით ჩვენების გადმწვევით როლი სხვა მტკიცებულებებთან შედარებით ამტკიცდა იყო, რომ თუ რომელიმე ვიწველი საბჭოთა კომუნისტა აღიარებდა სახელმწიფო გადატრიალების მომხდლებას, 17 (შვიდმეტი)და უფრო მეტიც) ქვეყნის სპეცსამსახურის აფიჭობას და ამ მხნით ზომებდენ ღონიერიდელ გვირავის გვიყენას, სხვა მტკიცებულება უკვე აღარ იყო საჭირო, ისე მიჰყვებოდა დასახეურად.

ასე იწყებოდა 1937 წელი

დემოკრატიულ ქვეყანაში სასამართლომ უნდა განახორციელოს მართლმსაჯულება, განიხილოს სისხლის სამართლის საქმე, გამოიტანოს კანონიერი, დასაბუთებული და სამართლიანი განჩინება.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 115-ე მუხლის მე-4 ნაწილი ვარკვევით არეკულირებს ამ საკითხს. კერძოდ, ხაზგასმულია, რომ: „ბრალდებულის მიერ ბრალის აღიარება არ შეიძლება საფუძვლად დაედოს ბრალდებას და გამამტკიცებელ სასამართლო განჩინებს, თუ ბრალის აღიარება დამტკიცებული არ არის საქმეზე მტკიცებულ სხვა მტკიცებულებათა ერთობლიობით“.

კადეკ ერთხელ გვიხსენიორ, არ მტკიცებულება და მტკიცებულება სისხლის სამართლის პროცესში: ექსპონანტილის, ბრალდებულის და განსაჯულის ჩვენებები, და-

არალებულის ჩვენება, მოწმის ჩვენება, ექსპერტის დასკვნა და ნოთიერი მტკიცებულება, საემპირიო მოქმედებების, სასამართლო მოქმედებებისა და სასამართლო განხილვის თქმები; სხვა დოკუმენტები და აუდიო-ვიდეორჩანაწერი.

საინტერესოა, რა მტკიცებულება წარადგინა ბრალდების მხარე კილასის სასამართლო პროცესზე?

სიძის კილასის საქმეზე ობიექტურად დაზარალებული (ალბათ, თუ ვინ მის გარდა) არ არსებობდა, ასევე ვერ მოიძინეს ვაშუშური მოქმედებების მძიმე. ექსპერტის ჩვენებას უნდა დაესაბუთებინა ყველაზე მთავარი: თუ თუ არა „სახელმწიფო საიდუმლოების მოქსახუბ“ კანონით გათვალისწინებული საიდუმლოების შექცეული ინფორმაციისა და მონაცემების გადაცემა, მაგრამ რადგანაც სასამართლო პროცესი დახურული იყო და საქმის მასალები კილასის ადოკატსაც არ გავცნეს სრულად, შეუძლებელია იმის გარკვევა, ვისაც თუ არა სახელმწიფო საიდუმლოება კილამქმ, ნოთიერი მტკიცებულებები უნდა ვიყოფოდა იყო ვარკვე დადგინებული ქვეყნის სპეცსამსახურებისთვის გადაცემული დოკუმენტების ასლები.

ასევე, თუ კილამქმ დიდი ხნის მანძილზე უყოფილებდნენ, ვიდრე არ აუდიორჩანაწერი უნდა დაფიქსირებულიყო მისი კონტრაქტი უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურების წარმომადგენლებთან. ეს კი უპირველესად კილასის განაზნა, საქართველოს იფიციალური დელეგაციის შემადგენლობაში ვიწველისა იყო შესხილებული, ვაშუშობის დავასტურების ეს გზა მსოფლიოში მიღებული

და საყოფილოდ აღიარებული პრაქტიკაა (გვიხსენიორ ოლდრის ემისისა და ჰერმან სიდის საქმეები). შიორანო ექსპონანტილი სიძის კილასის ყველა საეჭო კონტრაქტის დაფიქსირების, შესაბამისი აუდიო-ვიდეორჩანაწერის მოპოვებისა და ამ მასლის სასამართლოზე მტკიცებულება წარდგინების შემთხვევაში ყველაფერი ნაიული იქნებოდა და ეს სტრატეგ არ დაიწერიოდა. მიმუნელირანი მტკიცებულებები კილასის საქმეში არ ჩანს. სასამართლომ განჩინების ერთიადი საფუძვლად კილასის აღიარებითი დოკუმენტები მათ შესრულება იქმარა.

მართლა იყო კილასი ვაშუში თუ გარემოებათა გამო დაბრალდა ავანტობა? მოუწადიოდა კი ხელი საიდუმლო ინფორმაციამქმ?

ჩვეთვის უთავრესი ამის გარკვევაა.

როგორ ვიცავთ სახელმწიფო საიდუმლოებას

2004 წლის 24 დეკემბრის საქართველოს პარლამენტის გადაწყვეტილებით შინაგან საქმეთა სამინისტრო განისაზღვრა ადმინისტრაციული ხელისუფლების იმ ორგანიზაციის რეპრესიული ატარება სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვის უზრუნველყოფის ღონისძიებების და აკონტროლებს მათ შესრულებაში.

მამნ რა ფუნქციას ასრულებს და რა ევალება სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვის სახელმწიფო ინსტიტუტის?

კანონის თანახმად, საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების სპეციალურად უფლებამოსილი ორგანი, რომელიც უზრუნველყოფს სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვას.

ვის ხელმძღვანელობდა ქართველ მსტოვრებს?

ჩიოფორ „შოიბაჩის“ ქართველებმა სამშეფლის ციხე

„მედინისი ლომის“ პრეტერნოები

აბულხანის დეზინფორმაცია

ზანქან ზორაბაგაბლის საიდუმლო მისია

მსტოვრების „კლანების სამშეფლი“

„უბედური რუსის“ ისტორია

ფიფი რუსის სამუფო კარიდინ ვაძიყვების მსტოვრები

ქართველ მუფვიო ინტეგრირაციის ცხოვრება

ქაშუშების თანამართის სამუფო კარზე

ქართველ მსტოვრათა მიერ მოიჭერილი ბახიანის პრეზილია

განიც ალგაზამილი

მსტოვრების ისტორია საქართველოში

I

იკითხეთ ნიგნის პალაზიკაში
ან ლარკაში 38-26-73; 38-26-745
და პილიტ ნიგნის სასლო, ფანსაგაბის გარეშე
www.elva.ge

ფრთხილად! ოვის სახიფათო ნარჩენები

ლოების დაცვის სარეგანზაციო ღონისძიებებს, არის სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვის სახელმწიფო ინსპექცია. ეს უწყება შსს-ს დანაბტი ყოფილა და მისი უწყება-მოსილება მხოლოდ საორგანიზაციო ღონისძიებებით შემოიფარგლება.

საქართველოს კანონმდებლობით სახელმწიფო საიდუმლოებას მიეკუთვნება შემდეგი გროვებით კლასიფიცირებული ინფორმაცია:

ა) „განსაკუთრებული მნიშვნელობის“ (TOP SECRET), საიდუმლოების მაქსიმალური ვადა არის 20 წელი;

ბ) „სრულიად საიდუმლო“ (SECRET); დასაიდუმლოების მაქსიმალური ვადა 10 წელია;

გ) „საიდუმლო“ (CONFIDENTIAL); დასაიდუმლოების მაქსიმალური ვადა არის 5 წელი;

დ) „შუალედელი სარეგლობისთვის“ (RESTRICTED); დასაიდუმლოების მაქსიმალური ვადა არის 3 წელი.

ჯამშობა ინტერნეტი?

კოლაქმ „აღიარა“, რომ 2004 წლის მისიშე ულექტრინული მისამართზე მიღებული წერილის საფუძველზე დაიწყო ჯამშობა. „დეკრბოკების“ ეს შიოდი კრიტიკულია. სექსამსახურების პრაქტიკაში არ არსებობს შემოხვევა, აგრეთვე ისე „დეკრბოკებისათ“ და ფულეც ისე გაღიზიანება, რომ მისგან თანამშრომლობის შიარი გარანტია (თუნდაც ხელწერილის სახით) არ მიიღო.

მისი სამსახურებრივი მდგომარეობა ნამდვილად გამორჩეულია ვეღლებზე საიდუმლო დოკუმენტებით დამუკებას. მისინ რჩება შიოდე კლასიკური გზა: კოლაქმს ინფორმაცია აგენტურული გზით სხვადასხვა წყაროსგან (რაც აღიარება-თვითბრალდებაში იყო კიდევ მითითებული) უნდა მოეპოვებინა. გამობის, კოლაქმს ვინაღაც უნდა დანებრებოდა და მას აგენტურული ქსელი უნდა შეეჭრა.

ამ ფაქტორის გათვალისწინებით ლოგიკურია, რომ კოლაქმს აღიარებით ჩვენებებში „აგენტურული ქსელის“ წევრბოც უნდა დაეხსენებინა, ბოლო სამართალდამცვეებს ისინი დაეკუთვნებინათ. ამ ფაქტს დიდა ზარ-ზებით რომ ვაგაგობდნენ, ეჭვი ვარება ვინმეს? თუცა უკვე სამი წელი გავიდა და კოლაქმს „თანამოსაქმენი“ არსად ჩანან. არ ჩანან იმიტომ, რომ აგენტის პირად ანგარიშზე უცხო ქვეყნიდან ბანკში ფულის გადარიცხვა საიდუმლო ოპერაციის გაშვადუნების „შეშუაგარი“ მანია და მხოლოდ გამოუცვლად სექსამსახურს შიეძლება ამგვარი იაღლიში მოუყოფეს.

ბესნი ალდაშვილი

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

აგვისტოს ომის შემდეგ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში დაფუძნებულ ორგანიზაცია „ინფორმაციის მართვისა და განაღმეთა საქმიანობის პროგრამებს“ შორის ურთიერთგვარების შემორანდუმი გაფორმდა. ორგანიზაცია IMMAP ომის ფოტოებადი ნარჩენების საკითხებზე აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის შიეირაღების განაღვრებისა და გაუწებებლობის სამსახურია. როგორც პროგრამის ხელმძღვანელმა დევედ არმიტმა „არსენალით“ საუბრისას განაცხადა, მათ საქმიანობაში ქართველი კადრების მონაღებასაც დიდი ყურადღება ექცევა, საქართველოდან მათი გამგზავრების შემდეგ ამ ორგანიზაციას სწორედ ქართველები ჩაუღვებთან სათავეში.

— საქართველოში 2008 წლის აგვისტოში ჩამოყვდილი ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის თხოვნით. ინტერსიურად მუშაობა ოქტომბრიდან დაიწყო. ორგანიზაცია IMMAP-ის მისიაა დაეხმაროს საქართველოს მთავრობას იმ ორგანოს ჩამოყალიბებაში, რომელიც უკანასკნელი კონფლიქტის შედეგად წარმოქმნილ პრობლებებს მთავარბებს. კერძოდ, ომის შემდეგომ ფოტოებადი ნარჩენებისგან, ვეღლა სახის ბომბისგან, ჭურვისგან, აუფოტოებელი საბრძოლო

მასაღისგან გასუფოთავების პროცესს მიაღწენებს თვალს და კოორდინირებას გაუწევს. ამასთან, საბჭოთა კავშირის დროინდელი ნაღმური ვეღების პრობლემაზეც გაღაწვევებს. რაც მთავარია, ეს იქნება სამთავრობო სტრუქტურა, რომელსაც საბოლოოდ ქართველებს გაღაწვევით ორგანიზაციაში არიან სპეციალისტები ამერიკიდან, კანადიდან, კოსოვიდან, ალბანიიიდან, იორდანიიდან და, რა ოქმა უნდა, საქართველოდან.

— ვინ აფინანსებს პროგრამას?

— ორი დონორი გვეყვს: აშშ სახელმწიფო დეპარტამენტი, რომელმაც მთლიონ-ნახევარი დოლარი გამოგვიყო და კანადის მთავრობა, რომელიც მთლიონ დოლარს გაგაღვებს. ამგვარად ჩვენი ბიუჯეტი ორ-ნახევარ მილიონს შეადგენს.

— რომელ უწყებებთან თანამშრომლობთ? მხოლოდ კოორდინაციის უწყებებთან განაღმებულების მუშაობას თუ თავაღადაც მონაწილეობთ მუშაობაში?

— ჩვენ ვთანამშრომლობთ თავდაცვის სამინისტროსთან, გაფორმებული გვაქვს ურთიერთგვარების შემორანდუმი, შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და ვეღლა იმ უწყებასთან, რომელიც

ღირებული ინფორმაციის მოწოდება შეუძლიათ.

განაღმეთ სამუშაოებს ჩვენ არ ვატარებთ. ბრძოლის ველს სამი სააგენტო ასუფთავებს, აქედან ორი საერთაშორისო ორგანიზაციაა — Hello-Trust-ი და NPA, მესამე — თავდაცვის სამინისტროს ინჟინერთა ბატალიონი. ქართული ბატალიონი განაღმეთ სამუშაოებს, ძირითადად, სამხედრო ტერიტორიებზე ატარებს. ჩვენი მოვალეობაა კოორდინირება გაუწიოთ იმ ვეელაფურს, რაც ამ სააგენტოების შეთანხმებულ მუშაობასა და სამუშაოების ხარისხის კონტროლს ითვლისწინებს.

ჩვენი სამუშაო სამი ეტაპისაგან შედგება. ხარისხის მართვის პირველი ეტაპის არსი ასეთია: როდესაც გამანადმუკლები მუშაობენ განსახლებულ ტერიტორიაზე, ჩვენი ჯგუფი ამოწმებს დოკუმენტაციას, ჯგუფის მომზადების დონესა და აკვირდება სამუშაოების შესრულების პროცესს. მეორე ეტაპზე ჩვენი ჯგუფი ჩადის უკვე გაწმენდილ ტერიტორიაზე და ხელახლა იწყებს ნიადაგის გადასინჯვას. ბოლო ეტაპია გადაბარება. გამანადმუკლები, ჩვენ და ადგილობრივი მმართველობის წარმადგენლები ერთად გაუდგურთ გაწმენდილ პერიმეტრზე და სამეფე მხარე ხელს ვაწერთ დოკუმენტებს.

— ბატონო დევიდ, რა ტერიტორიები შემომნდა დღემდე და რა სახის იარაღი იქნა აღმოჩენილი?

— ამჟამად ემუშაობთ შიდა ქართლის რეგიონის პრობლემის გადასჭვრელად. ვგულისხმობ გორიდან ცხინვალამდე ტერიტორიას, სადაც ძირითადი საომარი მოქმედებები მიმდინარეობდა. ვეელაზე ინტენსიურად ეს ტერიტორიაა დაბინძურებული. აღმოჩენილია ძალიან დიდი რაოდენობით კასეტური იარაღი, საუციადო თუ საარტილერიო ჭურვები, ყუმბარები და რაკეტები.

მართალია, ძირითადად, შიდა ქართლის რეგიონზე ვართ კონცენტრირებული, მაგრამ კოპიტნარში, ვახანსა და სხვა სამხედრო ბაზებში თავდაცვის სამინისტროს მიერ ჩატარებული გაწმენდით სამუშაოების კოორდინირებაც მოვახდენთ.

— თუ არის დარღვეული აკრძალული იარაღის გამოყენების საერთაშორისო ნორმები?

— ეს ჩვენი კომპეტენციაში არ შედის. ჩვენი საქმეა ომის შემდეგ დარჩენილი პრობლემის აღმოფხვრა.

— რა შეროდელობით ჩადინართ სამუშაოების წარმოების ადგილებზე?

— Hello-Trust და NPA ავგისტოდან იქ არიან და მომავალი წლის ავგისტომდე გააგრძელებენ წმენდას. ჩვენ კი კვირში ერთხელ მაინც ჩაედგურთ.

— ქართველი სპეციალისტების მომზადებისა და მუშაობის ხარისხს როგორ შეაფასებდით?

— ორივე მხარე, საერთაშორისო ორგანიზაციებიც და საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ბატალიონიც, ძალიან კარგად მუშაობს, თუმც ისინი სხვადასხვა სამუშაოს ასრულებენ. საერთაშორისო ორგანიზაციები არასამხედრო ტერიტორიებზე მძიოდან, ქართველი გამანადმუკლები კი, ძირითადად, სამხედრო ნაწილებში მუშაობენ. ისინი ამა თუ იმ ტერიტორიას ნადმუხსიგან აუწყებლებენ, ხოლო საერთაშორისო ორგანიზაციები პუმანტარულ სამუშაოს ასრულებენ.

— საბრძოლო ნარჩენებით ძალზე დაბინძურებულ რომელ ტერიტორიას გამოყოფდით?

— ცოტა მწილია კონკრეტული ადგილის დასახელება, რადგან ჯერ ისეე

მიმდინარეობს მუშაობა, წინ კიდევ რამდენიმე თვეა. შეიძლება რომელიმე სოფელში აღმოჩნდეს ბევრად უფრო მეტი, ვიდრე აქამდე იყო. ის კი დანამდილებით შეიძლება ითქვას, რომ გორიდან ცხინვალამდე ტერიტორიაზე დაახლოებით 25 სოფელი მეტ-ნაკლებად იყო დაზიანებული. აქედან 15 სოფელში კასეტური ბომბის ნარჩენებიც აღმოვაჩინეთ.

— როგორც ცნობილია, ქვემო ხეობაში ფეთქებადი ნარჩენები აღმოაჩინეს...

— ქვემო ხეობაში გარდა კასეტური ბომბის ნარჩენებისა, აღმოჩენილია საარტილერიო, ტანკსაწინააღმდეგო ჭურვებისა და საავიაციო ბომბების ნარჩენები. ბევრი მათგანი აუფეთქებელია, რაც დიდ საფრთხეს წარმოადგენს მოსახლეობისათვის.

— ფოტოებზე ჩანს, რომ თქვენი თანამშრომლები დამუშავებულ მიწის ნაკვეთებში ატარებენ სამუშაოებს. ეს როგორ გავიგოთ? თუ განუმარტავთ მოსახლეობას რა საფრთხეს შეიცავს დანადგმული ტერიტორია და როგორ უნდა მოიქცნენ?

— დამუშავებულ მიწის ნაკვეთებს ყოველი შემთხვევისათვის ხელახლა ვამოწმებთ. ხშირად ვხედავთ მოსახლეობასაც და მათთან შეთანხმებით ვაღვანთ პრიორიტეტულ ტერიტორიებს; რომლის დამუშავებას აპირებენ, რომ პირველად მას მიუხელოთ.

ყველაზე მნიშვნელოვანი სწორედ ის არის, რომ მოსახლეობამ გააცნობიეროს ის საფრთხე, რაც ამ აუფეთქებელმა საბრძოლო მასალამ შეიძლება გამოიწვიოს. Hello-Trust-მა შიდა ქართლის ყველა რაიონში: გორის, ქარელის, ხაშურის, კასპის რაიონებში ნაღმსამშრომლებზე ინფორმირების პროექტი განახორციელა. სკოლებში ჩატარდა ტრენინგები, თუმც ეს იყო ერთჯერადი პროექტი და შიდა ქართლის გარდა, სხვა ტერიტორიებზე შეიცავს საფრთხეს, ამიტომ ჩვენ კიდევ ვაგრძობთ მუშაობას ამ საკითხზე.

— საქართველოს აქვს მეორე კონფლიქტური რეგიონიც — აფხაზეთი, იქაც ხომ არ

აპირებთ სამუშაოების ჩატარებას?

— ყველაფერს ერთად ვერ გავუძლიერებთ, თუმცა ადგილობრივ პასუხისმგებელ პირებთან ერთად განვიხილავთ პრიორიტეტებს. თუ საჭირო იქნება ზუგდიდის რაიონში ჩასვლა, ბუნებრივია, ჩავალთ.

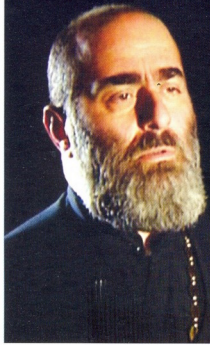
— როდის მთავრდება პროგრამა?

— დაფინანსებაზე დამოკიდებული. ვფიქრობთ, აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტი კიდევ ირი წლით დააფინანსებს პროგრამას. ასე რომ, საქართველოში 2011 წლის მაისამდე დავრჩებით.

6067 მამუქაძე

საქართველოს პარტნიორობის პროგრამის ფინანსებით

საეპოკლო, ეტიოპულაბა, პორჩილაბა, თავბანჩიკა, აკოვნილი ლიჩსაბა — ჯარისკაცებზე გვლელა უნლა პიიზანოს

თავდაცვის სამინისტროს ტერიტორიაზე არსებული მთავარანგელოზთა დასის სახელობის ტაძრის წინამძღვარი დეკანოზი დავით ლონდარიძე პირველი სამხედრო მღვდელია დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში. არ არსებობს სფერო ჩვენი ურის ცხოვრებაში, რომლის განვითარებასა და სწორი გზის ჩვენებაში საპატრიარქოს წვლილი არ შექონილან. ყაუღანების პატარა ჯგუფი, რომელიც დღეს არის ქართულ არმიამი, მაკავშირებელი და დიდი მისიის შემასრულებელი რგოლია ეკლესიასა და ჯარს შორის. ქართველი ეკლესიისთვის, ისტორიული წარსულიდან გამომდინარე, ეს ორი ენება გადაჯაჭვულია უძველესი დროიდან. მტრის შემოსევისას ხშირად ეპისკოპოსები თავად მიუძღოდნენ სამწყვოს ბრძოლის ველისაყენ და იღუპებოდნენ კიდევ რიგითი მეომრების გვერდით. ეკლესიის თანადგომის დიდი მნიშვნელობა ჯარგად გვაქვს გაყნობიერებულ ქართველებს და, ალბათ, სწორედ ამატომ რამდენიმე წლის წინ პატრიარქის უერთხვით საპატრიარქომ გაახმარა ინიციატივა სხვადასხვა უწყებისა და განსაკუთრებით შეიარაღებულ ძალებთან თანამშრომლობის შესახებ.

დეკანოზი ზაბიო ლონდარიძე: — საპატრიარქოსა და სახელმწიფოს შორის გაფორმებულია კონკრეტული, რომლის მიხედვითაც მხარეები ვალდებული არიან, თანამშრომლობენ. მეტრე მუხლით ეკლესიას უფლება მიეკა, შეეთავაზებინა თავისი სამსახური ვეღლა უწყებისათვის, დაიწყო კიდევაც მუშაობა პენიტენციურულ უწყებაში, შინაგან საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროებში, სასაზღვრო და შინაგან ჯარებში. უფალმა იწება, რომ ვეღლაზე აქტიურად სწორედ თავდაცვის უწყებაში გაშლილიყო ეს სამუშაო. ეკლესიასთან თანამშრომლობისათვის დიდი მზახა და თინადგომა სწორედ თავდაცვის სამინისტრომ გამოხატა. ეკლესიის მუშაობის შედეგაც აქ უფრო წარმოინდა.

— როდიდან დაიწყო თანამშრომლობა ეკლესიას და უფიარაღებულ ძალებს შორის?
— პატრიარქის კურთხევით ამ საქმის ორგანიზება შეუფე გივიგოს დეაგულა. მასწინ ეს ორგანიზაცია დეპარტა-

მენტად მოიაზრებოდა, რაც გულისხმობდა სხვადასხვა ძალეან სტრუქტურაში მოშუაყე კაპელანთა ერთიანი ცენტრიდან მართვას. მოგვიანებით ამ ორგანიზაციამ განყოფილების სტრუქტურული სახე მიიღო, ახლა კი განვითარებისა და დახვეწის სტადიაშია.

— არადენი კაპელანია ქართულ არმიამი?

— 24, მუშაობს 18 სამხედრო მოძღვარი. ძალეუ საბასუხისმეგებლო უბანია. ამიტომ პატრიარქისგან ვაგეკვს კურთხევა. აირჩეს სამღვდლოებამ, რომელსაც განათლებისა და მოყვასის სიყვარულის მაღალი დონე ექნება. დღეს ჩვენი სამსახური დე ფაქტო არსებობს, დე იურე ჯერ არ ჩამოყალიბებულა. ამას საკონსტიტუციო ცვლილებები სჭირდება, რომელიც დაიშუაყებოს პროცესშია. უნდა დახვეწოს ჩვენი მოქმედებისა და არსებობის ფორმა თავდაცვის უწყებაში, მოთავსდეს ოფიციულ ჩარჩოებში, ამის შემდეგ გვექმნება სამუშაო, გაითარღოს ჩვენი მუშაობის კონტინგენტი და ხარისხი.

— მამა დავით, ვიცი, რომ ერთობაში თქვენ სამხედრო პირიყავით.

— პროფესიით აუტონომიური ვაროლესაც პირველი პრეზიდენტის დროს პირველი გარდული ნაწილი ჩამოყალიბდა. თვითონ დაუკუყმირად მეთაურობას და შეუთავაზე ჩემი სამსახური, მე ხომ მძიმე მუხლუხა ტექნიკის საეციალისტი ვიყავი. თუმც ვიყრიობდი, რომ ეს დროებითი იყო. შევასწავლიდი სხვებს ამ საქმეს და მე თავს დაგვიტებდი სამსახურს, მაგრამ ძალეუ სამაჩაბლოში ომი დაიწყო, ამას მოჰყვა საომარი ოპერაციები აფხაზეთში. ასე გვიყარე ოს 11-წლიანი გზა, რასაც ჩემი სამხედრო საქმიანობა ჰქვია. მაქვს მათორის წოდება.

2003 წელს, დღის ნებით, პატრიარქთან მოხვედი სტიქაროსნად. პატრიარქმა მამა ზაქარიას ხელმძღვანელობით გამოამარია და მალევე მაკურთხა პირველ სამხედრო მოძღვრად. თავიდან 3-4 სამხედრო ნაწილში მსწავლა მსახურება, ახლა კი ვეღლა მსხვილ სამხედრო ქვედანაყოფს თავისი მოძღვარი ვაყენ.

— კაპელანების ჯგუფი ფაქტობრივად ძალევიან უწყებაზე დაქვემდებარებულ რგოლია, უწყებაზე რომელსაც აქვს თავისი განაწინა. როგორ ხდება განაწინისა და იმ კანონების შეთავაზება, რასაც ეკლესია ითხოვს?

— შთანინების თანახმად, მოძღვარი აღმწინსტრაციულად მეთაურობას ექვემდებარება, მაგრამ იურიდიულად უნდა გაფორმდეს. სწორედ ამას მოვასხეუებდით წებით, როდესაც საკონსტიტუციო ცვლილებები ვახსენე.

— კათოლიკურ ქვეყნებში კაპელანი უფრო სამხედრო, ვიდრე სასულიერო პირი, ტერმინი „კაპელანი“ კათოლიკეებში გამოიყენება, მართლმადიდებელი სამხედრო მღვდელიც ასე იხსენიება?

— ჩვენთანაც ეს ტერმინი გამოიყენება. კაპელანი ქართულად კარის, ანუ ეზოსმოძღვარს ნიშნავს. წინათ საშეფო არ სათავალი კარზე მომსახურე მღვდელს ნიშნავდა, ახლა ამ სახელით ძალეუ სტრუქტურებში მომსახურე მღვდელს აღნიშნავს. ამიტომაც ჩვენ ტერმინ „სამხედრო მოძღვარს“ ვამევიდრებთ.

ჩვენ სხვა აღმსარებლობის კაპელანეთთანაც ვთანამშრომლობთ. ერთმაღის გამოცდილებას ვუზიარებთ ჩამოწინ კათოლიკე, პროტესტანტი, მართლმადიდებელი, პრესვიტერიანული მღვდლები. მათ ჩვენს პარასკევის გახვედრებში. საჩუქრაცი ჩამოგვიტანეს, — საველე პარობებში ჩვენი რიტუალის ჩატარებისათვის საჭირო ჭურჭელი.

ველე კაკლანი თავის ამოსრუბლობის შესაბამისად იქცევა, სამხედრო ფორმის ტრბვა ველები შეუძლია, მართლმადიდებელ სამხედრო მოძღვრის ფორმა ანაჟორის შიგნით აცევა.

— ანუ ჯარისკაცის სრული ეკვიპირება გაქვთ?

— რა თქმა უნდა. ყოველთვის მზად ვართ, სავლელ პირობებში გასვლის შემთხვევაში უცებ გავიტანოთ ყველაფერი.

— იარაღის ტარებას ეუ ვინის კონვენცია გვიკრძალავს. შეც მიმანია, რომ არ არის ეს აუცილებელი. მღვდლის იარაღი ჯარი და სიტყვაა.

— რა არის მოძღვრის დანიშნულება სამხედრო ნაწილებში და ბრძოლის ველზე? ამბობენ, ერთგვარად ფსიქოთერაპევტის ფუნქციასაც ითავსებენო.

— თქვენ ასხენთ სიტყვა, რომელიც ეკლესიურ ტერმინებში შედის, მოძღვარი სწორედ სულის მკურნალია. მოძღვრის დანიშნულებაა, ანუ გვიმოს ადამიანი, ბრძოლის ველზე მოიძიოს ის, ვინც წუთისოფლიდან გადის და წესი აღასრულოს. სიამარი მოქმედებების მღვდელი მიწერილია სინტარული ნაწილზე, ანუ შედარებით უკანა ხაზზე ვართ. საჯარისო ნაწილში ეს მღვდელი ზოგადად მატერიალურად ცნება: სამშობლო, ერთგულება, მორჩილება, თავგანწირვა, ერთგული დიანება — მღვდელმა უნდა მიიტანოს ჯარისკაცებამდე. თავს ეკლესიულად მიეჩნეოთ გარკვეულიად ზოგად განათლებაც შეუძნისო, რადგან ჯარისკაცებს ძალიან რთულ პერიოდში მოუწიათ ცხოვრება და ვერ მიიღეს სათანადო ცოდნა. მეთათვის კომპლექსივით ეს საკითხები არ შედის. მისი საქმეა ჯარისკაცის ფსიქურად მოზადება. მაგრამ ქართველი კაცი მხოლოდ ამით ვერაფერ ითმებს. ჩვენ უნდა გვაგვიხაროდ და წინაპარია მახილი, ქართველს თავისი ისტორიის გარდა, ქართული სიმღერაც ანხვევს. პატრარქმა ბებელიაოთეკებსა და ქართული ხალხური სიმღერებისა და გალობების ფონოტექვის შექმნის კურთხევა მოგვცა. ეკლდობით, ჯარისკაცების თავისუფალი დრო შეეკავისო სულიერი დიბრულებით და არ გამოფლანავოს ის არასულეირ საუბრებში, რაც ჯარისკაცებში შეიძლება წარმოიშვას.

— მამა დავით, საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში მომსახურე არამართლმადიდებელ ჯარისკაცებთან როგორი ურთიერთობა გაქვთ?

— ზოგჯერ წირვა-ლოცვებზეც გვესწრებთან. ტაძრის მოწოდებაში მონაწილეობენ.

ჩვენ გვაქვს საღვთისმეტყველო

საათი (ეგვლისხმობ კატეხიზაციას, მართლმადიდებლურ განათლებას), რომლის დროსაც ბევრი მათგანი გვესწრება, უამრავ კითხვას გვივამენ, ეტყენ პარალელებს თავიანთ სარწმუნოებასთან. მათ შორის ბევრი ინათლებდა. სხვა წმწამის სამხედროებს უბრძოლემოდ შეუძლიათ თავიანთ რელიგიურ დღესასწაულებზე დასწრება, ჩვენ ვუკამდგილობით შეთაურობასთან.

— როგორი ეკლესიის დამოკიდებულება იარაღთან, ძალადობასთან, მკვლელობასთან? თავისთავად ჯარი ასოცირდება იმ ყველაფერთან, რასაც ეკლესია კრძალავს და გმობს.

— მაღლიდა უფალს, რომ დამკვირბლები არასდროს ყოფილანოთ. ქართველი კაცი ყოველთვის იცავდა თავს და სამშობლოს. სამშობლოს დამკვირბლი დღის წინაშე მართალიც არის და ეკლესიულად ამას ეკლესია შეუთხვევით მკვლელობად განიხილავს. თუ ქრისტიანი დაიღუპება იმში, მისი სული, უბრძობად, დღის წინაშე აღწევს როგორც სამშობლოსთვის და უფლისთვის დაღუპული გმირი. ჩვენ მხედველობაში ვიღებთ ფორსსაგორულ მდომარეობას და ჯარისკაცს უყოლებით საიდუმლოსში მონაწილეობას. თუ თქვენ ზიარებისათვის უნდა გაართოთ საუღმდებულო საფეხურები, დაეწწრითო სიღამის და დილის ორსათიან ლოცვებს, იმარბულებო, ჩააბართი აღსარება, წაითხოთ ლოცვებს, ამის პირობები ვართ, მათ უმტებს, წინა ხაზზე არ არის. არსებობს ზიარების ასეთი ფორმა: „სხვეულთა ზიარება“. ავღმყოფობის შემთხვევაში, თუ ადამიანი გადის ამ ქვეყნიდან, აღსარების გარეშეც უზიარებო, მაგრამ ჯანსაღი ჯარისკაცი ვალდებულია, ჩააბართი აღსარება, რომლის წინა პირობაც არის სინაწული. თუ ადამიანი არ ნაწიბოს, არ მიტყვევას, თუ ნაწიბოს, მაგრამ არ ამბობს ამას, მოძღვრთან არც ეს მიეტყვევას. სინაწული და აღსარება ერთიანდება. სინაწული ვკლავს, აღსარება — რიტუალის ფორმით მდგელიან. ეს ორივე უნდა შესრულდეს და მხოლოდ მაშინ მიეტყვევა ცოდვა, ანუ ჯარისკაცს შეღაუთი ან სინაწული, არამედ რიტუალურ ფორმებში აქვს.

— კავლანს აქვს სამოქალაქო მრგვლის ყოლის უფლება?

— დიას, პატრიარქმა მოგვცა იმის კურთხევა, რომ ტაძრით რაც აქამდე აშენდა არ რაც აშენდება, აიგოს სამხედრო ნაწილების გამშებებ უწყებებთან რაც შეიძლება ახლოს, რომ მრგვლმა მთელი ბაზა გამოიაროს. სიმოქალაქო პირებს აქვთ უფლება შემოიღონ და დილიდან ამ ეკლესიებში.

— თქვენ პირველი მოძღვარი ხართ, რომელიც ქართველ სამხედროებს ერაყის სამშვიდობო მისიონ ახლდა. ქართველი ჯარისკაცების მიმართ ადგილობრივ მოსახლეობას განსაკუთრებით კარგი დამოკიდებულება შექნა, თქვენ როგორ გზმდებოდათ მუსლიმანი მოსახლეობა?

— ერაყში 2004 წლის კონტინენტს, სანსრის ბატალიონის გავყევი. თავიანთ საწოდებულო კარავში გვექონდა, შემდეგ მოსულმა მამებმა ხის ღამაში ეკლესია ააშენეს. 8 თვის განმავლობაში ვიყავი იქ, ჩემ მერე არქიმანდრიტ გაბრეული ჩავიდა, შემდეგ იღუმენი ისაკი, ერაყელები პატრისეცხედა და მორწმუნეები გვექცევოდნენ, მთელდღეად იმისა, რომ ქრისტიანების იქ ყოფნას ჯაროსრულ ღამშობლად აღიქვამდნენ, მაინც ფეხზე წამდებოდნით მხედვობდნენ. იქ ქრისტიანი არაბებიც იყვნენ, რომლებიც წმინდან უზიარებოდნენ ცოდვს. რაც შეეხება ჩვენი ბაჭების კარგ დამოკიდებულებას მათ მიმართ, სწორედ ჩვენი ეკლესიის შტგონება იქონია უღმესი ზეგავლენა. ბაჭებს სულ შთავაზინებდა, რომ არ გადაიქცნენ მკვლელ მანქანებად, ახსოვდეს, მათ წინაშე დგანან ისეთივე ქრისტიკი სულის მატარებლები, როგორებიც თაუად არიან. დამარცხებულ მტერსაც ისეთივე პატივით უნდა მოეპყრან, როგორც ამას ჰქონიდა სული მოითხოვს და როგორც რელიგია გასაწვლავის.

ჩვენი ჯარისკაცები ხედვდნენ, რა სიღატაკში ცხოვრობდნენ ბავშვები, და ხშირად პროდუქტს მაქსიმალად, ვეყრებოდნენ. ისინიც ხედვდნენ, რომ ჩვენ დამპყრობლები არ ვიყავით.

— ავღანეთშიც ხომ არ აპირებთ ქართულ დანაყოფთან ერთად გამგზავრებას?

— თუ გამგზავნიან კონტინენტს, აუცილებლად გაეყვითი ჩვენს მთომებს. სამინისტრომ განაცხადი უკვე გავაგეთო. ჩვენ ვითხოვთ, რომ რიტუალისგანტის შტრევის შემდეგ, გამგზავრებამდე რამდენიმე თვით აღრე, შტგავხედროს ჯარისკაცებს, ცოტაც შეეცადო დრო მოგვეცენ ერთმანეთთან შესათვისებლად.

— აგვისტოს ომშიც ახლდით თქვენს მრგვლს ცნინვალში?

— ცხინვალში ექვსი მღვდელი ვახლდით სამწესოს ეკლესიან ვიყავით, მათ შორის წინა ხაზზეც. დღისით შექმნილი ექვსივე მღვდელი გაღაერსით. ის ჯარისკაცებია, რომლებიც ბრძოლის ველზე დაღვინეს, მხოლოდ იმის გამო დაღვინდნენ, რომ მზად იყვნენ უფალან შესახვედრად.

რუსული ჰიდროავიაშია ქართული ფსპეხით...

თვითმფრინავის შექმნისთანავე კონსტრუქტორებმა თითქმის მამხინვე დაიწყეს მუშაობა მათ პიდრომოდიფიკაციებზე და გასული საუკუნის დასაწყისში მსოფლიოს ზოგიერთ ქვეყანაში პიდროთვითმფრინავები სახმელეთო ბაზირების აეროპლანებზე სწრაფად განვითარდნენ. გამონაკლისი არც შვედის რუსეთი იყო, რომელიც პირველი მსოფლიო ომის დროს ინტენსიურად იყენებდა M-5 და M-9-ის ტიპის პიდროთვითმფრინავებს. მათი კონსტრუქტორი გრიგორიევი 20-იან წლებში პიდროავიაციის სფეროში საკმაოდ ავტორიტეტულ პირად ითვლებოდა.

1928 წელს საბჭოთა კავშირში ფრანგი ავიაკონსტრუქტორი პოლ კემ რამპარი მიიწვიეს. კომუნისტების დაკვეთით მან ტორპედოზიდ TOM-1-ზე დაიწყო მუშაობა. სწორედ მასთან მოხუცა განაწილებით ლენინგრადის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ გაირავი ბერიევი (ბერიაშვილი).

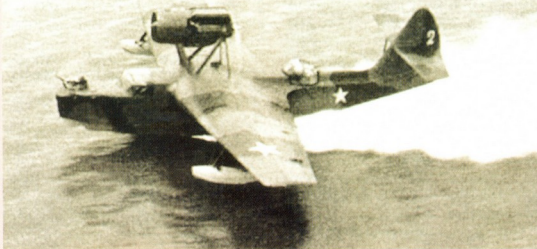
გვირავი ბერიაშვილი 1903 წლის 13 თებერვალს ქალაქ თბილისში დაიბადა. 1923 წელს თბილისის სარკინიგზო სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, 1925 წელს, სწავლას ლენინგრადის პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში აგრძელებს გემთმშენებლობის ფაკულტეტის საავიაციო განყოფილებაზე. 1930 წელს ბერიაშვილი სასწავლებელს წარჩინებით ამთავრებს და საფრანგეთიდან მოწვეული კონსტრუქტორ რამპარის საკონსტრუქტორო ბიუროში ზვდება. ერთი წლის შემდეგ TOM-1-ის პირველი პრო-

ტოტიპი დაასრულეს, მაგრამ არადაამკაფიოფილებელი მახასიათებლების გამო სერიულ წარმოებაზე უარი თქვა. ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ რამპარი საფრანგეთში დაბრუნდა, მის დაკვეთებებარებაში მყოფი საკონსტრუქტორო ბიურო კი დაიშალა და ბერიევი 39-ე ქარხნის ცენტრალურ საკონსტრუქტორო ბიუროში საზღვაო განყოფილების უფროსად გადაიყვანეს, აქ მან ახლო მოქმედების საზღვაო მზვერავ MBP-2-ზე დაიწყო მუშაობა.

თავისი პირველი თვითმფრინავისთვის ბერიევი საკმაოდ მარტივი კონსტრუქციის პლანერსა და ძალურად დანადგარის ერთმარეკიან სქემას ირჩევს. თავდაპირველი გადაწვევტილებით თვითმფრინავს მეტა-ლური კონსტრუქცია უნდა ჰქონილია,

მაგრამ იმ პერიოდში საბჭოთა კავშირში ალუმინის წარმოებასთან დაკავშირებული ხირთულებების გამო არჩევანი ხუზე შეჩერდა. ამასთან, ხე საკმაოდ ამარტეხდა თავად თვითმფრინავსა და მისი წარმოების პროცესს. თვითმფრინავის აგების სწრაფი ტემპის წყალობით ბერიევის MBP-2 პაერში 1932 წლის 3 მაისს აფრინდა, — ეს ქართველი კონსტრუქტორის პირველი თვითმფრინავი იყო. ერთი წლის შემდეგ კი საბჭოთა კავშირის თვდაცვის სამინისტრო საზღვაო ავიაციის განვითარების გვემას ამტკიცებს და სტალინის განკარგულებით ჯერ კიდევ გამოცდის სტადიაში მყოფი ბერიევის თვითმფრინავს შეიარაღებაში იღებენ. 1934 წელს ტავანროგის საავიაციო ქარხანაში MBP-2-ის სერიულ წარმოებას იწყე-

ქართველი ავიაკონსტრუქტორის შექმნილი პირველი თვითმფრინავი — საზღვაო მზვერავი MBP-2

ბენ. იმევე წლის 1-ელ ოქტომბერს კი ბერივეს ქარხნის მთავარ კონსტრუქტორად ნიშნავენ.

МБР-2-ის სიგრძე 13,5მ-ს, ფრთის გაქანი 19მ-ს, სიმაღლე კი 5,36მ-ს შეადგენდა. ცარიელი თვითმფრინავი 3306კგ-ს იწონიდა, მაქსიმალური ასაფრენი წონა კი 4800კგ-ს უახლოვდებოდა. ძალური დანადგარის სახით ცენტროლანის თავზე ერთი М-34-ის ტიპის ძრავა იყო განთავსებული, რომელსაც მიმწვლი ხრახნი ჰქონდა. თვითმფრინავის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 234კმ/სთ-ს შეადგენდა, ფრენის მანძილი კი 690კმ-ს. შეიარაღების სახით თვითმფრინავი 7,62მმ-იანი ორი ტყვიამფრეკვეთი იყო შეიარაღებული და 600 კგ ბომბი მაქონდა.

თვითმფრინავის მარტვი ხის კონსტრუქცია სამხედრო ნაწილებში ნებისმიერი სირთულის რემონტის სატარების საშუალებას იძლეოდა. თავად თვითმფრინავის მოვლაც საკმაოდ მარტვი იყო, მაგრამ ამეღეროვლად ხე გნაკეთიერულ მოვლას საჭიროებდა და თვითმფრინავის წყლიდან ამოყვანის შემდეგ მისი კორპუსი აუცილებლად უნდა გაეშროთ, რისთვისაც უმეტესწილად ტომრებში ჩაყრილ გაცხელებულ ქვიშას იყენებდნენ.

МБР-2 მალე მოიყვლა და უკვე 30-იანი წლების ბოლოს სამხედროები მის დაბალ საფრენისონო მახასიათებლებსა და სუსტ შეიარაღებას უწიოდნენ. თუმცა შიორე მსოფლიო ომის განმავლობაში მას პატრულირებისთვის, სამაშველო ოპერაციებისთვის, გერმანულ საპატრულო ზომადებზე თავდასხმისთვის და ნაწილობრივ წვატექვეშა ნაებთან საბრძოლველად ინტენსიურად იყენებდნენ.

თვითმფრინავის სერიული წარმოება 1940 წელს 1365 თვითმფრინავის გამოშვებით დასრულდა, შეიარაღების კი МБР-2 1946 წელს მოხსნეს.

სერიული წარმოებისთვის МБР-2-ის შიშაღების პარალელურად, 1933 წელს ბერივეში მის გაუმჯობესებულ ვარიანტ МБР-5-ზე დაიწყო მუშაობა, რომლის განსხვავებაც წინამორბედისგან ამბობიერია იყო. ამისთვის მას ასაკვეი შასი ჰქონდა. თვითმფრინავი 1935 წლის 3 ოქტომბერს აფრინდა, მაგრამ ორი წლის შემდეგ, 1937 წლის 2 ოქტომბერს, სეესტროპოლში გამოცდისას თვითმფრინავი დამტრია. ეკიპაჟი გადარჩა, მაგრამ თვითმფრინავი აღდგენას არც აღარ ჰქონდა და პროექტი მალევე დაიხურა.

ბერივეის შექმნილი KOP-2, მთლიანმეტალური კონსტრუქციის მქონე პირველი თვითმფრინავი იყო

გიორგი ბერივეი (ბერიაშვილი)

30-იანი წლების დასაწყისში დახვერვისთვისა და საარტლერიო ცეცხლის კორექტირებისთვის კრეისერებისა და სახაზო ზომადების მქონე პიდროთვითმფრინავები აღჭურვა დაიწყო. თავდაპირველად თვითმფრინავებს წყალში საგემოანი ამწეობის უშუაღდნენ. შემდგომ ზომადებზე პატარ-პატარა მოედნო გაკეთდა, მაგრამ თვითმფრინავს აფრენა მხოლოდ სრული სეღლითა და ისიც ქარის მიმართულების საპირისპიროდ შეუძლო. რაციონალური გამოსავალი საგემოანი კატაპულტები გამოიღვა. საბჭოთა კავშირში ამკვარი ტექნიკის ათვისება გერმანიიდან პრეეტრული კატაპულტებისა და მცირე ზომის თვითმფრინავების შექმნით დაიწყო. 1930 წელს პირველი კატაპულტა შვეი ზღვის ლონკორ **Парижская коммуна**-ზე დაამონტაჟეს, 1935 წელს კი კრეისერ **Красный Кавказ**-ზე.

1934 წელს საბჭოთა კატაპულტირება საგემოანი მშვერავის შექმნა ბერივეის საკონსტრუქტორი ბუროს დავევდა და მალე გაჩნდა KOP-1. ბიპლანის სქემის მიხედვით შექმნილი თვითმფრინავი სამი ტყვიამფრეკვეთი იყო შეიარაღებული და 200 კგ-იანი ბომბური დატვირთვა მაქონდა.

KOP-1 პირველად 1936 წლის 4 სექტემბერს აფრინდა, ერთი წლის მერე კი სერიულ წარმოებაში ჩაუშვეს. პარალელურად ბერივეი მის გაუმჯობესებულ ვარიანტზე — KOP-2 მუშაობდა. იმ დროს საბჭოთა კავშირში დაწეებული ჰქონდათ საკუთარი კატაპულტების წარმოება, მაგრამ თვითმფრინავის საცდელი ნიმუშის მშენებლობისას წარმოქმნილი ტექნიკური პრობლემების გამო თვითმფრინავის გამოცდა საბჭოთა კავშირის მერიორე მსოფლიო ომში ჩაბმის შემდეგ დაიწყო. საგამოცდო სტენდზე დამონტაჟებული კატაპულტიდან KOP-2 პირველად 1941 წლის 31 ივლისს აფრინდა.

შიორე მსოფლიო ომის გამო, ტავანროგში არსებული დიმიტროვის სახელობის 31-ე საავიაციო ქარხანა თბილისში გადმოიტანეს, საკონსტრუქტორი ბურო კი თავდაპირველად ომსეკში, შემდგომ კი კრასნოიარსკში გადაიტანეს.

შიორე მსოფლიო ომის დროს KOP-1-ისა და KOP-2-ის გამოყენება უმეტესწილად ეპიზოდურ ხასიათს ატარებდა და სამხედრო ზომადებდნან მათი გამოყენების პრეცედენტი, პრაქტიკულად, არ ყოფილა. სულ 44 ერთეული KOP-2 გამოუშვეს.

პირველი თვითმფრინავები შვეი ზღვის ფლოტში 1942 წლის ზაფხულში გადაეცა და ისინი ტუაფუსში ბაზირებდნენ. მოკვანებთ თვითმფრინავები ფოთთან, პალიასტოძის ტბაზე დიხლოცირებული 82-ე ცალკეული ესკადრლითა აღიჭურვა. პირდაპირი დანაშნულებით კი თვითმფრინავი მხოლოდ 1943 წელს გამოიყენეს.

ომის შემდეგ, ზომადებზე რადიოლოკაციური სადგურების დამონტაჟებაში, შემდეგ კი სველუმფრენების გამოჩენამ, კატაპულტირებაში მშვერავების საჭიროება შეამ-

საფრენოსნო მახასიათებლების გაუმჯობესების მიზნით, ჩინელებმა Be-6-ზეზე ტურბოპროპანული ძრავები დააყენეს

ცირა და 1947 წელს კატაპულტები ვეკლა ტიპის საბჭოთა კრესიერიდან მოხსნეს.

1946 წელს ბერიევის საკონსტრუქტორო ბიურო ტაგანროვში გადავიდა. თბილისში გადმოტანილი საეიაციო ქარხნის ნაცვლად კი იქ მიტოვებული ქარხანა აღადგინეს. იმავე წელს ბერიევი ახალ პიდროთიომფრინავ Be-6-ზე იწყებს მუშაობას, რომელიც საპატენტო ამოცანების შესრულებასთან ერთად, მოწინააღმდეგის წყალქვეშა ნაუბლონაც შეძლება ბრიოლას. სამხედროებს თვითმფრინავი მოეწონათ და ამიტომაც პირველი პროტოტიპის მშენებლობაც მალევე დაიწყო.

პირველი Be-6 პაერში 1949 წელს აფრინდა და მალე საქარხნო გამოცდების გასავლელად თვითმფრინავი ფიოთში, პალაისტომის ტბაზე გამოიყვანეს. აქვე 1952 წლის 24 მარტს მისი სახელმწიფო გამოცდა მოეწყო. ერთი თვის შემდეგ კი თვითმფრინავი გამოცდებისას გამოთქმული შენიშვნების გამოსასწორებლად ტაგანროვში გადაფრინდა. წლის ბოლოს თვითმფრინავი სერიულ წარმოებაში ჩაუშვეს.

იმ პერიოდისთვის ბერიევის თვითმფრინავი საბჭოთა კავშირში ვეკლაზე დიდი ამფობა იყო. მისი სიგრძე 23,5მ-ს, ფრთის გაქანი 33მ-ს, სიმაღლე კი 7,45მ-ს შეადგენდა. ცარიელი თვითმფრინავი 18827 კგ-ს იწონდა, მაქსიმალური ასაფრენი წონა კი 23500 კგ-ს უტოლდებოდა. იმ პერიოდში საბჭოთა კავშირში ტურბოპროპანული ძრავები ვერ კიდევ სრულყოფის პროცესში იყო და ამიტომაც ბერიევა თვის ახალ ქმნილებაზე

ALL-73-ის ტიპის ორი დგუშაანი ძრავა გამოიყენა, სიძლავრით 2300 ც.ხ.ძ., თვითმფრინავის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 415 კმ/სთ-ს შეადგენდა. Be-6-ს საკმაოდ ძლიერი თავდაცვითი შეიარაღება ჰქონდა, რომელიც 23მმ-იანი ითხი ქვეშებისგან შედგებოდა.

წყალქვეშა ნაუბთან საბრძოლველად თვითმფრინავის შიჯარ შეიარაღების ორი ტოპოდელო წარმოადგენდა, მაგრამ იმდროინდელი ქვერეკუქების საშუალებით წყალქვეშა ნაუბის ზუსტი ადგილმდებარეობის დადგენაში არსებული პრობლემების გამო, ტორპედოზე Be-6-ს სერიოზულად არავინ აღიქვამდა და თვითმფრინავს უმეტესწილად საპატრულოდ იყენებდნენ. ასეთი რეიდები 8-10თ-ის განმავლობაში გრძელდებოდა, დამატებით საჩუკის აუზებთან ერთად კი 18-20თ-ს. ასეთ შემთხვევებში ბორტზე ეროდროულად ორი ეკიპაჟი იყო.

თვითმფრინავის სერიული წარმოება 1957 წლამდე გაგრძელდა და 123 ერთეული Be-6-ის გამოშვებით დასრულდა. 1960 წელს საბჭოთა კავშირმა 20 თვითმფრინავი ჩინეთს გადასცა.

1946 წელს ბერიევი ახლო მოქმედების ახალ ერთძრავიან მზვერავ Be-8-ზე იწყებს მუშაობას, რომელსაც KOP-2-ის ბაზაზე ქმნის. თვითმფრინავი პაერში პირველად 1947 წლის 3 დეკემბერს აფრინდა, მაგრამ სერიულ წარმოებაში არ ჩაუშვეითა და ორეუ პროტოტიპის სხვადასხვა ექსპერიმენტში იყენებდნენ. წყლდან ასაფრენად საჭირო მანძილის შესამცირებლად მათზე პიდროთიხილაშურება და წყალქვეშა ფრთებს ცდდნენ. მათ მოხსნილი შა-

სის კანძებზე ამაგრებდნენ. ასეთი გადაკეთებით თვითმფრინავმა დაკარგა ამფობიურობის უნარი და მისი წყალში ჩაშვება-აშოვნადა საციალური ურიკებით ხდებოდა.

მართალია, საფრენოსნო გამოცდამ საინტერესო შედეგი აჩვენა, მაგრამ კონსტრუქციის გართულებისა და პაერში წინააღმდეგობის გაზრდის გამო სერიულ თვითმფრინავებზე წყალქვეშა ფრთები აღარ გამოუშვეიათ. მაღალი ეფექტიანობის მიუხედავად, წყალქვეშა ფრთები და პიდროთიხილაშურებიც თვითმფრინავს სიძლავრის დიდ ნაწილს ართმევდა.

რეაქტიული ძრავების შექმნამ წელიწადი პიდროეიაციის განვითარებაშიც შეიტანა. 1947 წელს გიორგი ბერიევი ორი რეაქტიული ძრავით აღჭურვილ ახალი სახის რეაქტიული მფრინავ ნაუგე — P-1-ზე იწყებს მუშაობას. ეს პირველი საბჭოთა რეაქტიული პიდროეიომფრინავი პაერში პირველად 1952 წლის 30 მაისს აფრინდა, მაგრამ მის სრულსაფოფად გაჭიანურებული მუშაობის გამო პიდროეიავი დამოქვლდა და სერიულ წარმოებაში მის ჩაშვებას აზრის აღარ ჰქონდა. სანაცვლოდ ბერიევა მის ბაზაზე ახალი რეაქტიული მფრინავი ნავის პროექტირება დაიწყო, რომელსაც წინამორბედთან შედარებით უფრო მაღალი საფრენოსნო-ტექნიკური მახასიათებლები უნდა ჰქონოდა.

ახალ თვითმფრინავზე, რომელმაც ნიშნული Be-10 მიიღო, მუშაობა 1953 წელს დაიწყო. წინამორბედთან შედარებით მას საშუალო დიდი ასაფრენი მასა და ორჯერ ძლიერი რეაქტიული ძრავ-

ფეტქურობის მიუხედავად, Be-6-ზე გამოყენებული ტექნიკური სიახლეები მცირე ზომის თვითმფრინავების შემთხვევაში არაფეტქიანი აღმოჩნდა

ბას თვითმფრინავის დაღებით თუ უარყოფით მხარეებზე დიდხანს ესაუბრებოდა.

თვითმფრინავის სერეული წარმოება 1961 წელს მხოლოდ 27 თვითმფრინავის გამოშვებით დასრულდა. იმ დროისთვის ის საკმაოდ ღვიერ თვითმფრინავად ითვლებოდა, თუმცა მისი ექსპლუატაცია საკმაოდ რთული იყო. შაქის უქონლობის გამო აეროდრომზე თვითმფრინავი საეციალური დროებითი შასით გადაჰყავდა, წყალში ჩაშვების შემდეგ კი სამ მვეინავს მის მოსახსნელად საშუალოდ 10-15წლ სჭარდებოდა. ანალოგიური პროცედურა ტარდებოდა თვითმფრინავის წვლიდან ამოვანისას. გარდა ამისა, წყალში Be-10-ის მომსახურებას და საწვავით გამართვას ორი ბუქსირი და ოთხი კატერი სჭარდებოდა. სულ თვითმფრინავის მომზადებაზე 3-3,5სთ იხარჯებოდა, შვიარაღებით აღჭურვის გარეშე 1,5 სთ სჭარდებოდა. თუ ამ ოპერაციას წყალზე ატარებდნენ, მაშინ დამატებით 30წთ იყო საჭირო.

ერთხანს განიხილებოდა თვითმფრინავის რაკეტში მხოლოდ ფრენის შექმნის ვარიანტი. გვემის თანახმად, Be-10 K-125C-ის ტიპის ორი ხიმა-

ლდსაწინააღმდეგო რაკეტითა და დამინების რადიოლოკაციური სადგურით უნდა აღჭურვილიყო, მაგრამ პროექტი მხოლოდ ქაღალდზე დარჩა. 1967 წელს დაიწყო თვითმფრინავების შეიარაღებულად ეტაპობრივად მოხსნა. სამწუხაროდ, დღემდე არც ერთი Be-10 არ შემორჩენილა.

Be-10-ზე მუშაობის პარალელურად, ბერევი კიდევ ერთ დიდ პროექტზე მუშაობდა, რომელიც შრიი პროექტების ხუბგერითი მფრინავი ნაგრაეტმზიდის შექმნას იხსავდა მანხად. ოთხი რეაქტიული ძრავითი აღჭურვილი თვითმფრინავის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 1700-1800კმ/სთ უნდა ყოფილიყო, ფრენის მანძილი კი 7500-8000კმ. პროექტით გათვალისწინებული ყველა ტექნიკური სიახლის მიუხედავად, თვითმფრინავი მხოლოდ ესკიზურ ვარიანტად დარჩა.

50-იანი წლების მეორე ნახევარში ბერევის 49-ე საონსტრუქტორი ბიური მთავრობის დაულებით ძირითად პროფილისგან სავსებით განსხვავებულ პროექტზე — წყალქვეშა ნავიდან გასაშვებ P-10-ის ტიპის ფრთოსან რაკეტაზე იწყებს მუშაობას. ის წყალქვეშა ნავებზე, ვერტიკალურ შახტებში განსაოვსებლად იყო განკუთვნილი და 1000კმ-ზე მიფრინავდა. რაკეტებში ბერევის კიდევ ერთ ქმნილებას P-100-ის ტიპის ორსაფეხურიანი რაკეტა წარმოადგენდა. ის ერთფეხურად ორ — საშუალო და საონსტინენტთაშორისო ვარიანტებად მუშავდებოდა. წინამორბედის მსგავსად ისიც წყალქვეშა ნავებზე ვერტიკალურ შახტებში უნდა განთავსებულიყო, მძებნითა გამო პროექტის რეალისაცია ვერ მოხერხდა.

თითქმის მივეუ პერიოდში საბჭოთა კავშირის საზღვაო ავიაცია ახალი წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო თვითმფრინავების

ბი ჰქონდა. ბერევის სხვა თვითმფრინავებისგან Be-10-ის ძირითადი განმასხვავებელი შეიარაღების შვიტავისი ნაკვეთური იყო. თვითმფრინავის პირველი პროტოტიპის მშენებლობა 1955 წელს დაასრულა, მომავალი წლის 20 თენისს კი ის პაერში პირველად აფრინდა. საფრენისნო მახასიათებლების მიუხედავით Be-10-მა მფრინავ-გამომცდელებების მაღალი შეფასება მიიღო, მაგრამ საქარნო გამოცდისას თვითმფრინავს მნიშვნელოვანი დეფექტი აღმოჩნდა, — აფრენის რეჟიმებზე პაერმიძლებებში ზღვის წვლი ხვდებოდა, რაც ძალური დანადგარის მუშაობას აფერხებდა. ბერევამა საკმაოდ მარტევი გამოსავალი პაერმიძლებების დაგრძელებაში ნახა. 1958 წელს თვითმფრინავი სერეული წარმოებაში ჩაუშვეს. Be-10-ის სიგრძე 33,მ-ს, ფრთის გაქანი — 22,3მ-ს, სიმაღლე კი 11,03მ-ს შეადგენდა. ცარიელი თვითმფრინავი 24100კგ-ს იწონდა, მისი მაქსიმალური ასავრენი მასა კი 48500კგ-ს უტოლდებოდა. ძალური დანადგარის სახით თვითმფრინავზე AL-7PB-ს ტიპის ორი რეაქტიული ძრავა იყო დაყენებული, მაქსიმალური წვეით 7500კგ ძალა. თვითმფრინავის ფრენის სიჩქარე 800კმ/სთ-ს შეადგებდა, ეკიპაჟი კი 3 კაცისგან შედგებოდა. თავდაკეთი შეიარაღების სახით თვითმფრინავი ოთხი 23მმ-იანი ქვექმებით იყო აღჭურვილი, საბრძოლო დატვირთვის სახით კი 3300კგ მაქსიმონდა.

ნავსაწინააღმდეგო ვარიანტში თვითმფრინავი სამი PAT-52-ის ტიპის რეაქტიული საავიაციო ტორპედოთი ან 6 ნადმი ავიტორეუბოდა, მეორე ვარიანტში მას 12ცალი 250კგ-იანი ან ერთი 3000კგ-იანი ბომბი მაქსიმონდა.

ბერევი ხშირად ესრებოდა Be-10-ების (რომლებიც მხოლოდ შუა ზევაზე ბაზირებდნენ) საწრთნელ ფრენის თვითმფრინავების სადგომზე კო ტექნიკოსება და საფრენისნო შემადგენლო-

Be-10-ის მიერ დამყარებული სიჩქარის რეკორდი 912კმ/სთ — დღესაც არ არის გაუმჯობესებული

როული ექსპლუატაციის მოხედვად, **Be-12** ძალზე
საიმედო გამოდგა — მრავალწლიანი ფრენების განმავლობაში
მოლოდ თონი კატასტროფა და ექვსი ავარია მოხდა

ნავის საჭიროების წინაშე დადგა — მოძველებული **Be-6** კვლარ უპასუხებდა თანამედროვე მოთხოვნებს და მისი სასწრაფო შეცვლა იყო საჭირო. ამიტომ ბერძენი **Be-6**-ის ბაზაზე ახალ ნუსხაწინააღმდეგო მფრინავ ნავ **Be-12**-ზე იწყებს მუშაობას. ეს ახალი თვითმფრინავი, მასზე დაყენებული კვეკავი შასის წყალობით, სრულფასოვანი ამფობა იყო.

Be-12-ის პირველი პროტოტიპი პაერში 1960 წლის 18 ოქტომბერს აფრინდა, მაგრამ მას დიდი წმის სიცოცხლე არ ეწერა. — 1961 წლის 24 ნოემბერს, მე-15 საცდელი ვაფრენისას, კეიპაეს პაერში ერთ-ერთი ძრავა გათიშვის შემთხვევაში თვითმფრინავის მართვადობა უნდა შეემაჩმებინა. დაკლებების შესრულების შემდეგ კეიპაეის მეტაურმა შეცდომით გათიშვით ძრავას ჩართვის ნაცვლად მუშა გამოროო. ძრავების ჩართვით კართულმა კეიპაემა სიმაღლეზე კონტროლი დაკარგა და თვითმფრინავი აზოვის ზღვაში ჩაყარდა. დაიღუპა კეიპაეის სამი წევრი.

მეორე პროტოტიპი 1962 წლის სექტემბერში დასრულდა. იმავე წელს სამთავრობო კომისიის მოთხოვნით კეიპაეის როვე მფრინავის სამუშაო ადგილები კატაკულტირებდა სახარძლებით აღიჭურვა. თვითმფრინავის გამოცდა 1965 წელს დასრულდა, იმავე წლის 29 ნოემბრის დაგენივლებით კი ის საზღვაო ავიაციის შეიარაღებაში მიიღეს. პარალელურად ტვანბროვის 86-ე საავიაციო ქარხანაში თვითმფრინავის სერიული წარმოება დაიწყო.

Be-12-ის სიგრძე 30,11მ-ს, ფრთის გაქანი 29,84მ-ს, სიმაღლე კი 7,94მ-ს შეადგენს. თვითმფრინავის დანიშნულებიდან გამომდინარე, წყლის ზედაპირიდან მოკვების ზრახნების მაქსიმალურად მისაცილებლად, ბერძენმა თვითმფრინავზე **Be-6**-ის მსგავსი ფრთა

გამოიყენა, რომელსაც თოლიის ფრთის ფრთა აქვს, რის გამოც თვითმფრინავი **Чайка** შეარქვეს. ცარიელი **Be-12** 24000 კგ-ს იწონის, მაქსიმალური ასაფრენი მასა კი 36000 კგ-ს შეადგენს. თვითმფრინავი **АИ-20Д**-ს ტბაის ორი ტურბოხიზანხელი ძრავითაა აღჭურვილი, რომელთა წყალობითაც ის 530 კმ/სთ-ის ტლ მაქსიმალურ სიქაქერს ავითარებს. თვითმფრინავის მოქმედების საბრძოლო რადიუსი 500 კმ-ს, კეიპაეი კი 4 კაქს შეადგენს. ეს ბერძენის პირველი სამხედრო თვითმფრინავი იყო, რომელსაც თუდღევითი შეიარაღება არ ჰქონდა.

თვითმფრინავის მაქსიმალური საბრძოლო დატვირთვა 3000 კგ-ს შეადგენდა და წყალქვეშა ნავებიან საბრძოლველად **ПЛАБ-50**-ისა და **ПЛАБ-250-120**-ის ტბაის ნუსხაწინააღმდეგო ბომბებისა და ტორპედოების გამოყენება იყვემბოდა. ბომბებს დარტყმით და პიდრაკუსტიკური ამფიოქები ჰქონდათ. მაგრამ საქმოდ არასამილო იყო და ამიტომ სამხედროებში იმდეს **АТ-1** და **АТ-1М**-ის ტბაის რაკეტოკურ საავიაციო ტორპედოებზე ამყარებდნენ. მათი სელის მანძილი 5000მ-ს, სიქაქერ კი 28 კეანს შეადგენდა (51,8 კმ/სთ). ხიდრის მიხედვით ტორპედოის მოქმედების არეალი 20-200მ-ს შეადგენდა.

1981 წელს **Be-12**-ის არსებლში მოდერნიზებული ტორპედო **Орлан**-ს შევიდა, რომელსაც გაუმჯობესებული სამანერო და სამიზნის აღმოჩინის საშუალებები ჰქონდა.

წყალქვეშა ნავების აღმოსაჩენად თვითმფრინავის ფუზელაქის ცხეხი და კუდა ნაქილებში არსებული რადიოლოკაციური სადგურები გამოიყენებოდა, ნავის აღმოჩენის შემთხვევაში კი მისი ზუსტი ადგილმდებარეობის დასადგენად რადიოპიდრაკუსტიკურ ქერქექვლებს იყენებდნენ, მაგრამ ზუსტა

ელექტრონიკის გამო ხმელთაშუა ზღვაში, სადაც **Be-12**-ები პატრულირებან, პირველი წყალქვეშა ნავის აღმოჩენა მხოლოდ 1968 წელს მოხერხდა. 1975 წლიდან უცხოური წყალქვეშა ნავების აღმოჩენის ინტენსივობა გაიზარდა. უმეტესად მათი აღმოჩენა პატრულირების ზინაში წინასწარ გადმოიწერა ქერქექვლებით ხდებოდა.

მიუხედავად ამისა, **Be-12**-ის ექსპლუატაცია არ იყო მარტვი. სახმელეთო აეროდრომიდან აფრენისას თვითმფრინავის პილოტირება საქმოდ ვარაუდლებული იყო — ძრავების ძერწარმოქმნილ რეაქტიულ მომენტს თვითმფრინავი მარჯვენა მხარეს მიჰყავდა. არც წყლიდან აფრენა იყო ილი. თვითმფრინავს საქმოდ შეხლულული საზღვაოსონ თვისებები ჰქონდა და ღია ზღვაში მისი დაჯდომა ქარისა და ტალღების დროს, პრაქტიკულად, შეუძლებელი იყო. ეს თვითმფრინავი მფრინავი ნავისთვის დამახასიათებელ უპირატესობას უკარგავს.

Be-12-ის სერიული წარმოება 1972 წელს, პროტოტიპის ჩათვლით, 142 თვითმფრინავის გამოშვებით დასრულდა. რუსულის ამიწურების გამო 90-იანი წლების დასაწყისში მათი შეიარაღებიდან ეტაპობრივდ მოხსნა დაიწყო. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ 13 ერთული **Be-12** უკრანიაში მიიღო.

2008 წლის ნაინკეცემებით რუსეთს შეიარაღებაში მხოლოდ 9 თვითმფრინავი ჰყუეს, უკრანისას — სამი. 90-იან წლებში რანდენიმე თვითმფრინავი ხანდახანწინააღმდეგო ვარიანტად გადაკეთდა (მოდფიკაციები **Be-12П** და **Be-12P**).

სამხედრო დანიშნულების პიდრო თვითმფრინავებისა და ამფიბიების შექმნის ვარდა, ბერძენი სამიქვლადქო თვითმფრინავებზე მუშაობდა. 1965 წელს ბერძენის 49-ე საკონსტრუქტორო ბერძენი ახალ სამეზაგრო თვითმფრინავ **Be-30**-ზე დაიწყო მუშაობა. ჩანაფერის თანახმად, ორი ტურბოხიზანხელი ძრავით აღჭურვილი თვითმფრინავი ქვეყნში უნდა 150-200 კმ სიგრძის მარშრუტებზე უნდა გამოყენებულყო. მისი ექსპლუატაცია აეროდრომის საფერენდასაფერენ ბილიკის ნებისმიერ საფერენზე უნდა ყოფილიყო შესაძლებელი.

თვითმფრინავის პირველი პროტოტიპი ტვანბროვის საავიაციო ქარხნის აეროდრომიდან 1968 წლის 8 ოგლის აფრინდა, იმაველ წელს კი **Be-30** ლუბურეკს საერთაშორისო ავიაკოსმოსურ

გამოყენაზე წარადგინეს. გამოყენაზე თვითმფრინავი თავისი სელით ჩაფრინდა. 1970 წელს თვითმფრინავის საექსპლუატაციო გამოცდის ჩასატარებლად ხუთი საცდელი მანქანის აგება გადაწყდა.

Be-30-ის სიგრძე 15მ-ს, ფრთის გაქანი 17მ-ს, სიმაღლე კი 5,52მ-ს შეადგენდა. ცარიელი თვითმფრინავის წონა მხოლოდ 4600კგ-ს, მაქსიმალური ახაფრენი კი 6100კგ-ს შეადგენდა. თვითმფრინავი ТВД-10-ის ტიპის ორი ტურბოჩრახნული ძრავით იყო აღჭურვილი, სიმძლავრით 970ცხ.ძ., თვითმფრინავის კრეისერული სიჩქარე 420-440კმ/სთ-ს შეადგენდა და მას 14 მგზავრისა ან 1500კგ ტვირთის წაღება შეეძლო.

საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა კლემატურ პირობებში თვითმფრინავის ექსპლუატაციამ მაღალი გამძლეობა გამოავლინა. სულ ხუთივე მანქანამ 3000სთ იფრინა. მაღალი საფრენისორბტეწიანი მარეწენებლების წყალობით კი ფართო ექსპლუატაციაში თვითმფრინავს პრობლემები არ უნდა ჰქონოდა, მაგრამ Be-30-ის ბედო პოლიტიკამ გადაწყვიტა, — საბჭოთა კავშირისა და ჩრბოსლოვაკიის რესპუბლიკას შორის გაფორმებული ეკონომიკური თანამშრომლობის ხელშეკრულების ფარგლებში, ჩრბოსლოვაკიის ავიარეწეულობის მხარდასაჭერად, გადაწედა საბჭოთა კავშირისთვის თვითმფრინავი L-410 მასობრივად შეესიდა. ერთხანს ბერაივი ცდილობდა პროექტის გადარწინას, მაგრამ 1972 წლის დადგენილების თანახმად, პროექტი დაიხურა. ხუთი Be-30-დან დღემდე მხოლოდ ორმა მოადწეა: პირველი მონინის საავიაციო მუზეუმშია გამოთეწილი (სარეგისტრაციო ნომერი СССР-67209), მორე კი 1993 წელს მასზე კანადური წარმოების ძრავების დაყენებით ვარიანტ Be-32K-ად იქნა მოდერნიზებული (RA-67205). თუმცა ვერც ამ პროექტმა პოვა განვითარება.

მაღალი საფრენისორ მასასიათებლების მიუხედავად Be-30-ის ბედი, პოლიტიკამ გადაწევიტა

1972 წელს ტავანროვის საავიაციო ქარხნის კონსტრუქტორებმა ახალ პერსექტულ წყაღეწემა ნუსწინააღმდეგო თვითმფრინავზე დაიწეეს მუშაობა, რომელსაც Be-12 უნდა შეეკავლა. იმ პერიოდისთვის საკონსტრუქტორო ბიუროს ბერაივი ადარ ხელმძღვანელებდა, 1968 წელს მორე ინფარქტის შემდეგ ბერაივი ტრევის მთავარი კონსტრუქტორის თანამდებობას და მოსკოვში სამეცნიერო მუშაობას იწეებს.

მომავალი A-40-ის დანიშნულება პატრულირება, წყაღეწემა ნუსების აღმოწინა და მათი ვანადგურება და სახლვაო ნაღმების განთავსება უნდა ყოფილიყო. თვითმფრინავის მოქმედების არეალის გასაზრდელად, ის ჰერბო საწევის გამართვის სისტემაში უნდა აღჭურვილიყო. თვითმფრინავის პროექტირება 1976 წელს დაიწეო, თუმცა ტეწნიკური პრობლემების გამო თვითმფრინავის პირველი პროტოტიპი მხოლოდ 1986 წლის 9 სექტემბერს დასრულდა, მომავალი წლის აპრილში კი A-40 ალბანოს-ი პირველად აფრინდა ჰაერში.

თვითმფრინავის სიგრძე 45,7მ, ფრთის გაქანი 42,5მ, სიმაღლე კი — 11,07მ-ია. ცარიელი A-40-ი 44000კგ-ს იწონის,

მაქსიმალური ახაფრენი მასა კი 90000კგ-ს აღწეეს. მისი მაქსიმალური სიჩქარე 800კმ/სთ-ია (კრეისერული 720კმ/სთ), მაქსიმალური დატვირთვით ფრენის მანძილი 4000კმ-ს შეადგენს, პატრულირების ხანგრძლივობა კი 10-12სთ-ს. თვითმფრინავის ეკიპაჟი 4 კაცი-სგან შედგება, საბრბოლო დატვირთვის სახით 6500კგ მაქეეს.

პირველი თვითმფრინავის გამოცდის პარალელურად, მდილიდა მუშაობა მორე პროტოტიპის დასრულებებზე. სამწეარბო, ბერაივი ვერ მოესწრო ახალი პირმშოს აფრენას — ის 1979 წლის 12 ივლისს გარდაიეკავლა. ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში ის მოსკოვში, საავიაციო ტეწნიკისა და გეომშენებლობის სფეროში, საბჭოთა კავშირის მინისტრთა საბჭოს სახელმწიფო კომიტეწეში სამეცნიერო-ტეწნიკურ საკითხებში მრეწველად მუშაობდა. 1947 წელს Be-6-ისა და 1968 წელს Be-12-ის შექმნისთვის, ბერაივი სახელმწიფო პრემიების შექმნის დააჯილდოეს. საკუთარი კონსტრუქციის თვითმფრინავების გარდა, ბერაივი სხვა საკონსტრუქტორო ბიუროების შექმნის თვითმფრინავებზე მუშაობდა. მისი უშუალო ხელმძღვანელობით AN-24-ის ბაზაზე აეროფოტოგამდებები AN-30 შეიქმნა. ბერაივის იაკოვლევის ЯК-40-ის შექმნაშიც აქეეს წვლილი შეტანილი. სწორედ ტავანროვის საავიაციო ქარხანაში შეიქმნა სერიულ სატარანსპორტო ილ-76-ების ბაზაზე შორი რადიოლოკაციური აღმოწინის თვითმფრინავი A-50-ისა და ლაზერული შეარადლების მატრეობელი A-60-ის პროტოტიპები. ბერაივიმა 20-ზე მეტი თვითმფრინავის პროექტი შეიმუშავა, საიდანაც 10 ფართო სერიულ წარმოებაში იყო ჩამეებული. 1989 წლის 10 ოქტომბერს ტავანრო-

Be-200-ის ხანძარსაწინააღმდეგო საცემოლო ბედი პოპულარიზაციო

ვარიანტი Be-200/4C ხარგებლობს

სამებრო-სამაშველო ამფიბია A-42 დღეს თავის კლასში მსოფლიოში ყველაზე დიდი თვითმფრინავია

ოვის საავიაციო ქარხანას ბერიევის სახელობის ტავანროვის საავიაციო სამეცნიერო-ტექნიკური კომპლექსი უწოდეს.

Альбатрос-ის გამოცდის პარალელურად, მიმდინარეობდა შზადება მისი სერიული წარმოებისთვის, მაგრამ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ რუსეთში შექმნილმა მძიმე ეკონომიკურმა პირობებმა ამ საქმეს წერტილი დაუსვა. ერთხანს А-40-ის ბაზაზე I21 კაცზე გათვლილი თვითმფრინავის სამგზავრო ვარიანტის შექმნა იგეგმებოდა, მაგრამ ისიც ქაღალდზე დარჩა.

თვითმფრინავის ერთადერთი მოდიფიკაცია, რომლის ხორცშესხმაც თითქმის სრულად მოხერხდა, სამებრო-სამაშველო А-42-ია. წყალქვეშა ნავ Комсомолец-ის დაღუპვის შემდეგ, დღის წესრიგში მოქცეული სამაშველო Be-12PC-ის შეცვლის საკითხი დადგა. თვითმფრინავის მშენებლობა 1990 წელს დაიწყო. ის А-40-ის ბაზაზე იქმნებოდა და მისგან მხოლოდ ელექტრონული შიგთავსით, ფუხელაფის ცხვირა ნაწილში სამაშველო ნავსათვის გაკეთებული დიდი ლოკითა და ბორტზე არსებული სიაოპერაციით განსხვავდებოდა. 1993 წლისთვის თვითმფრინავი თითქმის შზად იყო, მაგრამ ფინანსირების შეწყვეტის გამო პროექტი შეჩერდა. რამდენიმე კვირის შემდეგ ვითარება გამოკეთდა, მაგრამ თვითმფრინავის დასრულებას ამშენებელი ორი А-40-დან ერთ-ერთის გადაკეთება ამვლობინეს, თუმცა გადაკეთებულ А-42-ზე პროექტით გათვალისწინებული ყველა გადაწყვეტილება არ რეალიზებულა.

საბჭოთა კავშირის დაშლისა და სახსერო თვითმფრინავებზე შეკეუ-

ბის შემციერების შემდეგ, ტავანროვის საავიაციო სამეცნიერო-ტექნიკურმა კომპლექსმა კომერციული დანიშნულების თვითმფრინავებზე დაიწყო მუშაობა. ერთ-ერთი პირველი 5-6 მგზავრზე გათვლილი მსუბუქი ორბრავიანი ამფიბია Be-103 იყო. თვითმფრინავის პირველი პროტოტიპის მშენებლობა 1994 წელს ტავანროვის საავიაციო კომპლექსმა თავისი ხარჯით დაიწყო და მისი სერტიფიცირებისთვის საჭირო თანხების მოყნას თვითმფრინავზე გაკეთებული შეკეთებით გვეგუება. Be-103 პირველად 1997 წლის 15 ივლისს აფრინდა. თვითმფრინავს საკმაოდ მაღალი საფრენისონი მახასიათებლები აძლიანდა და წყლიდან 30-40მ სიმაღლის ტალღის შემთხვევაშიც თავისუფლად ფრინდებოდა. მსოფლიო ბაზარზე გასასვლელად გადაწყდა, რომ თვითმფრინავის სერტიფიცირება აშშ-ში მოხდარიყო და სწორედ მასერტიფიცირებელი კომპანიის პრეზიდენტი გუხდა თვითმფრინავის პირველი შეიდგება და ერთდროულად სამი Be-103 შეუკეთა.

მცირე ზომებისა (სიგრძე 10,65მ, ფრთის გაქანი 12,72მ) და წონის (ცარიელის — 1824კგ, ნორმალური ასაფრენი — 2270კგ) მსუხედავად, ეკონომიური ამერიკული ძრავების წყალობით თვითმფრინავის მაქსიმალური სიქარე 285კმ/სი-ს შეადგენს, ფრენის მანძილი კი 1070-ს უტოლდება. დღეს თვითმფრინავს კომსოპოლსკა-ამოზე ქარხანაში სერიალად აწარმოებენ.

Альбатрос-ის მაღალი საფრენისონი მახასიათებლების მსუხედავად, ნათელი იყო, რომ თვითმფრინავის სამხედრო დანიშნულებიდან გამო-

დინარე, კომერციული ფირმები მისი ნაკლებად დაინტერესდებოდნენ. ამიტომაც 90-იანი წლების დასაწყისში ბერიევის სახელობის ტავანროვის საავიაციო სამეცნიერო-ტექნიკურ კომპლექსში ახალ თვითმფრინავზე დაიწყო მუშაობა, რომელმაც ნიშნული Be-200 მიიღო. სამუშაოების გასამართლებლად გადაწყდა, რომ ახალი მანქანა А-42-ის ბაზაზე შექმნილიყო. ამ უკანასკნელის საერთო-კონსტრუქციული შთანსწობის სქემის შენარჩუნებისას, შედარებით პატარა Be-200 დაპროექტდა. ის პირველად 1998 წლის 24 სექტემბერს აფრინდა და ძალიერ მსოფლიოს სხვადასხვა ავიასალონიზე დიდი მარჩენება დაიმსახურა. განსაკუთრებით თვითმფრინავის ხანძარსაწინააღმდეგო ვარიანტმა, რომელშიც თვითმფრინავს წყლის აღება პირდაპირ ტბიდან ან წყალსატყვიდან, მოძრაობისას შეუძლია.

Be-200-ის სიგრძე 32,05მ-ს, ფრთის გაქანი 32,7მ-ს, სიმაღლე კი 8,9მ-ს, ცარიელი თვითმფრინავის წონა 25340კგ-ს, მაქსიმალური ასაფრენი კი 37900კგ-ს შეადგენს. მაქსიმალური დატვირთვით მისი ფრენის მანძილი 1400კმ-ია და ხანძარსაწინააღმდეგო მოდიფიკაციაში ბორტზე 12000კგ წყლის წლება შეუძლია. საბაზო ვარიანტში თვითმფრინავის მხოლოდ პირველი გამოცდილი ნიშნული აშენდა, შემდეგი თვითმფრინავები კი მოდიფიკაცია Be-200ჰქონდა ანტად გამოდის. რუსეთის საგანგებო სიტუაციათა სამსახურს ზუთი ხანძარსაწინააღმდეგო Be-200HC ჰყავს (კიდევ ორი შეკეთილია), აზერბაიჯანისს კი ერთი; კიდევ ოთხი ცალი საბერენეთის შეკეთით შედგება.

თეიმურ კულუბაშვილი

ჩვეოლუსიური საარტილერიო სისტემა

ასეთი შეფასება დაიმსახურა ახალმა ბუქსირებადმა 155 მმ-იანმა პაუბიცა M777-მა, რომელიც ბრიტანული კომპანია BAE Systems-ის სპეციალისტებმა შექმნეს.

M777 მართლაც რომ რევოლუციურია, რადგან წინამორბედი M198 მოდელის პაუბიცაზე 42%-ით მსუბუქეა. წონის მნიშვნელოვნად შემცირება ტიტანისა და ალუმინის შენადნობებისაგან დაშლადგებული დეტალების გამოყენებამ განაპირობა.

პატარა ზომები და წონა საპატრონო-საზღაო გზით ტრანსპორტირების ბევრად აადვილებს. მოსახერხებელია შეუქმლფრენით საბრძოლო მოქმედებათა რაიონში ან მხელად მისადგომ პოზიციებზე გადასატანად. ამერიკელები ამ მიზნით კონვერტაბლან V-22 Osprey-ისაც იყენებენ.

აქვს დაბალი ხილველტი და ნაკლები რადიოლოკაციური და სითბური შეშენე-ვადობა. მცირე წონის მუხუჯეაუდ, სროლის დროს მდგრადობას არ კარგავს. აღჭურვილია ცეცხლის მართვის ციფრული სისტემ DGMS-ით, კოსმოსური რადიონავიგაციის სისტემ NAVSTAR-ითა და ტექსტური შეტყობინებების მასალები საინფორმაციო სისტემით.

პაუბიცის გათვლა 5 კაციდან შედგება (M198-ს 9 კაცი ემსახურება) და მთუხე-დგად ამისა, ცეცხლის გახსნა ბრძანების მიღებიდან 3-4 წუთის შემდეგ შესაძლებე-ვია.

სროლისას გამოიყენება 155 მმ-იანი სტანდარტული და მარიოვდი ჭურვები:

ამერიკელები M777 ავღანეთსა და ერაყში ინტენსიურად იყენებენ

ახალი პაუბიცა თანდათანობით ძველ M198-ებს ჩაანაცვლებს

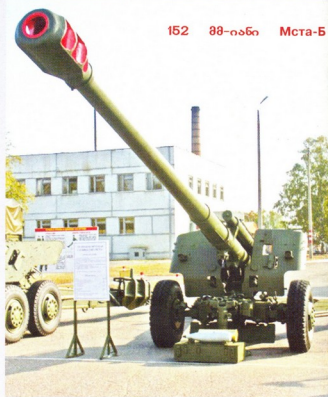
პაუბიცის ცეცხლი
სიზუსტით გამოირჩევა

კონვერტბლან
V-22 Osprey-ით
პაუბიცის
ტრანსპორტირება

152 88-იანი მსტა-Б

მართვადი ტურვი M982 Excalibur-ი

M982 Excalibur-ი, რომელიც ფრენის კორექციისათვის რადიონავიგაციურ სისტემა NAVSTAR-ს იყენებს.

Excalibur-ი გაზრდილი სიზუსტის ჭურვია, მისი სამიზნიდან გადახრა 5 მეტრის რადიუსს არ აღემატება.

2005 წლის მაისში პაუბიცა გამოსაცდელად აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა მე-11 პოლკის მე-3 ბატალიონს გადაეცა, ხოლო საბრძოლო მოქმედებებში პირველად კანადელმა არტილერიებებმა მოიხმადეს.

6 პაუბიცით დაკომპლექტებული კანადის სამეფო ცხენოსანთა 1-ელი საარტილერიო პოლკის ბატარეა აუღანეთში 2005 წლის დეკემბერში გაიგზავნა.

კანადელებმა პაუბიცები 2006 წლის თებერვალში ოპერაცია „არჩერის“ მსვლელობისას განდართან გამოიყენეს. იმავე წლის ოქტომბერში აუღანეთის სამხრეთში ფანჯავის მახრამე პაუბიცების ცეცხლმა იაღლებებს დიდი დანაკარგი მიყენა და იაღლებებისაგან პაუბიცებს სახელად „უდაბნოს დრაკონი“ შეიძინა.

2006 წლის შემოდგომის ბოლოს პაუბიცები ცეცხლის მართვის ციფრული სისტემა DGMS-ით აღიჭურვა და სრილის სიზუსტე ბევრად გაიზარდა. ცეცხლი იმდენად ეფექტური გამოდგა, რომ კანადამ კიდევ 6 პაუბიცა შეუკვეთა და 2009 წლის მაისში დამატებით 25 ერთეულს შეძენა გადაწყვიტა.

ავსტრალიის ოაღდაცვის სამინისტრომ

საბჭოთა წარმოების
152 88-იანი ГИацинт-Б

არმიისათვის BAE Systems-ის 57 პაუბიცა შეუკვეთა და ამისათვის 248 მილიონი დოლარი გამოყო.

ამერიკის არმია M777-ის ტიპის პაუბიცებს 2007 წლის ივნისიდან აუღანეთში და 2008 წლის იანვრიდან ერაყში იყენებს.

2010 წლისათვის დასრულდება ამერიკის არმიის შეიარაღება ახალი პაუბიცით და საზღვაო ქვეითები 380-ს, ხოლო სახმელეთო ჯარები და ერთეული გვარდია 273 ერთეულს მიიღებენ.

ბრიტანულ პაუბიცასთან მიახლოებული კალიბრი აქვს საბჭოთა-რუსული წარ-

მოების საარტილერიო სისტემებს 2A36 ГИацинт-Б-სა და 2A65 Мста-Б-ს. ორივე გასულ საუკუნეშია შექმნილი და თავისი ტექნიკურ-ტაქტიკური პარამეტრებით M777-ს ბევრად ჩამოუვარდება.

საბჭოთა წარმოების ГИацинт-Б და Мста-Б საქართველოს არმიის შეიარაღებაშიც არის და ქართველმა არტილერიებებმა საკმაოდ კარგად გამოიყენეს 2008 წლის აგვისტოში რუსი აგრესორების წინააღმდეგ, ერთი Мста-Б რუსულმა მოიერიშეებმა გვეცინადღურა.

თიანუშო ჩაჩანიძე

სისტემები	M777	M198	ГИацинт-Б	Мста-Б
შეიარაღებაში მიღების წელი	2005	1978	1976	1987
კალიბრი, მმ	155	155	152	152
მასა, კგ	3175	7168	9760	7000
სრილის სისწრაფე, გასროლა/წუთში	5	4	6	8
სრილის სიშორე, კმ: ჩვეულებრივი ჭურვი	24,0	22,2	28,5	24,7
კორექტირებადი ჭურვი	40,0	30,1	30,0	28,5
საბრძოლო გათვლა, კაც	5	4	6	8

საგანგებო ოპერაციები: შოკ-ველის შებენი

ავღანეთში ვითარება უფრო და უფრო იძაბება. 2008 წელს რამდენიმე შეიარაღებული შეტაკება მოხდა თალიბებსა და მოჯაჰედებს შორის. კოალიციურ ძალებს დიდი დანახარგი აქვთ, მაგრამ რეალობა არც სარდლობის ანგარიშებში აისახება და არც მასშტაბის საშუალებებში. ქვემოთ მოგვყავს გასულ წელს განვითარებული მოვლენების ანალიზი და მასზე დაყრდნობით შევეცდებით შევაფასოთ მხარეთა საომარი მოქმედებები.

მასშტაბის განცხადება

2008 წლის 6 აპრილს საგანგებო ოპერაციების რაზმმა „აღღა 3336“-მა, აღწერილი კომანდოსებისა და „აღღა 3325“, „3312“ და „3315“-თან ერთად ავღანეთის ტერიტორიაზე, შოკ-ველის რაიონში სახეთით სადესანტო ოპერაცია ჩატარა. დესანტის ამოცანა იყო გულდასმით შეემათიაროს ისლამური პარტიის ტერორისტული ორგანიზაციის ბუნების მოსახლეობა და ტერორისტთა ლიდერების დატყვევება.

6 აპრილს, გამთენიისას, მოიეროშე რაზმი ჯალალაბადის აეროდრომიდან შეუკლმფურენით დანიშნულების ადგილისაკენ გაყრდნდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ „შოკ-ველ ბურეტები“ და მათი აღწერილი მოკავშირეები მიემგზნა, 3000 მ სიმაღლეზე მონიშნულ მოედანზე გადასხდნენ. მათი თვალსაზრისით იბიექტი დესანტების ადგილიდან რამდენიმე ასეულ მეტრზე, მთის წვერზე მდებარეობდა. რადგან მოალოდინე პირობებში შეუკლმფურენი ვერ დაეძლია, დესანტებმა ბაგიების საშუალებით (დაკადებელი) ჩატარა. მეტროლოგიის ოცდაათიკვილიანი ადგილებით მთის ვინილივით ცივ მდინარეში და ბასრ კლდეებზე მოუხდით ჩახტობა.

შეტყვის ობიექტი ერთი მილის მანძილზე გაფართული სამი სიმაგრე აღმოჩნდა. დესანტი სირბილით დაიძრა შეტყვევებ.

„შოკ-ველ ბურეტები“ ჯერ კიდევ გადასხდომისას შეინიშნეს მოწინააღმდეგის

მანერები, შეტყვისას კი მოწინააღმდეგე მომგებანი პოზიციანე გადავიდა და ცეცხლი გახსნა. დახლოებით ორასმა ავღანელმა პარტიზანმა რამდენიმე წუთის განმავლობაში დაიკავა თვალდაცვითი ზღვრები სოფლის გარშემო, აღღა შემოარტა დესანტს და ზეგანზე მდებარე მოედანისკენ გადავიდა. ამერიკელი „შოკ-ველ ბურეტები“ და ავღანელი კომანდოსები მიემგზნა მოქცეულ ზაფანგში მოქცეულდნენ. მალეობზე განლაგებული ავღანელთა ისლამური ძალები მოჯაჰედებსა სასწრაფოდ გააორმაგეს დამხმარე რაზმებით ავღანელი კომანდოსები კარგად იყენებ შეიარაღებულ, მათ არა მარტო AK-47-ები, არამედ სნაიპერის შაშხანები, ტყვიამურეულები და ნაღმსტორებიც კიონდა.

დესანტის მოწინავე ქვედანაყოფმა და ოპერაციის საშუალო ვეგუგმა შეძლო რამდენიმე ასეულ მეტრით წინ წაწევა, მაგრამ მასინვე მსხვილკალიბრიანი ტყვიამურეულებისა და სნაიპერების ცეცხლში მოხდნენ. დაიღუპა ერთი-ერთი შეიარაღებული, ხოლო მეტროლოგიან უმჯობესობა მიმედ დაიჭრა.

დასაზღვრულად გამოძახებულ გამანადგურებლებმა F-15-ები და შეუკლმფურენები („აბაში“) არ შეუშინდნენ მსხვილკალიბრიანი ტყვიამურეულების ცეცხლს და მცდელობა სიმაღლიდან შეტყვევდნენ. ამან მოწინავე ქვედანაყოფებს მანერებისა და დაჭრილობათს მისთვის საშუალება მისცა.

რადგან ბრძოლა შეიდა საათის გან-

მავლობაში გრძელდებოდა, დაჭრილები მიემგზნა აიყვანეს. სპეცრაზმლები ავიაციის დატყვევების ადგილს უშუალოდ თვითონ სიახლოვეს მითითებდნენ, რომ თვითდან ავიცილებინათ ორად გაყოფა, რასაც ასე უსწრაფოდნენ მოჯაჰედები. ეს უკანასკნელი კი რაკი გაბატონებულ სიმაღლეებზე იყვნენ, თავდაუზოგავად იბრძოდნენ. რამდენიმე დაჭრილი სპეცრაზმელი ფრიალო კლდის ძირას აღმოჩნდა ზაფანგში, მათი სიცოცხლე ბუნებრივად, რადგან კვლავ ტყვიამურეულებისა და სნაიპერების ცეცხლში მოხდნენ. მათ გადასარჩენად საგანგებო რაზმლებმა თვითმფრინული და გმირული გადაწყვეტილება მიიღეს, ცეცხლი გაარღვიეს და მათთან მისვლა მოახერხეს. კარგად მუშაობდნენ სპეცრაზმის სნაიპერები, მოწინააღმდეგე ანადგურებდნენ და ავიადარტყმების დროს პოზიციებს იცვლიდნენ. ამ დროს კი სპეცვაფუი თვის საქმეს აკეთებდა, ობიექტს ნაღმებდა. ავღანეთში ამერიკის შეერთებული შტატების საგანგებო ძალების სარდლობამ სწორად შეაფასა შექმნილი მდგომარეობა და გადაწყვიტა, დამხმარე ძალებით გაემგზნებინა მოიერიშეთა ზურგით, რომ ოპერაცია დროულად და შედეგაანად დამთავრებულყო.

ახალმა რაზმებმა შეუკლმფურენი შეეხლეს და საომარი მოქმედებების რაიონისკენ აიღეს გზები, სადაც მოწინააღმდეგის ინტენსიურ ცეცხლში მოუ-

წიათ გადასხრომაჲ და პოზიციების დაკავება.

მუხედავდ იმისა, რომ ამერიკელების უმრავლესობა დაჭრილი იყო, მაინც აგრძელებდნენ ბრძოლას და აუღანელ კომანდოსებთან ერთად გმირული შემართების წყალობით ახერხებდნენ პოზიციების შენარჩუნებას.

შუკულმურენ Blackhawk-ის პილოტები და MEDEVAC-ის ვეჟეტაციისა და გადარჩენის ქუდადნაოები მონაწილდნენ გის ინტენსიურ ცეცხლში მთებში აღმოჩენილ სახელდახელო მოედანზე დახსენენ. შემდეგ თითო შუკულმურენსა ორი-ორი გაფრენა შესარულა და ყველა დაჭრილი გამოიყვანა ბრძოლის ველიდან. გაფრენებული ბრძოლების მუხედავად, პილოტები კვლავ სახელდახელო მოედანებზე სხდებიდნენ, რის შედეგადაც ერთი მძიმედ დაჭრა.

ამ დროს „მუხანე ბერტები“ ჯიაციის გამიხენის ჯგუფებთან ერთად მოიერიშე თითმდებრანებებს და შუკულმურენებს მოჯაბლებს პოზიციებს გადასცემდნენ.

საბოლოოდ ამ ბრძოლაში „მუხანე ბერტებმა“ გამიძარჯვეს, დაიღუპა ორი მებრძოლი, დაიჭრა თხუთმეტი. ვანაღურბა მონაწილდმევე მხარის 200-მდე ჯარისკაცი.

განხილვა

ვეკალით, გუერკეო, რა და როგორ ხდებოდა სანამდებოლო და შეძლება თუ არა შედეგაანად მივიჩნიოთ ეს ოპერაცია.

ძალით შეფარდება

„მუხანე ბერტების“ სამტატო სტრუქტურადან გამომდინარე შეგვიძლია, დავსკენათ, რომ ოპერაციაში არანაკლებ ასეული მონაწილეობდა. ასეული შემად-

გენლობაში ექვსი რაზმი „A“ ირიცხება. თითოეული შედგება მეთუარისგან (კაპიტანი), მისი მოადგილისგან (ოპერატორი) და ორი დანაკოფისგან, რომელშიც ხუთ-ხუთი მებრძოლია, ე. ი. 12 მებრძოლი. აქედან გამომდინარე, უნდა ვფარაუდოთ, რომ „მუხანე ბერტების“ შემადგენლობაში 50-დან 72-მდე მებრძოლი იყო, მაკუმარეების ჩათვლით გარდა ამისა, ოპერაციაში აუღანელი კომანდოსებიც მონაწილეობდნენ. რადგან აუღანეთის ომის (1979-1989) შემდეგ ამ სახელმწიფოს შეიარაღებულ ძალებში ძირეული ცვლილება არ მომხდარა, შეიძლება დავსკენათ, რომ მათი რიცხვი ასზე მეტი არ უნდა ყოფილიყო. ასე რომ, მოიერიშეები დაახლოებით 150 ჯარისკაცი თთილდნენ.

დესანტის გადასახსმელად გამოიყენეს შუკულმურენები „ჩინუკი“, და „ალექსიკო“, რომლებიც სამტატო იარაღით იყენენ აღჭურვილი, ესე იგი მსუბუქად შეიარაღებული, ხოლო მოჯაბნებით მტრის ობიექტის გასანადგურებლად მსხვილი საარტყლერიო დანადგარებიც გამოიყენეს.

მონინაოლმევე

გულბედინ ქექმათიარი ადრე აუღანეთის ისლამური პარტიის ლიდერი იყო. მისი მოჯაბნეები საბჭოთა არმიის დაუცინებელ მტრებად თთილებოდნენ და დისციპლინითა და შუკურებით გამორჩეულდნენ. რაზმში, რომელიც ამერიკელების აზრით, ობიექტის იცავდა, ალბათ, 150-200 მებრძოლისგან შედგებოდა. შეიარაღებული იყენენ AK-47-ებით, მსხვილკალიბრანი ტყვიამუქეცხვით, ჩინური წარმოების 12,7-მილიმეტრანი DAK-ებით, ასევე ჩინური H45-მილიმეტრანი KPB-ებითა და სნაიპერული შამხანებით.

რადგან ქექმათიარის სამხედრო რაზმები აუღანეთში დღესაც ყველაზე ბრძოლისუნარიანად თთილება, ამერიკელებს არ უნდა ჰქონოდათ იმედი, რომ აუღანელები მათი დანახვისთანავე თუკუდმოგლეჯელი გაიქცოდნენ.

ოპერაციის ობიექტი მაღალმთიანი (3000 მ) დასახლებული პუნქტი იყო. ახლომახლო შუკულმურენის დასახლები მოედანი არ არსებობდა, მაჯერიან რუელიყუბე გადადგოლება კი მშვიდობიანობის დროსაც მხლიათ.

შეცლომები

მან, ვინც ოპერაციას გეგმავდა, ვერ განჭურბრა, რა სიჭრბრით შუკულია გადადგოლება 30-კილოგრამიანი აღჭურვილობის მქონე ჯარისკაცს, ისიც მათში, 3000 მ სიმაღლეზე. 1500 მ სიმაღლეზე ვანგბადის უკმარისობა 10%-ს უზარავენს, 3000 მეტრზე, ბუნებრივად, უფრო მეტი იქნება, აქედან გამომდინარე, ჯარისკაცის მოძიარობის სიჭრბრ დაახლოებით 1,5 კილომეტრამდე შეუძლიარება.

ობიექტამდე თითქმის ერთი კილომეტრი იყო. ჯარისკაცს ამ გზის გასვლად 3-4 წუთი დაეჭირდებოდა. თუ იმასაც გავთთავლისწინებთ, რომ დღითი მოჯაბნეებს არ ეძინათ, ან თუ ეძინათ, შუკულმურენების გუგუნის აუცილებლად გაღადავებლად და დესანტის გადასმისაც მომზადებული შეხედებიდნენ და არათუ შეამდგებოდნენ დესანტის ობიექტისკენ გადადგოლების სისწრაფეს, არამედ მუხედავსაც შეამჩრებდნენ. ამასთან, მოჯაბნეები ძალზე ხელსაყრელ პოზიციებზე – გაბატონებულ სიმაღლეებზე იყენენ განლაგებულნი. ეს იმას ნიშნავდა, რომ მოიერიშეები მტრის წინ ისე აღმოჩნდებოდნენ, როგორც ხელიგულზე.

თუ რიცხობრე შეფარებებსაც გავთთავლისწინებთ – E1, მოჯაბნეებს შეიძლება ამ ოპერაციას უპირატესობა ჰქონოდათ და მხარეთის კარგი შედეგი არ უნდა მოჰყოლიდა.

აუღანეთში საომარი ოპერაციების დროს საბჭოთა არმიამ მოჯაბნეები გაბატონებული სიმაღლის კანონი იყო: „ვინც მაღლა – გამარჯუებულიც არის“. ოპერაციის დამჯგუმება კი, ალბათ, ტუდად გათთავლისწინა მომავალი ბრძოლის ველის რუელიყო.

რაც მებრძოლები მისი მდინარეში დაკიდებულად და აღესილ კლდეებზე უნდა გადასმხდარიყენენ, ადგილებიც სათანადო უნდა შერჩიათ. სრული დესანტრების შემდეგ ვეჟეტაცია გათთავლისწინებული უნდა ყოფილიყო, უფრო მოხერხებული ადგილიდან, შედარებით მშვიდ ვითარებაში. ესე იგი ოპერაციის

დაგვემეცხას არ გაუთვალისწინებიათ დესანტის მოულოდნელი ვეკუცია.

ყოველდღ ამის გამო ოპერაციის ხელმძღვანელებმა თავისა უნებურად დესანტი ვითარების მივლელად აქციეს, რომელსაც თავის გადასარჩენად ერთადერთი გზად დარჩენიდა, — შეტყვევებასკენ.

მიუხედავად უროსლესი მდგომარეობისა, რაც დესანტის გამოსხლდობისას შეიქმნა, ამერიკელმა ოფიცერებმა და ჯარისკაცებმა შეუძლებელი შედეგის და მოკავებების ხელიდან გამოკიდევს გამარჯვებას.

აღსანიშნავი საბჭოთა სპერანზებლებს, რომელთა შორისაც სხეუბთან ერთად არაერთი ჩვენი თანამემამულე ობოლიდა, მრავალჯერ ჩაუტარებიათ ასეთი ოპერაცია, მიუხედავად ერთ-ერთ მათგანს.

თავდასხმისთვის მომზადება

„თავდასხმის დაგეგმვისას ყველაზე უაგროვებდით ინფორმაციას ობიექტის დაცვისა და თავდაცვის სისტემების, ელემენტების განლაგებისა და მათი მისაღწევის შესახებ. ცნობების ანალიზი საშუალებას გვაძლევდა, დაგვეგეგმა ოპერაცია და შემდეგ ჩავეტარებინათ. რადგან ავღანურ რუკები მოქვეყნებული იყო, თვითმხარევიდან გადაღებულ ობიექტის ფოტოსურათებს ვითხოვდით, ზოგჯერ კი თავად მიფრთხილებდით დასაზრუნად. ვინუალური დათვალიერება სრულ წარმოვანის გეიქმნიდა ობიექტის შესახებ. ვარწმუნოთ გადასახლდებოდით მონტრეზულადგილებს, ჯეჰანჯეჰუვის (თუ გამოიყენებოდა) საცეცხლე წერტილებს, შეტყვევის საყარაულო მარშრუტებს. აეროფოტოსურათები გვექმნებოდა მოწინააღმდეგის საპაერო თავდასხმის საწინააღმდეგო სისტემების აღმოჩენისა, რასაც შევეულოდებოდით დესანტის გადასხმისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა.

დამატებით ინფორმაციას ავენტებისგან და ადგილობრივ მცხოვრებთაგანაც ვიღებდით. დაკითხვის შემდეგ აუცილებელი იყო მათი ობოლიერება, რომ ოპერაციის დასრულებამდე ინფორმაციას არ გაეჟონა. თუ საშუალება მოგვეცემოდა, ვამუშავებდით დენინფორმაციას ჩვენი გეგმის შესახებ და მოსახლეობის შემეობით ვერცხლებდით ხალხს.

შემდეგ პერსონალდგეო სისტემების ელემენტების ბლოკირებისთვის ან განადგურებისათვის საჭირო ძალებსა და საშუალებების გათვალისწინებდით, რასაც მოჰყვებოდა ობიექტის დაცვისათვის და მისი ელემენტების განადგურებისათვის საჭირო ძალებისა და საშუალებების მობილიზება. ამის შემდეგ ვითო-

ვდით ამოცანის ყოველ ელემენტსა და ოპერაციის ჩატარების დროს.

ჩანაფიქრის თორიულად მომზადების შემდეგ გეგმას განიხილავდა სარდლობა, რათა კორექტულები შეეტანა და დამატებითი ძალები (ავიაცია) გამოეყო ან ცოცხალი ძალა დეამატებინა და ა.შ. სარდლობის დასტურის შემდეგ პირადი შემადგენლობის მომზადება იწყებოდა. ვატარებდით დამატებით წვრთნებსაც კონკრეტული ამოცანების შესასრულებლად.

ოპერაციის მსვლელობა

ოპერაციას, რომელიც ამერიკელმა „მშენებ ბერებმა“ ჩატარეს შოკ-ვალდში, მოწინააღმდეგის თავდაცვის ელემენტებისა და პერსონალდგეო ობიექტების დაბომბვები ჩვენ უნდა დაგვეჩურო. დაბომბვის შემდეგ, როცა კავშილი და მტვერი ჯერ კიდევ არ გაფანტულია, წინასწარ შერჩეულ ადგილებზე გადავხსნიდით დესანტს, რომელიც თავდასხმის მოულოდნელობით ისარგებლებდა და მოწინააღმდეგის ყველა საკანში პოზიციას და ობიექტის თავდაცვის სისტემებს დაიკავებდა.

თუ გამოვიხიზლებული მოწინააღმდეგე ხელს გამოიღებდა, აუცილებლად განადგურებოდა. მით უმეტეს, რომ მსგავს შემთხვევებში მოწინააღმდეგის ჭარბ ძალებთან შეჯახებისას დიდი დანაკარგი არასოდეს გექმნა.

ამიტომ კონკრეტულ შემთხვევაში ამერიკელებს დესანტი და ობიექტის მისაღწევისთან, არამედ ხელ ობიექტზე უნდა გადაესხათ.

ოპერაცია, რომელიც ასეთი დანაკარგით მიხრდებოდა, არცთუ შედეგანად ითვლებოდა. მით უმეტეს, რომ ძირითადი დანატყმა ამერიკელებმა ობიექტს არა დაენატოთ არამედ ავიაციის მაჟორეს. ვმზავნი ზოგიერთი შენობის განადგურებას

ბრილიან შედეგზე არ უმოქმედია. ინტერესს უფრო იარაღის საწყობები და სხვა მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის ობიექტები იწყებდა, რომელიც მწყობრივად გამოეყენა დესანტის გადასხმებლად ავიაციასაც შეეძლო. ასეთ შემთხვევაში დანაკარგიც არ იქნებოდა. ერთი სიტყვით, თავდასხმის ოპერაცია სამაშველო ოპერაციად გადაიქცა.

როცა დამარცხება დავამოციებ

ომში, რა თქმა უნდა, ყველაფერი შეიძლება მოხდეს. ხშირად ოპერაციებიც ვერ ტყვობა გეგმის მიხედვით ასეთ შემთხვევაში განაგრძება მხოლოდ ოპერაციის მონაწილეთა გმბრობასა და თვებნწრვაზე და მოკიდებულა. 1986 წელს ავღანულთა ერთ-ერთ გამარცხებულ რაიონზე საბჭოთა ნაწილების შეტყვისას მთავრების მდგარი მოქმედების გამო ოპერაციის გრაფიკი აირია, — დესანტი არტილერიასა და ავიაციის დარტყმებიდან ორი საათის შემდეგ გადაისხა. მოწინააღმდეგის პერსონალდგეო დანადგარების განუწყვეტელი ეცეხლის გამო შეველმერნთა პილოტებმა შეცვლიდა დაუშველი და ობიექტზე ოთხი ჯგუფიდან ერთის მხოლოდ ნახევარი გადასხდა. სწორედ მაშინ ათმა ჯარისკაცმა მოიერში Cy-25-ების დანხმარებით შეძლო მრავალრიცხოვანი მოწინააღმდეგის საკანში პოზიციებიდან გაქცევა. რის შედეგადაც მოელი რაიონის ხელში ჩაგდება და სამხრლო საწყობების განადგურება მოხერხდა. ბრილიან დაღეუვა ერთი სერჟანტი და ჩამოგდებული შეველმერნის პილოტი. ეს სწორედ ის შემთხვევა იყო, რომ ამბობენ, გმბრობა ყოველთვის ვიღაცის სისულენის შედეგია. იგივე შეიძლება თქვას შოკ-ვალდის ოპერაციაზეც. რომლის დროსაც მისმა მონაწილეებმა მტერს ხელიდან გამოვლიაჯეს განადგურებულ გამარჯვება.

კავკასიური მოვლენები

აზერბაიჯანის არმიის სივრცითი მეთვლეჩვემბა მოიმატა

აზერბაიჯანი

● აზერბაიჯანის სამხედრო სასამართლო განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულისათვის აზერბაიჯანის არმიის ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის ორი სამხედრო მოსამსახურის ფარეზ გამილოვისა და ფოლად გასიმოვის საქმეს განიხილავს, მათ სახელმწიფო დაღატაკა და შპინონაჟში ადანაშაულებენ. ორეუს ბრალად ედება სომხების მხარეს გადასვლა და მათი სპეცსამსახურებისათვის სახელმწიფო საიდუმლოების გამჟღავნება. სასამართლო პროცესი დასრულდა.

● 24 მაისს სწავლების დროს აზერბაიჯანის არმიის სამხედრო მოსამსახურე 20 წლის ორპან თოფი-ოთხლუ საფარომა ავტომატის ცეცხლს გახსნა და ოთხი თანამებრძოლი მოკლა, ხოლო ერთი კი მძიმედ დაჭრა.

ოპერატიული რეაგირების ძალებში სომხეთი ბატალიონით იქნება წარმოდგენილი

● 26 მაისს საღამოს აზერბაიჯანის არმიის ერთ-ერთ სამხედრო ნაწილში, რომელიც დასახლება მუშეიკაბადის (გარადაგის რაიონი) მახლობლად არის დისლოცირებული, ჯარისკაცებს მასობრივი მოწამელა დაქვეით. ერთი ინფორმაციით, 200, ხოლო მეორით კი — 72 სამხედრო მოიწამლა. მიხედავად ვადგასული თვეის კონსერვი დასახელდა.

სომხეთი

● სომხეთის სააგენტო „ნოვოსტი-არმენიაში“ გაზეთ „კომერსანტზე“ დაყრდნობით გაუვრცელა ინფორმაცია, რომ 14 ივნისს მოსკოვში კოლექტიური უშეშროების ხელშეკრულების ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების პრეზიდენტები ხელს მოაწერენ კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალების შექმნის ხელშეკრულებას. ძალების შექმ-

ნაგეგმვაში რუსეთიდან საპაერო-სადესანტო დივიზია და სადესანტო-მოიეროში ბრიგადა (დაახლოებით 8 ათასი კაცი), ენახეთიდან სადესანტო-მოიეროში ბრიგადა (დაახლოებით 4 ათასი კაცი), ხოლო სომხეთი, ბელარუსი, ტაჯიკეთი, ყირგიზეთი ბატალიონებით, ანუ ხუთას-ხუთასი სამხედროთი, იქნებიან წარმოდგენილი.

ჩრდილო კავკასია

● რუსეთის ფედერაციის პროკურატურის საგამომიგებო კომიტეტის თვმჯდომარე ალექსანდრ ბასტრიკინმა 20 მაისს კომიტეტის საზოგადოებრივი საბჭოს პირველ პლენარულ სხდომაზე განაცხადა, რომ ამჟამად ჩრდილო კავკასიაში დაახლოებით 1500 ბოიეკია და განმარტა, რომ რეგიონში ვითარების სტაბილიზაცია შეინაშნება და ჩრდილო კავკასიაში გამოძიებულთა მუშაობა „ფორმალისპირეთს“ შეადარა გამოძიებულზე გახშირებული თვდასხმების გამო. მისი გამოსვლიდან 3,5 საათის შემდეგ ბასტრიკინმა ბოიეკთა რაოდენობის შესახებ თავისივე ნათქვამი უარყო, მაგრამ ახალი ციფრი აღარ დააკონკრეტა.

● რუსეთის შინაგანი ჯარების სარდალმა, არმიის გენერალმა ნიკოლაი რაგოვკინმა 2008 წელს ჩრდილო კავკასიაში ბოიეკების რაოდენობა 400-500 კაცით შეაფასა, ჩეჩნეთის პრეზიდენტმა აჰმად კადიროვმა კი 2009 წლის მაისში მიუბრუნა გაფრთხილება 50-70 ბოიეკი ახსენა.

● ევროული ანტიტერორისტული კომიტეტის ინფორმაციით, 2008 წელს სამხრეთის ფედერალურ ოლქში ძალიანმა სტრუქტურებმა 29 კონტრტერორისტული ოპერაცია ჩატარეს და 243 ბოიეკი გაანადგურეს. მათ შორის 23 ბანდოორმირების მეთაური იყო.

● დასრულდა ჩეჩენეთში დისლოცირებული 42-ე მოტიომსროლის დივიზიის ახალ ბრიგადულ სორგანზაციის შესატარო სტრუქტურაზე გადასვლა. 42-ე დივიზია 4 მოტიომსროლი, 1 სატანკო პოლკისა და სხვა უფრო წერილი ქვედანაყოფებისაგან შედგებოდა. ეს რუსული არმიის ერთადერთი დივიზია იყო, რომელიც საომარი დროის შტატებით იყო დაკომპლექტებული და 16 ათას

გეოპოლიტიკა...

რუსი ოკუპანტები იარაღს აფარუნებენ

სამხედროს ითვლიდა. ახალი სტრუქტურით 3 მოტომსროლელი ბრიგადა შეიქმნა: მე-17 ბრიგადა (დასახლება ბორზოი — 291-ე მოტომსროლელი პოლკის ბაზაზე), მე-18 ბრიგადა (დასახლება ხანკალა — 71-ე მოტომსროლელი პოლკის ბაზაზე) და მე-8 ბრიგადა (დასახლება შალი — 70-ე მოტომსროლელი პოლკის ბაზაზე). თითოეულ ბრიგადაში კონტრაქტით 3500 სამხედრო მსახურობს.

კონფლიქტური რეგიონები

● მიმდინარეობს მოლაპარაკება სეპარატისტული აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის ხელისუფლებასთან, რათა იქ გაღივებულ რუსეთის საოკუპაციო არმიის კონტინგენტს პოლიგონები დისლოკაციის ადგილების გვერდით გამოეყოს. უფრო მასშტაბური სამხედრო სწავლებებისათვის, საპაურო თაუდაცვისა და არტილერიის სპეციალისტთა მოსამზადებლად ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის საბაზო პოლიგონები იქნება გამოყენებული.

● რუსეთის თაუდაცვის სამინისტრო ოკუპირებული აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონში მყოფი რუსული სამხედრო კონტინგენტის შემცირებას აპირებს. ამის შესახებ 19 მაისს თაუდაცვის მინისტრის პირველმა მოადგილემ, გენერალ-პოლკოვნიკმა ალექსანდრე კოლბაკოვმა განაცხადა. რუსე-

ბი საქართველოს ორივე რეგიონში 3700-3700 სამხედრო განთავსებას გეგმავენ. კოლბაკოვის განმარტებით, ასეთი რაოდენობის ყოფნას აზრი არა აქვს და ძალების ნაწილი რუსეთის ტერიტორიაზე განთავსდება. მისივე შეფასებით, მე-7 და მე-4 ბაზებში „შემაღწელობითა და სტრუქტურით ბრიგადაზე არანაკლები და საკმაოდ დიდი საბრძოლო შენაერთები განთავსდება“. საერაულად, ადგილზე 1600-1700 ოკუპანტი იმსახურებს. გენერლის თქმით, ქვედანაყოფების ნაწილის რუსეთში განლაგებით სამსახურს როტაციული ხასიათი მიეცემა, დაიზოგება თანხები, რაც ქვედანაყოფების განთავსებისთვის იყო გათვლილი.

● ცხინვალის მზად არის რუსეთის სამხედრო ბაზებისათვის მიწის ნაკვეთები 99 წლით გადასცეს, ხოლო აფხაზეთი კი 49 წელზეა თანხზა. 2008 წლის ნოემბერში რუსეთის თაუდაცვის სამინისტრომ განაცხადა, რომ ბაზების კეთილმოწყობა 10-12 მილიარდი რუბლი, ანუ 300-დან 400 მილიონ დოლარამდე დაჯდება.

აფხაზეთი

აფხაზი ნაციონალისტები, რომლებიც ახლა თვს ბაღაშის ოპოზიციად მიიჩნევენ, დაუფარავად ლაპარაკობენ, რომ რუსეთთან გაფორმებული ხელშეკრულებებით აფხაზეთმა სუვერენიტეტი დათმო. ოპოზიციონერად ითვლება ვეტერანთა ორგანიზაცია „არუსა“ ვიცე-პრეზიდენტი ვადიმ სძირი, რომელმაც ერთ-ერთ გამოხვედრებში

განაცხადა, რომ აფხაზეთში რუსი მესახუნებების შემოსვლით აფხაზი მესახუნებების რაოდენობა 800-დან 200 კაცამდე მცირდება და მალე აფხაზეთის თაუდაცვის სამინისტროს გაუქმების საკითხიც დადგება.

● საქართველომ რუსეთი 24 მაისს ზუგდიდის რაიონ სოფელ განმუხურთან საქართველოს ტერიტორიაში წყლები დაარღვევაში დაადანაშაულა. რუსულმა კატარამ შეეუღმფერნის თანხლებით საზღვარი გადაკვეთა და რამდენიმე წუთი საქართველოს ტერიტორიაში წყლებში იმყოფებოდა.

ცხინვალის რეგიონი

ადამიანის უფლებათა დამცველმა საერთაშორისო ორგანიზაცია Amnesty International-მა ყოველწლიური ანგარიში გამოაქვეყნა, რომლის ერთი ნაწილი აგვისტოს ომს მიეძღვნა. ანგარიშში რუსეთის არმია საოკუპაციო ჯარად არის მოხსენიებული და უმოქმედობაშია დადანაშაულებული, როცა ოსები ადგილობრივ ქართველებს ავიწროებდნენ და სახლ-კარის მიტოვებას აიძულებდნენ. ორგანიზაცია ასევე ოსებს ადგილობრივ ქართველებთან შესახებ, რომელიც კასტური ბომბების გამოყენებას შეეხება.

● კოკითმა სამხედროების მორიგი დაჯილდოება 27 მაისს — რუსი მესახუნეთა დღესასწაულის წინადადეს ჩაატარა და რუსეთში დამზადებული თვითმარქვია ქვეყნის „ჯილდოებით“ ისევ რუსი მესახუნებები დააჯილდულა.

თეიმურ ჩაჩანიძე

რუსეთი აფხაზეთის ოკუპაცია-ანექსიის აგრძელება

ჯოჯოხეთად ქაჯული საკოთხე

ინდურ მემბაიზე (ყოფილი ბომბეი) მის მკვიდრთა და 90-იანი წლების თბილისელების შეხედულებანი საოცრად ჰგავს ერთმანეთს. „ეს იყო უსაფრთხო, მშვიდი, მართლაც ინტერნაციონალური ქალაქი“, – ამბობენ პირველნიც და მეორენიც. „მემბაი, – წერს „ნიუ-იორკ თაიმსში“ წიგნის „დაჯარგული და მოპოვებული ბომბეი“ ავტორი, პროფესორი სუკეუ მეჰთა, – ის სამხრეთაზიულების მასობრივი ოცნებაა. ბომბეი, ისევე როგორც ნიუ-იორკი, ერთ ქალაქში მოქცეული მსოფლიოს ერთგვარი მოღელთა, დასავლური იერისა და აღმოსავლური სურნელების შქონე გლობალიზაციის დემონსტრაციული მაკეტი!“ ნამდვილი მიწიერი სამოთხე! ჯოჯოხეთად ის 2008 წლის 26-28 ნოემბერს იქცა, როცა აღმოსავლეთის ამ ფინანსურ დედ-ქალაქში შემზარავი და ცინიური ტერაქტი მოხდა, რომლის დროსაც დაიღუპა 188 ადამიანი, ხოლო დაიჭრა 313.

იმის წყალობით, რომ ერთ-ერთი ტერორისტი შეიპყრეს, ინდოეთის სპეცსამსახურებისათვის ცნობილი გახდა ბოვეიკების მოშადების დეტალები. მოშადება მათ პაკისტანში, ისლამურ ორგანიზაცია „ლამქარ-ე-თაიბას“ („მართლმორწმუნეთა ლამქარი“) ბანაკში გაიარეს. 2002 წელს ისლამაბადმა ფაინგტონის დაფინებული მოთხოვნით ოფიციალურად აკრძალა ამ ორგანიზაციის საქმიანობა, მაგრამ როგორც გაირკვა, ის ახლაც არსებობს. ამასთან, როგორც ექსპერტები ამბობენ, მას პაკისტანის სამხედრო დახვეწვა მფარველობს.

„მოლაშქრეთა“ ჯგუფმა (18-დან 28 წლამდე ახალგაზრდები, რომელთაც კარგად იციან ინგლისური ენა) პაკისტანის სპეცრაზმის ყოფილი ოფიცრების ხელმძღვანელობით გაიარა მოშადების ინტენსიური კურსი, რომელშიც შედიოდა ავტომატური იარაღისა და ასაფეთქებელი ნივთიერებების მოხმარება, მძევლების აყვანის ხერხები, ღია ზღვაში მოქმედება და სანაპიროზე გადასვლია. კურსის გასრულების შემდეგ მოქმედების დროც დადგა.

22 ნოემბერს რვა ტერორისტმა ზღვაში საძახ მიღწე, მუშაბიდან ჩრდილოეთით, ინდური ტრაულერი „კურბი“ აიყვანა და ეკაიპის 5 წევრი მოკლა. ტრაულერის კაპიტანი მანამდე აციოხლეს, სანამ 26 ნოემბრის საღამოს გემს ქალაქამდე მიიყვანდა. მისი ზღვაგოჭო, ენც ცხლარი რამდენიმე დღის შემდეგ იპოვეს ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების მუხდგაურებმა, როცა ნაპირიდან 20 კმ-ზე მოდრეფე ტრაულერს ამოწმებდნენ.

ღამით ბოვეიკები რუხინის ნაგებობის სისტემით „თაჯ-მაჰალის“ პლაკთან გადასხდნენ, მემორიალ „ქოურ ინდოეთისა“ და მთეუხეთა ნავისადგომის მახლობლად. ერთმა ჯგუფმა, რომელიც ორ რაზმად გაიყო (თითოეულში სამი კაცი შედიოდა) „თაჯ-მაჰალა“ და სასტუმრო კომპლექსის ორ ოტელზე – „ტრაიდენტსა“ და „აბეროში“ (ერთმანეთთან ვადახურული გადასასვლელით დაკავშირებული) მიიტანა იერიში. სასტუმროებში სამოსამსახურო

შესასვლელებიდან შეადწიეს, რომელსაც მხოლოდ ერთი დაცვის სამსახურის მორთვე იცავდა ძალით ძალდია და მცველიც მამინეუ დახვრიტეს, მერე კ დაიწყო სისხლიანი ბაკქანალია.

პირველი დარტყმა რესტორნის მიყუყუს, სადაც ბოვეიკები სამხარეულეებიდან შეეციდნენ და ერთიპირის მიყოლებით დაცხრილეს ხალია. აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის მოქალაქეებს ერთ კუთხეში მოუყარეს თავი, მერე ზედა სართულებზე აიყვანეს, თან ზუადავა შეეხედრებს ხოცადნენ. მოკაინებით ექვსსართულიანი „თაჯ-მაჰალის“ ოთხ სართულზე 40 ცხლადი აღმოაჩინეს. „ტრაიდენტსა“ და „აბეროშიც“ იმავე სენართი განეითარდა მოუღელთა, – ტერორისტები ნომრებში შეეციდნენ და ავტომატის ჯერი დაუშინეს ყველას, ენც კი თვალში მოხვდათ. ზუადავა ცხედრებს ნაღმეიდნენ, – მოკლულებს პირში რკოლაშქულ ყუმბარას უდგანდნენ. ასეთ ნაღმ-ხაფანგებს მერე განაღმეულები ორი დღე-ღამის განმელობაში აუწვევდებდნენ.

მამის როცა ექვსი „მოლაშქურ“ მუშაბის ხუთვარსკვლავიან სასტუმროებში ცოდვის კალის ატრიალენდა, მათი ორი წევრი ტურისტებში პოპულარულ კაფე „ლოპოლდსა“ და ქალაქის სამხრეთით პოლიციის შტაბბინის უტყვდა.

კადეკ ორი ტერორისტი, რომელთაგან ერთ-ერთი – 21 წლის პაკისტანელი მოქალაქე აზამ ამირ ქასაბი აიყვანეს, ქალაქში სისხლიან რეიდზე გავპართა. 22 საათზე მათ სასაკლაო მოაქ-

იყენებენ“, — აღიარა ერთმა აწ უკვე ყოფილმა ინდივიდმა პოლიციელმა. ვერაფერს იტყვი. მეტოც, როცა ქალაქში აუტომატის სროლა, ყუმბარების აფეთქება და მშვიდობიანი მოქალაქეების ხოცვა-ჟლეტა დაიწყო, ვარკვე, რომ 18-მილიონიან მუშაობაში ანტიტერორისტული ქვედანაყოფები არ ჰყოლიათ კიდევ უარესი, მილიარდ კაცთან ინდივიდით მხოლოდ ერთი ანტიტერორისტული სპეცრაზმი — „შვი კატები“, რომლებიც ნიუ-დელაუზო არიან დისლოცირებული.

გვიდა საათები, სანამ უშვალეს დონეზე მიიღებდნენ „შვი კატების“ გადასროლის გადამწყვეტილებას. თუმც ეს არც ისე იოლი აღმოჩნდა. ნიუ-დელაუზიდან მუშაობაზე სამსაათიანი ფრენა საჭირო, მაგრამ სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციის თვითმფრინავი ვერ გამოიძებნა, კომერციული ავიაკომპანიის ლაინერის გამოყენების უფლებამოსილება კი სპეცსამსახურების ხელმძღვანელობას არ ჰქონდა. როგორც იქნა, სხვა აეროდრომიდან ჩამოიყვანეს სამხედრო თვითმფრინავი და „შვი კატები“ მუშაობაში ჩაერთნენ, მაგრამ ტერორისტების მიერ დაკავებულ ობიექტებთან მფაპოლისის ქუჩებში კიდევ 7 საათის განმელობაში მიდიოდნენ!

ტერორისტები კოსმოსური ფორტობითა და რუკებით ხელმძღვანელობდნენ, კარგად ჰქონდათ შესწავლილი სასტუმროების შიდაგანლაგება, თვით საიდუმლო გასასვლელებიც, სპეცრაზმს კი შენობების სართულების გვერდით კი არ ჰქონდა.

საიეროში ჯგუფების განკარგულებაში იყო დაკავებული შენობების ყველა ქვედა სართული, მაგრამ ეს უპირატესობაც ვერ გამოიყენეს. ღამით ოპერაციას წვევდნენ, რადგან ბოციკებს ღამის ხედვის მოწყობილობები ჰქონდათ, სპეცრაზმს კი — არა!

სპეცრაზმი ცუდად იყო აღჭურვილი

სამსახურების სისტემური შეცდომები და სტრუქტურული პრობლემები, თანამედროვე სპეციალური აღჭურვილობისა და შეიარაღების უქონლობა, ასევე პოლიციისა და სპეცსამსახურების თანამშრომლების დაბალი პროფესიული მომზადება. თავად განსაჯეთ ინდივიდისა და აშშ-ის დახვეწილი წინასწარ გააფრთხილა ქვეყნის ხელისუფლება მუშაობაში მოსალოდნელი დიდი ტერაქტის შესახებ. ოფიციალურმა პირებმა უკანასკნელი შეტეგობინება ცხრა დღით ადრე მიიღეს, მასში ლაპარაკი იყო ზღვიდან თვდასწამებულ და „თაჯ-მა-პალზეც“, როგორც მთავარი დარტყმა ობიექტზე. ინდივიდის ოფიციალურმა პირებმა დადასტურეს ასეთი ინფორმაციის მიღების ფაქტი. საფრთხის შესახებ სიგნალი გადაეცა სამხედრო-საზღვაო ძალებს, სანაპირო დაცვასა და პოლიციასაც, მაგრამ ინფორმაცია

დანინშულების ადგილებამდე არ მისულა, ქანის ფაილი კომპიუტერულ სისტემაში სადაც დაიკარგა“, — განაცხადა ერთ-ერთმა დიდმოხელემ. როგორც იტყვიან, კომენტარი ზედმეტია.

„მუშაობაში 15 პოლიციის კატერია, მაგრამ პატრულირებისათვის მათ არ

„ლიბა“
სამკურნალო ბაგარტიანება
სამსოკათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

კემპის საშუალებებითაც, ტერორისტები კი უახლესი ტექნიკით სარგებლობდნენ. ოპერაციის შემდეგ საეცრაზმის სნაიპერები ჩიოდნენ, რომ არ ჰქონდათ მალალი სიმპლავრის შორსსასროლი შაშხანები, ოპტიკა ხუსტიც იყო. როგორც ერთ-ერთმა მსროლელმა აღიარა, მიუხედავად იმისა, რომ „თავ-მასლი“ ორი დღე-ღამის განმელობაში მისანში ჰქონდა ამოდებული, ერთი გასროლაც კი ვერ მოახერხა, რადგან სამხრეთე არ იძლეოდა ტერორისტებისა და მძევლების განსხვავების საშუალებას. ამასთან, საიერიშო ჯგუფების მებრძოლებს 15-კილოგრამიანი ჯავშანეულეტები ეძვოდა.

ცენტრ „ბეთ კაბადის“ იერიში შენობის საზურაუზე დასრუტის გადახმით დაიწყო. საეცრაზმის განკარგულებაში მყოფ მუკელმერუნს სამი რეისის გაკეთება მოუწია, რამაც საეცებით გააჩერებულა მოულოდნელობის ფაქტორი.

სექცდანაყოფებს, რომლებიც შენობის ასაღებად დაიძრნენ, არ ჰქონდათ მძევლების ხუსტი რაოდენობისა და მათი ავღლსამყოფლის შესახებ ხუსტი ინფორმაცია. მკვც არ იცოს, სასტურბოების ბუერი მობინადრე ნომრებში იყო ჩაყრტილი და ნაცნობ-ახლობლებს SMS-ებით დახმარებას ევედრებოდა, ამიტომაც ვჯონათ რომ ტერორისტებს ასეულოდინ მძევლი მკვდათ იერიშის დროს საეცრაზმელებმა არ იცოდნენ, მძევლები ცოცხლები იყვნენ თუ არა.

საეცრაზმის ცნობისმოყვარეთა ბრბოც უშლიდა ხელს, რადგან პოლიციამ ვერ მოახერხა ოპერაციის რაიონის გარემოცვა. მოქალაქეებმა, რომლებიც თავისუფლად დახეტიალებდნენ ადებული ობიექტების შორიახლო, ეთერი მობილური შეტყობინებებითა და ზარებით გადატვირთოს, სადაც დასერილებით აღწერდნენ, რასაც ხედავდნენ, თვით სნაიპერების განლაგებასაც კი. ამან საშუალება მისცა პოეციებს საეცრის კურსში ყოფილიყვნენ, მათი ტექნიკა განუწყვეტლავ ახვდნდა ინტერნეტისა და ეთერის სკანირებას.

მუშაბის პოლიციის შეიარაღებუბ ხომ, რბილად რომ ეთქვითა, გამოიგნებელია: როგორც გაიარკვა, დღემდე პირველი მსოფლიო ომისდროინდელი ბრიტანული შაშხანა „ლი-კინდ-ფილიბით“ არიან შეიარაღებული! მისი მოშხადების დონეზე კი მეტად მრავლისმეტყველია ის, რომ სასკლოსთან ახლოს, რომელიც რკინიგზის სადგურზე ორმა ტერორისტმა მოაწყო, ფაქტობრივად უმოქმედოდ იდგა 60 პოლიციელი.

საბედისწერო აღმოჩნდა მუშაბის პოლიციის ტერორიზმიან მებრძოლი ქვედანაყოფების ხელმძღვანელი სამი თანამდებობის პირის მიკროავტობუსით ქალაქში მიმოსვლის ჩვეუც. სწორედ ი მიკროავტობუსით რომელსაც ქასაბი და მისი თანამზრახველი გადაეყარნენ რკინიგზის სადგურთან. სამეფ პოლიციის ოფიცერი, მათ შორის განყოფილების უფროსი, დაცხრილეს, რამაც ტერორისტებთან ბრძოლის კოორდინაციაში დებზორგანიზაცია გამოიწვია ტერაქტის პირველვე სააიბში. ყველევე ამან ზეგავლენა მოახდინა საეცრაზმის შემდგომ მოქმედებაზე და მოხდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო.

სარიული ЯК-130 ჰაერში გამოიყვანა

19 მაისს რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების ახალი სასწავლო თვითმფრინავი ЯК-130 პაერში გამოიყვანა. ფრენა 32 წუთს გაგრძელდა და მფრინავს შენიშვნები არ გამოუთქვამს.

რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების მფრინავთა ძირითადი და ასამღლებელი მომზადებისათვის საბაზო თვითმფრინავის შერჩევისათვის გამართულ ტენდერში ЯК-130-მა კონკურენტი MiG-AT დაამარცხა და 12 თვითმფრინავზე შეკვეთა კონპორაცია „ირკუტმა“ მოიგო.

თვითმფრინავი იაკოვლევის სახელობის საკონსტრუქტორო ბიურომ და იტალიურმა კომპანია Aermacchi-მა ერთობლივად შექმნეს.

1996 წელს ЯК-130-ის პირველი ფრენა შედგა. თვითმფრინავის მაქსიმალური საფრენოსნო მასა 9000 კილოგრამია, პრაქტიკული ფრენის ტერი — 12500 მ, მაქსიმალური სიჩქარე — 1050 კმ/სთ, ფრენის სიშორე — 1850 კმ, საბრძოლო მოქმედების რადიუსი — 1315 კმ.

მსუბუქი მოიერიშის ვარიანტში შეიარაღების მისაღებად ფრთებზე სამსამი პილონი აქვს.

ინდოეთის არმიის ტანკი ARJUN-ი

ინფორმაციის
ტექნოლოგიები

Arjun-ის შექმნაზე მუშაობა ინდოელმა სპეციალისტებმა 1974 წელს დაიწყეს, ტანკების პირველი პარტიის არმიისთვის გადაცემა 2002 წლისათვის იგეგმებოდა. ტექნიკური სირთულეების გამო პირველი 16 ტანკი არმიაში 2007 წელს მიიღო, მაგრამ ექსპლუატაციის დროს ხარვეზები გამოვლინდა და გამოსასწორებლად მწარმოებელ კომპანიას ისევ უკან დაუბრუნდა.

2010 წლის მარტამდე ინდოეთის არმიაში 124 Arjun-ი უნდა მიიღოს. უკვე გადაცემულია 45 ტანკი.

ტანკი 52 ტონის იწონის, აღჭურვილია 120მმ-იანი ქვეშეხით, 7,62მმ-იანი და 12,7მმ-იანი ტყვიამფრექვეებით აქვს 1100 ცხენის ძალის დიზელის ძრავა, ავითარებს მაქსიმალურ — 70 კმ/სთ-ში სიჩქარეს.

შაკომპლექტებელი აგრეგატებისა და მასალების 60% სხვა ქვეყნებიდან შემოდის. მათ შორის არის: დიზელის ძრავა, ტრანსმისია და ქვეშეხითის მართვის სისტემა.

ტანკის ღირებულება 3,3 მილიონ დოლარს შეადგენს.

საბრუნველყოფის
ინფორმაციის
ტექნოლოგიები

ინფორმაციული ომი ბრძოლა

2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ მოსკოვის პროპაგანდისტული საშუალებების მონღოლმბით საქართველო, განსაკუთრებით რუსი საზოგადოების თვალში, ლამის ზუსტად მჭიდროდ ჩამოყალიბდა, რომელმაც 35-ათასიანი არმიით გაბედა და ბირთვული იარაღის მქონე 1 მილიონ 136-ათასიან რუსეთის არმიას თავს დაესხა.

ნორმალური ადამიანი ამას არ დაიჯერებს, მაგრამ როცა ამას წერს რუსეთის თვდაცვის სამინისტროს საკმაოდ სოლიდური ჟურნალი „ზარბუჟენიო ვოენნოე ობზორენიე“, ალბათ, სტეტიკოსა რიცხვი შემცირდება.

ჟურნალის 2009 წლის მეთოთხეუ ნომერში საქართველო რამდენჯერმეა ნახსენები, მაგრამ I რანგის კაპიტნის

ილი საქართველოსაც მოეძებნა. ავტორის სამხედრო კარიერა, როგორც ჩანს, საბჭოთა პერიოდში დაიწყო და იმდროინდელი კომუნისტური შტაბდღებები იმდენად შეასხლხორბრეველი აქვს, რომ ისევე „ცეი ომის“ ხანაშია ჩარჩენილი. მაღალი რანგის რუსი ოფიცრისათვის ამერიკა კვლავინდებურად მტრად დარჩა, ოღონდ ამერიკის მოკავშირის სახით კავკასიაში საქართველო ჰყავს.

ვ. ფედლოროვის შეფასებით, აშშ-ის მხარდაჭერითა და წაქეზებით საქართველოს ხელისუფლებმა აგვისტოში ჩრდილო ოსეთში შეიჭრა. ჯერჯერობით, ჩრდილო ოსეთი-აღმანია რუსეთის შემადგენლობაშია და სტატოიდან გამოდის, რომ საქართველო რუსეთის ტერიტორიაზე შეიჭრა.

მკითხველმა ეს შეიძლება შექანაკურ შეცდომად ჩათვალოს, მაგრამ სტატოში მჭირე ადგილზე ამხანაგი ვ. ფედლოროვი კიდევ უფრო შთამბეჭვლად და მრავალსმთქველ დასკვნას აკეთებს: „ჩრდილო ოსეთში საქართველოს უარეკენტრო პოლიტიკის მოუხდავად, არანაირმა საერთაშორისო-დამლომტურება კოლიზიებმა აშშ-ს შვეზღვაში ახალი აქციის ჩატარებზე ზელი არ შეუძალა“.

„ზარბუჟენიო ვოენნოე ობზორენიე“ ტირაჟი — 8200 ვკუმბოლო — დიდ არ არის და ეურნალს მქრწილად სამხედროები კითხულობენ. ბუერი მთიკანისთვის NATO, ამერიკასთან ერთად საქართველოს ხსენება, ჩრდილო ოსეთზე თავდასხმა და სხვა ამგვარი რუსეთის წინააღმდეგ მიმართულ მტრულ ქმედებებ ადოქმება.

სტატოში დაბარაკია 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდგომ საქართველოს პორტებში ამერიკული სომალდების ვიზიტბუეკი. ოღონდ ეს ხიზა წარმოდგენილი, რომ მკითხველს ჰგონია ქართულ პორტებში ამერიკული ხიზამდებები ხანგრძლივად ჩერდებიან და ამით საფრთხეს ისევ რუსეთს უქმნიან. სტატოს მხეჯეთი ამერიკული საზრატო-საესკადრო ნაღოსანი DDG 52 Barry საქართველოს პორტებში 20 ნოემბრიდან 3 დეკემბრამდე დარჩა, ხოლო საზრატო ფრეგატის FFG-50 Taylor-ის ვიზიტი 22 დეკემბრიდან 2009 წლის 3 იანვრამდე გაგრძელდა.

სინამდვილეში საესკადრო ნაღო-

Уже в августе это «партнерство» выразилось в прямой поддержке США и подстрекательстве руководства Грузии к агрессии против Северной Осетии.

ვ. ფედლოროვის სტატია ფინტაზიის საზღვრებს ცივდება და რუსული სამხედრო აზროვნების დეგრადაციის საუკეთესო ნიმუშად უნდა ჩაითვალოს.

I რანგის კაპიტანი ოფიცრის უძაღლეუხი სამხედრო წოდებაა, რომელსაც ხანგრძლივი სამხედრო სამსახურისა და სხვადასხვა სამსახურებრივი საუჭურების გავლის შემდეგ თუ მიადწევ, ამიტომ ვ. ფედლოროვი გამოცილდ ოფიცრად და ავტორად უნდა ჩაითვალოს.

ამხანაგ ვ. ფედლოროვის სტატოში 2008 წელს ამერიკის შვერიბული შტატების სამხედრო-საზღვაო ძალების ოპერატიული და სამხედრო მომხმადებას შექება. სკამოდ მიზნოდელ სტატოში ადგ-

რუსეთმა საქართველოს ორი რეგიონი დაიპყრო და კავკასიაში „მშვიდობის“ შენარჩუნების მიზნით ოკუპირებულ აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში სამხედრო ბაზები გახსნა.

აგრესიის შედეგებისა და ადგილობრივი მარიონეტული ხელისუფლების „კანონიერების“ ჩარჩოებში მოსაქცევად რუსეთის საინფორმაციო მანქანა საქართველოს დისკრედიტაციისათვის სიცრუით უხვად შეზავებულ ინფორმაციას რეკლამურად ავრცელებს.

რუსულ მედიასაშუალებებს გაჩაღებული აქვთ საინფორმაციო ომი, რომელსაც კარგად მიესადაგება ფაზისტური ჯერმანიის პროპაგანდის მინისტრ პაულ ჰებელსის ერთი გამონათქვამი: „ახვჯერ ნათქვამი ტყელი სიპაროდელ იქცევა“.

რუსეთის სამხედრო ძალების მხარე

სანი Barry ბათუმში 22-26 ნოემბერს, ფოთში კი 26-28 ნოემბერს იმყოფებოდა, ხოლო სარაკეტო ფრეგატის Taylor-ის ვიზიტი სულ ორიდღე დღეს — 29-30 დეკემბერს გაგრძელდა.

ფურნალი „ზარბუქეჟიუ ვოენსოე ობოზრენიე“ საქართველოს შეიარაღებული ძალების შესახებ დამახინჯებულ ინფორმაციას პირველად არ ავრცელებს.

გეოგრაფიის გაკვეთილი

Никакие международно-дипломатические коллизии по поводу беспрецедентной политики Грузии в отношении Северной Осетии не помешали проведению очередной акции США по программе «Черноморское партнерство» (Black Sea Partnership Cruise) с походом ШК «Maунт-Уитни» в Черное море.

„რიგ საზღვარგარეთულ სამხედრო ექსპერტთა ვარაუდით, ჩამოვადებული აპარატი (იგულისხმება უპილოტო საფრენი აპარატი) საქართველოს ნაწილობრივად ან საერთოდ არ

სუბიექტი არ არის, რომელსაც ანდობენ. თუ ეს ვარაუდი სწორია, მაშინ ადგილი აქვს აშშ-ის პირდაპირ ან უახლესი მოკავშირეებით ჩარევას კონფლიქტში, რომელიც მის უშუალო ინტერესებს არ შეუეჭა“.

ჩრდილოელი მეზობელი 2008 წლის აგრესიის გასამართლებლად მოვლენებს არაობიექტური და ტენდენტური გაშუქებისათვის ფართოდ იყენებს კინოფილმებს, წიგნებსა თუ მედიასაშუალებებს და ასეურ ნათქვამი ტყუილით მსოფლიო საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა სურს.

2008 წლის მჭუთუე ნომრის რუბრიკა „საიდუმლო ოპერაციები“ აფხაზეთში 20 აპრილს სოფელ გავიდასთან ჩამოვადებულ ქართული უპილოტო საფრენ აპარატს შეეხებოდა.

ეკუთვნოდა და, ალბათ, უფრო ამერიკული იქნებოდა, რადგან საქართველოს შეიარაღებული ძალების სპეციალისტები მსგავსი ტექნიკის ექსპლუატაციისათვის მზად არ არიან. ასეთ აპარატებს ასე ზღადავბოდაც არ იძლევიან, ხოლო საქართველოს შეიარაღებული ძალები ის

სტატის ბოლოში ერთი „მკვერთველური“ დასკვნა გაკეთებული:

თეიმურ ჩაჩანიძე

დაცვის პოლიცია
www.spd.ge

ბინა + აგახაჯი

= 135

თუ თქვანი სასოფროკვაბლი ბინა მდებარეაოუს თბილისიშო და დაეკალინ სიმაღლარსაჟიშოთ რაჟა მიოარ, თქვან ყოჟაოლთოჟიარ სააბოინებო მადასახადს ნოღით 80 ლარს, ხოლო თუ თქვანი აგარაჟი მდებარეაოუს წყნეთიშო, საჟარაოჟიშო, შინდისიშო, წაჟისიშო, ოჟროჟანაშო, ბაბახოლაშო, ბაჟარინაშო, ბოროჟოშო, აჟარინაშო, გოინოჟი ან სარაჟი და დაეკალინ აჟაჟ სიმაღლარსაჟიშოთ - ნოღით 100 ლარს, რაჟ ჯაგში 180 ლარს ადრის.

თუ თქვან ისარგაჟაოლთო რაჟინი აჟალი სარჟისიშო "ბინა+აგარაჟი", თქვან გიჟაჟაოლთო საჟაოლაჟა ერთოფროოლაჟ ლაიფჟაოლთო ბინა და აგარაჟი 135 ლარად დაჟვინაჟვპირიოღით ნოგარაჟა : 025 და მიიღაოთ ლაჟაბაოთი იფოროგაჟინი 24 საჟიშო ბანკაოლოჟაში.

საზღვაო ნაღებები წყალქვეშა მოულოდნელი საფრთხე

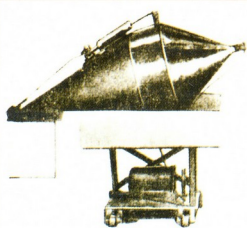
(ტაგარძელეზა
დასაწყისი იმ „არსენალი“ №11)

რუსეთ-იაპონიის ომში საზღვაო ნაღებების ეფექტიანად გამოყენების მიუხედავად, სწრაფად იარაღის მასობრივ გამოყენებას ხელს ორი მიზეზი უშლიდა:

უბირველესად საჭირო იყო ნაღების უსაფრთხოების გაუმჯობესება. ნაღების მომზადება-დაყენების პროცესში შემთხვევით დაზიანებულ გაღვანურდამრტყმულ თაღფაქს აფეთქებისაგან მარილის (შაქრის) დამცველები იცავდა, მაგრამ ეს საკმარისი არ იყო, ამინდის გამო მარილის დამცველი დნებოდა.

პრობლემის გადასაჭრელად რუსეთის ფლოტის მინიანმა სკრაიბინმა 1901 წელს პიდროსტატიკური დამცველი გამოიყენა, რომლითაც ნაღმი საბძილო შდგოპარეობაში წინასწარ მიცემულ სიღრმეზე მიღწევის შედეგად გადაიღოდა.

არანაკლები მნიშვნელობა დანაღმების გამარტყებას ჰქონდა. გამოსავალი პეტერბურგის ქარხანა „ლენსერში“ მოიძებნა და გორგოლაჭბიანი ურიკა-ლუზის გამოყენებით პროცესი ბეგრად

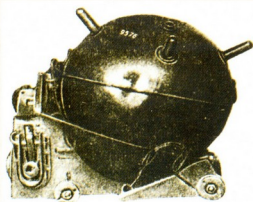
პატარა ნაღმი „რობკა“

გაიოლდა. შესაძლებელი გაიზარდა დანაღმების ტემპიც და ხომალდს ნაღმების დაყენება მაქსიმალური სიჩქარით ცურვის დროსაც შეეძლო.

პირველი მსოფლიო ომის წინ სწრაფად საქმეს შედარებით მეტი ყურადღება რუსეთისა და გერმანიის ფლოტებში ექცეოდა.

ომის დაწყებამდე რუსეთის ფლოტის განკარგულებაში 15500 ნაღმი იყო, საიდანაც ბალტიის ფლოტს — 7000, შუი ზღვისას — 4500, წყნარი ოკეანის ფლოტს კი 4000 ნაღმი ჰქონდა.

ნაღმებს სპეციალურად აგებული ნაღმგადამღობი ხომალდები აყენებდ-

რუსული 1908 წლის მოდელის ნაღმი

ნენ. შუი ზღვის ფლოტს ორი ასეთი ხომალდი — „ბუგია“ და „დუნაი“ ჰყავდა და თითოეული 425 ნაღმს იტევდა.

ომის დროს საზღვაო ნაღმების გამოყენება ინტენსიურად დაიწყო და ფლოტებში ნაღმგადამღობი ხომალდების საჭიროება გაჩნდა. ამიტომაც ბევრი მობილიზებული სამოქალაქო გემი ნაღმების დასაყენებელი რელსებით აღიჭურვა.

რუსეთის ფლოტი უფრო 1908 წლის მოდელის ღუმის გაღვანურდამრტყმულ ნაღმს იყენებდა. ნაღმს პერიმეტრზე ტყვიის ხუთი თაღფაქი ჰქონდა, რომელთა ქვეშ მშრალ ნახშირ-თუთით ბატარეასთან ერთად ელექტროლით შევსებული მინის აპკულა იყო მოთავსებული. ხომალდთან დაჯახება თაღფაქს აზიანებდა, ელექტროლით ბატარეას ააქტიურებდა, ხოლო წარმოქმნილი დენი ფალით დეტონატორს აალებდა. საბძილო მუხტი 115 კილოგრამზე ტროტილს შეიცავდა. აღჭურვილი იყო ტრალსაწინააღმდეგო გაზნებითა და მოცემულ სიღრმეზე დაყენების ავტომატით გამოიყენებოდა წყალზე და წყალქვეშა ხომალდების გასანადგურებლად. საიმედო კონსტრუქციის გამო ნაღმი რუსეთის ფლოტს დღესაც ემსახურა, — 1945 წლამდე საბჭოთა ფლოტის შუიარაღებაში იყო.

1909 წელს შექმნილ სფეროსებრ ნაღმს გაღვანურდამრტყმული თაღფაქი არ ჰქონდა და დამრტყმელ-მექანიკური ამფეთქი მოქმედებაში კაუსულოთ აღჭურვილ ფალიას მოჰყავდა. მოგვი-

დასაყენებლად მომზადებული ნაღმები

ანებით ნაღმს ღუზინან ამოყვინთვის შემდეგ წყლის ზედაპირიდან შესაბამის დამორუბაზე შესასწერებელი მონოზობა დაემატა და შეიარაღებაში 1912 წლის მოდელის სახით შევიდა. ნაღმის საბძოლო მუხტი 100 კილოგრამ ტროტილს ან მელნიტის შენადნობს შეიცავდა.

თეხისმაკარი ფორმის 1915 წლის მოდელის ღუზის პატარა ნაღმი „რიბკა“ მდინარეებსა და სანაპირო წყალთხელ ადგილებში გამოიყენებოდა.

სპეციალურად წყალქვეშა ნაღმგადამლობი „კრაბისათვის“ ПЛ-100 ტიპის ნაღმი შეიქმნა. მისი დაყენება წყალქვეშა მდგომარეობაში ხდებოდა. აღჭურვილი იყო დამრტყმელ-შეკანიკური ამფითიანი კაფსულის ფალოით და საბძოლო მუხტი 100 კილოგრამ ტროტილი იყო.

„კრაბი“ მსოფლიოში პირველ წყალქვეშა ნაღმგადამლობად ითვლება. 722,1 ტონა წყალწყვეის ხომალდ ნაღმების დასაყენებელი 2 მილი ჰქონდა, სადაც გორგოლაკებით ოცდაათ-ოცდაათი ნაღმი გადაადგილდებოდა. გარდა ამისა, „კრაბის“ შეიარაღებაში 2 სატოპკედო ხარატი და 4 ტორპედო შედიოდა.

ნაღმების გასაუმჯობესებლად მუშაობა გერმანიისა და ავსტრია-უნგრეთის ფლოტებშიც მიმდინარეობდა.

გერმანიის ფლოტმა პირველ მსოფლიო ომში რამდენიმე სახის გალკანურ-დამრტყმელი ნაღმი გამოიყენა. მათ შორის იყო დიდი და პატარა, სფერული, სფერულკონუსური და სფერულცილინდრული ფორმის ნაღმები, რომლებიც ნაღმს წონიან გამომინარე, 24,5-დან 114,6 კილოგრამამდე პიროქსილის ან ჰექსოგენს შეიცავდა.

გერმანიის ფლოტის მოულენდელი თაფდასმის ასაცილებლად ბალტიის ფლოტმა ფინეთის ყურის შესხვლელება ომის დაწყებამდე რამდენიმე დღით ადრე მრავალციხვანი ნაღმდობურებით გადაკეტა.

1916 წლის 28 ოქტომბერს გერმანიის ფლოტის ნაღმდობების X ფორტიონის II ხომალდი ფინეთის ყურეში შედევსა შეეცადა და დანაშაულდ რაინში აღმოჩნდა. რუსულ ნაღმებზე ამ დღეს 2 ნაღმისანი აფეთქდა, ხოლო მეთრე დღეს კიდევ 5 ხომალდი.

შუე ზღვაში რუსულმა ნაღმგადამლობებმა ნაღმების გადაკეტვის პორტების: სვესტოპოლის, ოდესის, ოზაკოვის, ბათუმისა და ფოთის მისადგომები, ქერჩის სრუტე და სხვა ადგილები.

ბოსფორის სრუტის მისადგომებ-

ძველი ნაღმებისაგან შექმნილი ირიტეტურული „შედევი“

ან ჯერ 240 ნაღმი და შემდეგ კიდევ 670 დაიდგა. 1914 წლის 13 დეკემბერს ერთიოზე თურქეთის ფლოტის საფლგამანო ხომალდი — სახაზო კრეისერი **Yavuz Sultan Selim**-ი აფეთქდა და მძიმე დაზიანებები მიიღო.

ნაღმების გამოყენებაში თავი ისახეულა თურქეთის ფლოტის ნაღმგადამლობა **Nusret**-მა (წყალწყვეა 368 ტონა, იღებს 40 ნაღმს). ამ ხომალდმა 1915 წლის 7-8 მარტს დარდანელის სრუტეში, აზიურ სანაპიროსთან, ფარულად 26 ნაღმი დააყენა. 18 მარტს მოკავშირეთა 16 ხომალდი დარდანელში შევიდა და მანერირების დროს **Nusret**-ის დანაშაულ რაიონში აღმოჩნდა. აფეთქდა და ჩაიძირა ბრიტანული საესკადრო ჯაგუნის ნიხები **Irresistable**-ი და **Ocean**-ი, ფრანგული საესკადრო ჯაგუნისანი **Bouvet**-ი, ხოლო ბრიტანულმა სახაზო კრეისერმა **Inflexible**-მა მძიმე დაზიანებები მიიღო.

პირველ მსოფლიო ომში, 1914-18 წლებში, მეომარმა მხარეებმა დაახლოებით 310 ათასი საზღაო ნაღმი გამოიყენეს. 12650 წყალქვეშა ნაუგებით, 70 — თვითმფრინავებით, ხოლო დანარჩენი კი წყალზედა ნაღმგადამლობებით დააყენეს.

ყველაზე ბევრი — 129 ათასი ნაღმი ინგლისის ფლოტმა გამოიყენა, აშშ-მა — 57600, რუსეთმა — 52000, გერმანიამ — 45000, იტალიამ — 12000, ავსტრია-უნგრეთმა — 6000, საფრანგეთმა — 5000 და თურქეთმა — 900. შუდარებით ნაკლები ნაღმების გამოყენება ნეიტრალური ქვეყნების — შვეიციის, ნორვეგიისა და დანიის ფლოტებსაც მოუხდათ.

ინგლისის ფლოტი გერმანული წყალქვეშა ნაუგების ატლანტის ოკეანისკენ გასასვლელის ჩაკეტვას შეეცადა და ჩრდილოეთის ზღვაში ნორვეგიასა და ორენის კუნძულებს შორის 244 მილზე

ლუზაზე დაფენებული წყალქვეშა საფრთხე

ნაღმლობურების რამდენიმე ზაზი გაკეთდა.

ინგლისელი და ამერიკელი მეზღვაურების ერთობლივი მეცადინეობით 1918 წლისათვის ამ რაიონში ნაღმების რაოდენობამ 71117-ს მიაღწია, მაგრამ ეფექტი ძალზე უმნიშვნელო გამოდგა და გერმანელებმა მხოლოდ 6 წყალქვეშა ზაზი დაკარგეს.

ინგლისელების ნაღმობურები, ძირითადად, ლუზის გალანურდამრტემული ნაღმებისაგან შედგებოდა, მაგრამ ომის ბოლოს, 1918 წლის აგვისტოში, წყალქვეშა ნაგებსწინააღმდეგო ანტენინი ფსკრის მაგნიტური ნაღმი MK-1(M) შეიქმნა. ტექნიკური არასრულყოფილების მიუხედავად, ასეთი ნაღმები შემდგომში მრისხანე იარაღად გადაიქცა.

მისი მოქმედების პრინციპი ზღვის წყალში მოთავსებულ ორ სხვადასხვა ლითონის შორის გაღვანური წყვილისა და ელექტრობის წარმოქმნას ეფუძნებოდა.

ნაღმზე გამომბული გრძელი მაგთული ანტენის მოვალეობას ასრულებდა და მასთან წყალქვეშა ზაზის კორპუსის რომელიმე ნაწილის შეხება ნაღმის ამოქმედებას იწვევდა.

ანტენის სიგრძე ასაფეთქებელი მუხტის წონაზე იყო დამოკიდებული. მაგალითად, 136-კილოგრამიანი მუხტი წყალქვეშა ზაზს 21 მეტრზე ძალზე აზიანებდა.

პირველ მსოფლიო ომში მეომარი ქვეყნების: ავსტრია-უნგრეთის, გერმანიის, თურქეთის, აშშ-ის, იაპონიის, ინგლისის, იტალიის, რუსეთისა და საფრანგეთის დაახლოებით 3231 საბრძოლო ზომადი მონაწილეობდა.

საბრძოლო მოქმედებებში დაღუპული 476 ზომადიდან 180 ნაღმებზე

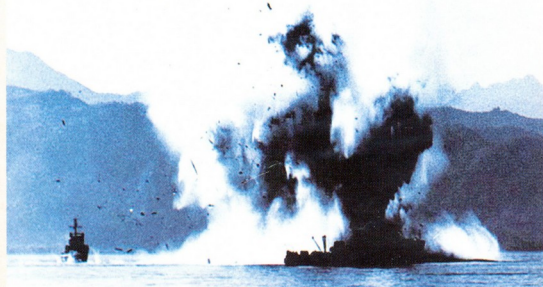
აფეთქდა, 106 — ტორპედოებით განადგურდა, 85 — საზომადლო არტილერიით და ა.შ.

ნაღმებით განადგურდა: 1 საზოგადოებრივი ზომადი, 7 საესკადრო ჯაგშოსანი, 5 ჯაგშოსანი კრეისერი, 5 მსუბუქი კრეისერი, 106 ნაღმოსანი და საესკადრო ნაღმოსანი და 56 წყალქვეშა ზაზი.

ნაღმები შედარებით ეფექტურად ნაკლები წყალწვევის ზომადლების — ნაღმოსნების, საესკადრო ნაღმოსნებისა და წყალქვეშა ნაგების წინააღმდეგ მოქმედებდა. დიდი წყალწვევისა და დაჯაგშოსანი საზოგადოებრივი ზომადლების, საზოგადოებრივი კრეისერებისა თუ საესკადრო ჯაგშოსნების ნაღმზე აფეთქება ზომადლის დაღუპვას ყოველთვის არ იწვევდა. ამის მიზეზი ნაღმების საბრძოლო მუხტის პატარა წონა იყო.

მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში სანადიო საქმის გასაუმჯობესებლად დიდი და მრავალმხრივი სამეცნიერო-საკვლევო და საკონსტრუქტორო მუშაობა გერმანულმა საცივალისტებმა გასწიეს.

ნაღმის კიდევ ერთი მსხვერპლი

ვერსალის ხელშეკრულებით გერმანიამ სამხედრო ფლოტი თითქმის მთლიანად დაკარგა, ხოლო ახლის შექმნას დიდი დრო სჭირდებოდა. მომავალ ომში გერმანიის სარდლობას მთავარი მიწინააღმდეგის — ინგლისის ბლოკადისა და საზღვაო ეკონომიკური კავშირების შესაჩერებელი საშუალებები შეზღუდული ჰქონდა, ამიტომ საზღვაო ნაღმების გამოყენებას არცთუ პატარა მნიშვნელობა ენიჭებოდა.

1923-25 წლებში გერმანულმა ფირმა Hartmann & Braun SVK-მა მაგნიტური უკონტაქტო ნაღმის ამფეთქი M 1 შეიმუშავა, რომელიც დედამიწის მაგნიტური ველის ცვლილებაზე 35 მ რადიუსში რეაგირებდა.

ვევლა ზომადის თავისი მაგნიტური ველი აქვს, რომლის მიმართულება ზომადლის ამგები გემოსაშენის მდებარეობაზეა დამოკიდებული.

თუ გემოსაშენის მდებარეობა და დედამიწის მაგნიტური ველის მიმართულება ერთმანეთს ემთხვევა, მაშინ ზომადლის ცხვირი ან კილი, ჩრდილო-

ეთი“ იქნება. თუ გემოსაშენი სივანეზუა, მაშინ პოლუსის მნიშვნელობას ხომალდის ბორტები იძენენ.

ხომალდის ამ თვისებებზე რეაგირებისათვის გამოიყენებულია მარტოვი პრინციპი: ელექტროვაჭვის ერთი ბოლო კომპასის ისარზე, ხოლო მეორე კი, დაეკრება „ჩრდილოეთზე“ მიერთებული. საკმარისია კომპასის ახლოს ლითონის ნაჭერი აღმოჩნდეს, რომ ისარი საწყისი მდგომარეობიდან გადაიხრება და ელექტროწრფე შეიკრება.

მეორე მსოფლიო ომის დროს გერმანელმა კონსტრუქტორებმა ნაღვის კიდევ რამდენიმე ახალი მიდელი შექმნეს, სადაც გამოიყენეს: აკუსტიკური ამფითები — რეაგირება მხოლოდ სწრაფმაგალი სამხედრო ხომალდების წაშენი ხრახნების ხმაურზე, მაგნიტურ-აკუსტიკური — ერთდროულად რეაგირება მაგნიტური ველის ცვლილებაზე და წაშენი ხრახნების ხმაურზე, პიდროდინამიკურ-აკუსტიკური — რეაგირება წყლის წვეის ცვალებადობაზე და გემის ხრახნების ხმაურზე და სხვ.

გამოჩნდა ჯერადობის შექანობით აღჭურვილი ნაღმებიც, რომლებიც რაკეტულ რიცხვზე იყო დაყენებული და მხოლოდ ამ რიცხვის შესაბამის გამკვლეულ გემს აფეთქებდა.

ნაღმები აღიჭურვა საბრძოლო მდგომარეობაში მოსაყვანი დროის რუკებით, ტრალეებისაგან დასაცავი დამცველებით, თვითღვივადტორებითა და სხვა საშუალებებით.

გერმანიაში შექმნილი ნაღმებიდან ერთ-ერთი საუკეთესო საჟაიციო ფსკერი უკონტაქტო მაგნიტური ნაღმი LMB (საბრძოლო მუხტი 681 კგ ჰექსოგენ-ტროტლი ან ნიტროლიცერინი) იყო.

ფართოდ გამოიყენებოდა გალვანურ-დამრტემელი EMC (საბრძოლო მუხტი 300 კგ), ანტენანი EMC/II (საბრძოლო მუხტი 300 კგ), გალვანურდამრტემელი პატარა FMB (საბრძოლო მუხტი 13-20 კგ), უკონტაქტო TBM/S (საბრძოლო მუხტი 430-560 კგ) და სხვა ნაღმები.

1939 წელს ბრიტანეთის წინააღმდეგ დაწვებულ ოპერაციებში წყალზე გადა ხომალდებთან, წყალქვეშა ნაუებთან, ავიაციასა თუ რეიდერებთან ერთად ადგილი ნაღმებმაც დაიკავა.

ნაღმების დასაყენებლად, ძირითადად, წყალზე და წყალქვეშა ხომალდები იგზავნებოდა, მაგრამ საზღვაო საშუალებებით ინგლისელთა კონტროლირებად წყლებში დიდი ფართობის დანადგება არ ხერხდებოდა.

მეტი ეფექტის მოტანა საზღვაო ავიაციას შეეძლო, მაგრამ ფლოტს 1500-ზე მეტი საჟაიციო ახალი უკონტაქტო მაგნიტური ნაღმი არ ჰქონდა, რაც საკმარისი არ იყო.

1939 წლის შემოდგომაზე გერმანელებმა შეძლეს მდინარე ტემზის ფარვატურების დანაღმა და ერთხანს ლინდონისაგან საფაქრო გემების ცურვა შეიზღუდა. დანაღმა სამხედრო-საზღვაო ბაზების სკაპა-ფლოუსა და ლოპ-იუს მისასვლელზე და ამის გამო ხომალდები იქ ბაზირებას ვეღარ ახერხებდნენ. 1941 წელს კი გერმანულმა საზღვაო თვითმფრინავებმა სუეცის არხიც დანაღმეს და 76 დღით გემების მიმოსვლა შეჩერდა.

ახალი ტიპის ნაღმებთან ბრძოლისათვის ინგლისის ფლოტი მოუჭადგებელი აღმოჩნდა. 1939 წლის პირველი ოთხ თვეში საფაქრო ფლოტმა 79 სატრანსპორტო გემი, ხოლო სამხედრო ფლოტმა ახალი კრეისერი და საექსადრო ნაღმოსანი დაკარგა. და-

ზიანებებისაგან ბევრი ხომალდი და გემი შვეიცარიიდან კარგა ხნით გამოვიდა.

ცნობილი ინგლისელი ისტორიკოსის სამუელ როსკილის დსკვნით, 1939 წლის ბოლო ორ თვეში ინგლისისა და მოკავშირე ქვეყნების საფაქრო გემების დაღუპვის მთავარი მიზეზი ნაღმები იყო.

გერმანელებს უკონტაქტო მაგნიტური ნაღმი მეტი რომ ჰქონოდათ, შედეგი ინგლისელებისათვის ბევრად უფრო მძიმე იქნებოდა.

1940 წლის ზაფხულის ბოლოს გერმანელთა 80-მდე თვითმფრინავი ღამის ყოველღამე ბრიტანეთის წყლებში ნაღმების დაყენებაზე გადვიდა, მაგრამ ამ დროისათვის ინგლისელები ნაღმების საიდუმლოს უკვე იცნოდნენ და ეფექტიანი ტრალეებიც ჰქონდათ.

ინგლისის ფლოტი ნაღმებს ბევრად მასშტაბურად იყენებდა. თვდაცვითი ზღუდების შესაქმნელად ბრიტანელმა მენდვაურებმა 260 ათასი და მათ შორის 76 ათასი უკონტაქტო ნაღმი გამოიყენეს.

ჩამორული იაპონური ხომალდის ნაღმები

ქველმა ნაღმებმა ადგილი სამხედრო მუზეუმებში დაიკავეს

გერმანული წყალქვეშა ფლოტის შესაჩერებლად ნაღმებით გადაიკვება ლა-მანში დუერთან, ფარერებისა და ორენების კუნძულებს შორის სფერცე, ბისკაისს ყურე და ა.შ. დაინაღმა გერმანიის სანაპირო, ხოლო ინგლისის სანაპიროსთან ნაღმების დამცავი ღობეები გაკეთდა.

დუერის ბარაჟმა გერმანულ წყალქვეშა ნაუებს ატლანტის ოკეანეში გასვლა ძალზე გაუძნელა და წყალქვეშა ნაუების მეთაურები იძულებით უფრო გრძელ — ჩრდილოეთის გზას ირჩევდნენ, რაც სუბმარინას ავტონომიურობაზე მოქმედებდა.

ნაღმებს ქმსხვერპლა ორი გერმანული სახაზო ხომალდი — Scharnhorst-ი და Gneisenau-ი, როცა ხომალდები ფრანგული ბრესტიდან გერმანიის პორტებისაკენ მიემართებოდნენ. 1942 წლის 12 თებერვალს ლა-მანის სრუტეში მაგნიტურ ნაღმზე ჯერ Scharnhorst-ი აფეთქდა, შემდეგ პოლანდიის სანაპიროსთან ნაღმის აფეთქებით Gneisenau-ი და Scharnhorst-ი მეთორეჯერ დაზიანდა.

დაზიანების გამო Scharnhorst-ს 4 თვეს არეზონტებდნენ, ხოლო Gneisenau ომის ბოლომდე ერთ-ერთ გერმანულ პორტში დარჩა.

მეთორე მსოფლიო ომში, 1939-45 წლებში გამოყენებული ნაღმების რაოდენობამ უზარმაზარ ციფრს — 700 ათასს მიაღწია, ხომალდების თუ გემების 20%-ის დაღუპვის მიზეზი ნაღმები იყო.

ინგლისელებმა გერმანულ ნაღმებზე აფეთქების გამო 280 ხომალდი და 300 სატრანსპორტო გემი დაკარგეს, ხოლო

ინგლისური ნაღმებისაკენ გერმანელთა დანაკარგმა 250 საბრძოლო ხომალდი, 800 სატრანსპორტო და დამხმარე გემს მიაღწია.

ნაღმებს საბჭოთა ფლოტის შვიარაღებაშიც დიდი ადგილი ეკავა. საბჭოთა სპეციალისტებმა პირველად 1911-100-ის მოდერნიზაციით წყალქვეშა ნაღმგადამღობებისათვის ახალი 191-150 ტიპის ნაღმი შექმნეს, ხოლო 1926 წელს 250-კილოგრამიანი საბრძოლო მუხტის მქონე M-26 შვიარაღებაში შევიდა.

საბჭოთა მუხლგაურების არსენალში იყო: სახომალდო დიდი გაღვანურდამრტემელი KB, საჰაერაციო-კონტაქტური MAB-1, უპარაშუტო გაღვანურდამრტემელი ნაღმი AMF, საჰაერაციო უკონ-

ტაქტო ფსერის МИРАБ, წყალქვეშა ნაგის კონტაქტური ПЛТ, ღრმა წყლებს ანტინაინი АГСБ, ღრმა წყლების უკონტაქტო ინდუქციური АМД-500 და სხვა სახის ნაღმები.

ყო რამდენიმე სახსლეე. მაგალითად, ნაღმები ტრალეებისაკენ დასაცავად ოთხმაგი დამცველებით აღიჭურვა და ა.შ.

საბჭოთა ფლოტმა ნაღმების 23% აქტიურ, ხოლო დანარჩენი კი თავდაცვით ღობურებში გამოიყენა, საიდანაც 1723 ნაღმი წყალქვეშა ნაუებმა, 2427 — თვითმფრინებმა და 35920 წყალზე-და ხომალდებმა დააყენეს. ნაღმებისაკენ გერმანელებმა და მისმა მოკავშირეებმა 200 საბრძოლო ხომალდი, დამხმარე და სატრანსპორტო საშუალება დაკარგეს. ომის პირველი დღეებიდანვე საბჭოთა ფლოტი შუე ზღვაში ნაღმების დაყენებაზე გადავიდა ბულგარეთ-რუმინეთის სანაპიროსთან და მდინარე ღუნაინზე. თავდაცვითი ნაღმების ზღუდეები მოქმედო ბათუმთან.

საბჭოთა შუე ზღვის ფლოტმა 12747 ნაღმი გამოიყენა, რომელზეც აფეთქდა და დაიღუპა მორჩინააღდღვის 25 საბრძოლო ხომალდი და დამხმარე გემი.

მეთორე მსოფლიო ომში სანაღმო ომის ერთ-ერთი გამოკვეთილი ტუნდენცია იყო ნაღმების დასაყენებლად ავიაციის გამოყენება და ნაღმების საბრძოლო მუხტის ზრდა, რომელმაც 900 კილოგრამს მიაღწია, შესაბამისად, გაიზარდა დამანგრეველი ძალაც.

თქმურ ჩაჩანიძე

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

თამის გაღვანერგვის კომისია

თამის ავღვანერგვის მენეჯმენის საინფორმაციო სისტემების -ISHRS- ვინჯი

მრავალჯღანდანი გააოიფილაგა, ზანდსხი, გარანდრმეზუმი უაღვანერგვის

ფორმალური გააოიფილაგის მენეჯმენის ტრანსპარანსიანი, სანაპიროსინფორმაციო ტექნოლოგია FOX- ავღვანერგვის უაღვანერგვა და უაღვანერგვის გააოიფილაგა

თამის გაღვანერგვა სინდრელოგია 2-3 საათიანი უაღვანერგვილი

გარანდრმეზუმი თამის უაღვანერგვის ტრანსპარანსიანი რეკონსტრუქციის მენეჯმენის

მისაბარამი: ქ. თამისიში, ტაშაშინის ქ. № 27 ტელ.: 25-37-39, 37-50-89

www.talizi.ge www.talizi.net www.talizi.com

ბულგარეთის არმია რეფორმების გზაზე დგას

ამოსავლეთი ევროპის ე.წ. სოციალისტური ბანაკის ერთ-ერთმა წევრმა ქვეყანამ ბულგარეთმა 1989 წლის ნოემბერში დრმა პოლიტიკურ-ეკონომიკური რეფორმებით კომუნისტური წყობის დემონტაჟი დაიწყო.

1990 წლის თებერვალში დაიშალა ვარშავის ბლოკის სამხედრო სტრუქტურები და ახალი რეალობის გათვალისწინებით რეფორმირება ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებშიც დაიწყო.

ვარშავის ბლოკის წევრ ბულგარეთის მრავალრიცხოვანი არმია ჰეკედა, რომელსაც ომის შემთხვევაში ევროპის სამხრეთის ფლანგზე, ძირითადად, NATO-ს წევრი თურქეთისა და ნაკლებად საბერძნეთის წინააღმდეგ მოქმედება მოუწევდა.

ომროინდელი ბულგარეთის არმია 120 ათას სამხედროს და დაახლოებით 2 ათას ტანკს, 1750 ჯავშანტრანსპორტორს, 2 ათასზე მეტ საარტილერიო სისტემას, 290-ზე მეტ საბრძოლო თვითმფრინავსა და სხვა შეიარაღებას ითვლიდა.

2004 წლის 29 მარტს ბულგარეთი ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის სრულფუნქციონირებელი წევრი გახდა. NATO-ში მიღებულ მოთხოვნათა დასაკმაყოფილებლად და დასავლეთის ქვეყნების არმებთან თავსებადობისთვის დღის წესრიგში შეიარაღებული ძალების შემდგომი რეფორმირების საკითხი დადგა.

ახალ მოთხოვნათა შესრულებისათვის სამხედრო ბიუჯეტი 2005 წელს 400 მილიონი დოლარიდან 2009 წელს 1,3 მილიარდ დოლარამდე გაიზარდა, ხოლო შეიარაღებული ძალების რიცხოვნობა შემცირდა, დაახლოებით 41 ათას კაცს მიაღწია.

ბულგარეთის შეიარაღებული ძალების მრავალეობა ქვეყნის ტერიტორიული მილიანობისა და სუვერენიტეტის დაცვა, საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა თუ შეთანხმებებით ნაკისრ ვალდებულებათა შესრულება.

შეიარაღებული ძალების შემადგენლობაში შედის: სახმელეთო ჯარები, სამხედრო-საჰაერო და სამხედრო-საზღვაო ძალები, აგრეთვე გასამხედროებული ფორმირებები: უმისროების

ბულგარელი სამხედროები სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობენ

პოლიცია, სასაზღვრო, სარკინიგზო და სამშენებლო ჯარები.

ყველაზე მრავალრიცხოვანი სახმელეთო ჯარებია, რომლის ფუნქციებია: მოწინააღმდეგვის შეკავება, თვდაცვა, მშვიდობის შენარჩუნება, კრიზისული სიტუაციების დარეგულირება, პუშანიტარული და სამშვიდობო მისიები,

აგრეთვე სოციალური სახის ამოცანათა შესრულება.

მშვიდობიან დროს სახმელეთო ჯარები ინარჩუნებენ მაღალ საბრძოლო და სამოპოლიზაციო მზადყოფნას, ხოლო ომის დროს ქვეყნის ტერიტორიული მილიანობისათვის წარმოებულ საბრძოლო მოქმედებებში მონაწილე-

ბულგარეთის არმიის შეიარაღებაში საბჭოთა ნარმოების ტექნიკა ვერ იხვე რჩება

ავიაციის ნელ-ნელა დასავლური
წარმოების ტექნიკაზე გადადის,
ფრანგული შვეულმფრენი
COUGAR-ი

ობენ, იცავენ სტრატეგიულ ობიექტებს,
ქმარებიან უშიშროების ძალებს, ებრძო-
ვიან ტერორისტებს და სხვ.

სახმელეთო ჯარები აქტიური და
სარეზერვო კომპონენტებისაგან შედგე-
ბა. აქტიური ძალები მოიცავს შხადეოფ-
ნის სხვადასხვა ხარისხში მყოფ საბრძო-
ლო, მხარდაჭერისა თუ უზრუნველყ-
ოფის შენაერთებს, ნაწილებსა და
ქვედანაყოფებს, რომლებსაც კრისტულ

სიტუაციებში სამხედრო თუ არასამ-
ხედრო ხასიათის ამოცანათა ფართო
სპექტრის გადაჭრა შეუძლიათ.

შხადეოფნის ძალი ხარისხის ძალები
ტიტანიუმის 100%-ით და პირადი შხად-
გენლობის 90%-ით არის დაკომპლექტე-
ბული. შხად არის დაუყოვნებელი მო-
ქმედებებისათვის და იმ ამოცანათა შესას-
რულებლად, რომელსაც თავდაცვის მინ-
ისტრი ყოველწლიურად განსაზღვრავს.

ძალები შხადეოფნის დაბალი
ხარისხით დაკომპლექტებული პირადი
შემაღგენლობის 70%-ით და მოქმედე-
ბენ ბულგარეთის არმიის შესაბამისი
დარეკტორების მიხედვით.

ორგანიზაციულად სახმელეთო
ჯარები ოპერატიულ, დასავლეთისა და
აღმოსავლეთის, სპეციალური ძალების
სარდლობებს აერთიანებს.

ოპერატიული სარდლობის დაქვემ-
დებარებაში 2 მექანიზებული, სატან-
კო, საარტილერიო, მსუბუქი ქვეითი და
მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყ-
ოფის ბრიგადები, საბრძოლო უზრუნვე-
ლყოფის ქვედანაყოფებია.

დასავლეთისა და აღმოსავლეთის
სარდლობები აერთიანებს სამობილზა-
ციო ბაზებს, სასწავლო ცენტრებსა და
ბანაკებს, სადაც ომის შემთხვევაში
მექანიზებული და საარტილერიო
ქვედანაყოფების გაშლა მოხდება.

სპეციალური ოპერაციების ძალებ-
ის სარდლობის განკარგულებაშია სპე-
ციალიზირების ბრიგადა, სადესანტო-
სადანჯერო პოლკი და ფსიქოლოგიური
ოპერაციების ბატალიონი.

სახმელეთო ჯარების ოპერატიული

**ყველა თაობის
საყვარელი გაზიტი
1934 წლიდან**

ამერიკელ მეზღვაურებთან ერთობლივი წვრთნა

და NATO-ს მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანა შეიარაღებაში დაიტოვა.

სულ ცოტა ხნის წინ რუსულმა კორპორაციამ „მიგ“-მა დაასრულა ბულგარეთის თავდაცვის სამინისტროს შეკვეთა და 16 ავიაგამანადგურებელმა მიგ-29-მ რემონტისა და საფრენის მზადყოფნის აღდგენის პროცესი გაიარა. მოდერნიზებული თვითმფრინავების რუსურმა 4 ათს საფრენ სააღმავლ ექსპლუატაციის ვადები 2030 წლამდეა გაზრდილი.

პარალელურად განიხილება კიდევ 16 მრავალმხრივი დანიშნულების დასავლური წარმოების ავიაგამანადგურებლის შექმნა.

სამხედრო-საპაერო ძალების შემადგენლობაში ამჟამად დარჩენილი 70 თვითმფრინავიდან და 36 შეუქმლდურენიდან, შესაბამისად, საბრძოლო დანიშნულებას 32 და 12 აპარატი ასრულებს.

ბულგარეთის პოლიტიკურ-სამხედრო ხელმძღვანელობა ზღვიდან თავდასხმას — დიდ აღბათობად არ განიხილავს, ამიტომ სამხედრო-საზღვაო ძალები მთლიანად საზღვაო სუვერენიტეტის, ტერიტორიული წყლებისა და საზღვაო სფეროებზე ქვეყნის საზღვაო ინტერესების დაცვაზე ორიენტირებულია.

დაწვევულია სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მცურავი საშუალებების წინათობის ბელგოური სომალდებით განახლება და იმედობრივად განიხილება საფრანკეთში მრავალმხრივი დანიშნულების კორვეტ Gowind-ის პროექტის ორი სომალდის შექმნის საკითხი.

რეგორმების დასრულების შემდეგ ბულგარეთს პატარა, მაგრამ დასავლური მოთხოვნების შესაბამისი შეიარაღებული ძალები ეყოლება.

თემურ ჩაჩანიძე

ძალებს შეიარაღებაში 160 ტანკი, 378 დაჯგუფებული საბრძოლო მანქანა, 100 მმ-ზე მეტი კალიბრის 192 საარტილერიო სისტემა და სხვ.

დანარჩენი სამხედრო ტექნიკა — დაახლოებით 200-მდე T-72M2 და 160 T-55AM სამხედრო ტექნიკის შესანახ ბაზებშია დაცული. ტანკების ერთი ნაწილი ოპერატიული ძალების დაზიანებული, მწყობრიდან გამოხული ან სარემონტო ტექნიკის შესაცვლელად, ხოლო მეორე კი — ტანკისტების მოსამზადებლად გამოიყენება.

ზედმეტი და მოძველებული სამხედრო ტექნიკის განსაზღვრული რაოდენობა სხვა ქვეყნებს მიჰყიდის ან უტილიზაცია ჩაუტარდა.

ბულგარეთის შეიარაღებულ ძალებში დიდი ყურადღება ექცევა რეზერვისტთა მომზადებას, რომლებიც უმუშევრობის დროს სამობილიზაციო რეზერვებისაგან შედგება.

მუდმივმოქმედ რეზერვში გაერთიანებული არიან სამხედრო სამსახურისათვის ვარჯისი მოქალაქეები, რომლებიც გათავისუფლებული არიან კადრის სამხედრო სამსახურიდან ან გუდილი აქვთ სპეციალური სამხედრო მომზადება და მშვილობაინობის დროს შეიარაღებულ ძალებში განსაზღვრული დროით სამსახურზე ხელშეკრულება აქვთ დადებული.

სამობილიზაციო რეზერვში მსახურობენ სამხედრო სამსახურისათვის ვარჯისი მოქალაქეები, რომლებსაც სამხედრო მომზადება ან სამოქალაქო სპეციალობა აქვთ და ომის დროს შეიძლება გამოიძახონ.

ერთ დროს მრავალრიცხოვანი სამხედრო-საპაერო ძალების მნიშვნელობა ახლა შეცვლილია და მის მთავარ მოვალეობად ქვეყნის საპაერო სფეროს სუვერენიტეტისა და უსაფრთხოების დაცვა, შეიარაღებული ძალების სხვა სახეობებთან ერთად ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის გარანტირებული უზრუნველყოფა რჩება.

როგორც ვარჯისის ბლოკის წევრი ქვეყანა ბულგარეთის სამხედრო-საპაერო ძალების საავიაციო ტექნიკის უდიდეს ნაწილს საბჭოთა წარმოების თვითმფრინავები და შეუქმლდურენები შეადგენდა.

NATO-ში ძილების შემდეგ ბულგარეთის ავიაციამ დასავლური წარმოების საავიაციო ტექნიკაზე გადასვლასთან ერთად საბჭოთა წარმოების ზოგიერთი ტიპის საფრენი აპარატი შეინარჩუნა და მოდერნიზაციით რუსურების გაზრდილია

ერსამნაღვროდი

თარგუმად 5. გერმანული ტანკი; 6. არტილერიისტი მეულ რუსეთში; 7. ფეთქებადი ნივთიერება; 8. სახელმწიფოს მეთაურის ადგილსამყოფელი; 11. ომის ღმერთი რომაულ მითოლოგიაში; 13. გერმანული პისტოლელი; 14. კოვბოის ქამანი; 15. აუსტრიული რეკოლეკერი; 16. არგონავტების წინამძღოლი; 17. ავტომობილის ძარას ტიპი; 19. ნაოლეონის პირადი მხატვარი; 21. იმპერიალისტური სახელმწიფოს ახალი ტერიტორიების

დაკრობისაკენ მისწრაფება; 23. მრწამსი; 24. ქალაქი სამხრეთ საქართველოში; 25. საჯარისო შენაერთი, დევიზიაზე მცირე და პოლკზე დიდი; 27. გერმანული რეკოლეკერი; 28. საკრედიტო დაწესებულება; 29. თურქეთის საპაეროსამხედრო ძალებისა და ნატოს აეროდრომი ქალაქ ოზბირთან.

შვილად 1. გერმანული პისტოლელი; 2. იტალიური პისტოლელი; 3. კუნძული ხმელთაშუა ზღვაში; 4. უდიდესი

სი მდინარე ჩრდილოეთ ამერიკაში; 8. ესპანური პისტოლელი; 9. ამერიკული პისტოლელი; 10. სამხედრო მატარებელი; 11. მუღებური კაჟიანი თოფი; 12. საწერეთელი ბრძილა კრემი; 14. პატარა სამხედრო საუკადმოფო; 18. ერთგვარი სპორტული მარხილი; 19. ალექსანდრე ვახუცის „ხვეისბერი ...“; 20. კუნძულის მკვლელი; 21. ისრაელის პარლამენტი; 22. სხვადასხვაგვარი იარაღის მწარმოებელი გერმანული ფირმა.

ურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნებული „არსენალორდის“ მასუბები: **თარგუმად**: 5. დამონბეკი; 6. ლანდსტადტი; 7. მეტროპოლიტენი; 11. ყამა; 12. მატება; 13. ბახუკა; 14. ლიახუკა; 16. გარატე; 17. კორალი; 18. არმია; 20. მია; 22. გვარდია; 24. დალასი; 26. შვერილი; 28. ქორი; 29. ბურსა; 30. ფილა. **შვილად**: 1. ლახვარი; 2. ტომპსონი; 3. სუგედი; 4. უოტნი; 7. მამლეკი; 8. ტატრა; 9. პლატინი; 10. კავალერია; 11. ყახზარმა; 13. ბუგატე; 15. ხმალი; 19. რა; 20. შეფე; 21. ანდორა; 22. გელეკი; 23. აუსტრია; 25. ალ; 26. შუბი; 27. ვირი.

უკიდურ დარჩენილი „მოგავლის ჯარისკაცის“ ყუბარსაგყორსნი

**მოგავლის სიარალო
ყოგალქსის XM29
OICW-ს პროგრამის
დაგლოქვას გარაჩენილი
თვიტდამტენი
ყუბარსაგყორსნი
XM25-ის პერსაპოქიქვი**

მე-20 საუკუნის დამლევს აშშ-ში აქტუალურად განიხილება უნივერსალური საიარალო კომპლექსის XM29 OICW-ს შექმნის საკითხი, რომელიც მოდულის პრინციპით 5,56მმ კალიბრის ავტომატური შაშხანისგან და 20მმ კალიბრის თვითდამტენი ყუმბარსატყორცისგან შედგებოდა.

XM29 OICW-ს სერიულ წარმოებას 2008 წლისთვის გეგმავდნენ, მაგრამ პენტაგონის იმედს გამართლება არ ქყურა. სამხედროებმა ყუმბარსატყორცის კალიბრის 20-დან 25 მმ-მდე გაზრდა მოითხოვეს, რომ ყუმბარის აფეთქებას უფრო მეტი დამზიანებელი ეფექ-

ტი ჰქონოდა. ამან მოდულური იარაღის მასის მნიშვნელოვნად (7-8 კგ-მდე) გაზრდა გამოიწვია, რაც მიუღებელი იყო.

გამოსავალი მოიძებნა: საიარალო კომპლექსი დამალეს, ავტომატური შაშხანა, სახელწოდებით X8, და ყუმბარსატყორცნი XM25 ცალ-ცალკე იხვეწებოდა. X8-ს მომავალი დღემდე ბუნდოვანია, სამაგიეროდ, X25, ჩანს, დირ-

სეულ ადგილს დაიკავებს აშშ-ის არმი-აში.

თვითდამტენი ყუმბარსატყორცნი XM29, ერთი შეუვლით, დიდი სიახლით არ გამოირჩევა. მისი ავტომატია აკებულაა დენთის აირებით შექანისმის გადატყორცაზე, ლულა მობრუნებადი საკვითი იქტება, ისე, როგორც ათულობით სხვა თვითდამტენ თუ ავტომატური შაშხანაში.

**XM29 OICW-ე ერთმანეთთან
შენყვილებულ 5,56მმ
კალიბრის ავტომატური
შაშხანას, 20მმ კალიბრის
თვითდამტენ ყუმბარსატყორცს
და ელექტრო ოპტიკური
სამიზნე კომპლექსს
წარმოადგენდა**

დე მანძილი), კომპასისა (მიზნისკენ მიმართულება) და ბალისტიკური გამოთვლელის (დასამიზნებელი წერტილი) მონაცემები პროცესორდება სამიზნე კომპლექსის ოკულარში მსროლელის თვალიდან.

ტექნიკურად ეს ყველაფერი უფრო სწრაფად ხდება, ვიდრე ზემო წინააღმდეგის წაყოფა. მსროლელი ოკულარში ხედავს მიზანს და თითო აჯერს სასლეტს, ავტომატურ რეჟიმში ლაზერული მანძილზომი მიზანამდე მანძილს ზომავს და შეჭევს მონაცემები ბალისტიკურ გამოთვლელში, რომელიც ასევე ავტომატურად აპროგრამებს HEAB ტიპის 25მმ კალიბრის ვუმბარის

ჩვენი დონი: თვითდამტენი ვუმბარსატორნი XM25 „ბულაპის“ სექშითა შექმნილი და 5,4 კგ-ს იწონის. ვუმბარების სროლის ეფექტურობა მანძილი „წერტილიდან“ სამიზნის დაზიანებისას 500მ-ს, ხოლო ფართობზე გაშლილი მიწინააღმდეგვის მწვობრიდან გამოსაყვანად კი 700მ-ს შეადგენს.

XM25-ის უპირატესობა სულ სხვა რამ არის, კერძოდ, მის ნასროლ ვუმბარას ზედ მიწინააღმდეგვის თავზე შეუძლია აფეთქება და მისი ნამსხვრევებით დაზიანება.

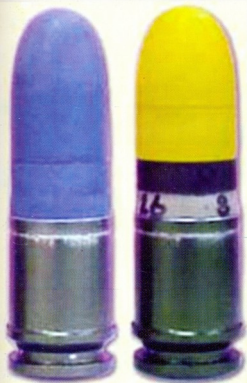
XM25 ვუმბარსატორნის თავზე დამონტაჟებულია XM104 ტიპის სამიზნე კომპლექსი, რომელშიც შედის: სველუბრივი დღის ოპტიკური სამიზნე, ელექტრონულ-ოპტიკური დამის სამიზნე; ლაზერული მანძილზომი, ელექტრონული კომპასი და ბალისტიკური გამოთვლელი.

ლაზერული მანძილზომის (მიზნამ-

XM25-ის თავზე XM104 ტიპის სამიზნე კომპლექსია დამონტაჟებული

XM25-ების შეიარაღებაში მიღებას პენტაგონი 2014 წლისთვის გეგმავს. თითოეული ყუმბარასატყორცნის ფასმა შეიძლება 25 ათას დოლარს მიაღწიოს, ხოლო HEAB ტიპის ერთი „ტკვიანი“ ყუმბარა კი 25 დოლარი მაინც ეღირება

2588-იანი ყუმბარები: სავარჯიშო (მარცხნივ) და პაერში დაპროგრამებით დეტონირებადი მსხვერველ-ფუტასური HEAB

XM25 ყუმბარასატყორცნის პროტოტიპი

ელექტროამფითქს, თუ რა მანძილზე უნდა აფეთქდეს პაერში.

თუკი დასაზიზნებელი კომპლექსი მწვობრიდან გამოვიდა და ვერ დააპროგრამა ყუმბარის ელექტროამფითქი, ყუმბარა მაინც აფეთქდება, ოღონდ კონტაქტურად, მიხანში მოხვედრის შემდეგ.

HEAB ტიპის პაერში ფეთქებადი მსხვერველ-ფუტასური ყუმბარის გარდა XM25-ს შეუძლია ისრილოს თერმობარული (მოცულობითი აფეთქების), ჯავშანგამტანი კუმულაციური (ხერხეს 50 მმ სისქის ჯავშანს), კასეტური მოქმედების (ყუმბარის თავში განთავსებულია ისრილები და მანიანებელი ელექ-

ტრები) და არალეტალური მოქმედებების (ცრემლსადენი ან რუხინისტყვიებიანი) ყუმბარებიც.

XM25-ის ერთ-ერთი მთავარი ნაკლი მჭიდში ყუმბარების სიმცირეა. XM29 OICW-ს მოდულური სააირაღო კომპლექსის 20მმ-იანი ყუმბარასატყორცნის მჭიდში ექვსი ყუმბარა ეტეოდა, XM25-ის მჭიდში კი მხოლოდ ოთხი 25მმ-იანი ყუმბარა ჩადის, რაც ნამდვილად არასაკმარისია. თუმცა კონსტრუქტორები ირწმუნებიან, რომ ისინი მჭიდის ტყელობას 10 ყუმბარამდე გაზრდიან.

XM25-ის მსროლელს აუცილებლად დასჭირდება დამხმარე ცეცხლსასროლი

იარაღი — ავტომატური პისტოლეტი ან პისტოლეტყვიამფრეველი, ან კიდევ კომპაქტური ავტომატური შაშხანა.

შეუხედავად ყველაფრისა, XM25-ს პაერში ფეთქებადი დამპროგრამებული ყუმბარებით შეუძლია რეკოლუცია მოახდინოს თანამედროვე ბრძოლებში როგორც ველზე, ისე ქალაქის პირობებში, რადგან სანგარში ჩააფლადი ან კედელს ამოფარებული მოწინააღმდეგე თავს დაუცველად კვლავ იგრძნობს..

ირბაკლი ალაგაშვილი

XM25

1-30

ISSN 1087-5065
9 779895 000071

OR PS100